

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

N U T A R I M A S

**DĖL KAI KURIŲ TEISĖS AKTŲ, KURIAIS REGULIUOJAMI VALSTYBĖS TARNYBOS
IR SU JA SUSIJĘ SANTYKIAI, ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS
KONSTITUCIJAI IR ĮSTATYMAMS**

2004 m. gruodžio 13 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Egidijaus Jarašiūno, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Augustino Normanto, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovei Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniajai patarėjai Jurgitai Meškienei ir suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovui Vidaus reikalų ministerijos Teisės departamento direktoriaus pavaduotojui Nerijui Rudaičiui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešuose Teismo posėdžiuose 2004 m. spalio 6 d. ir 2004 m. lapkričio 11 d. išnagrinėjo bylą Nr. 51/01-26/02- 19/03-22/03-26/03-27/03 pagal šiuos prašymus:

1) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalis ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai;

2) pareiškėjo – Panevėžio apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 2 dalims;

3) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sudedamąją dalį – priemokas ir nesukonkretinančios tų priemonių dydžių, savo turiniu neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 ir 48 straipsniams;

4) pareiškėjo – Alytaus rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalis ir Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punktą bei 29 straipsnio 4 dalies 1 punktą neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams;

5) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti: 1) ar Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalis ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m.

sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams; 2) ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatos, leidžiančios tik Krašto apsaugos ministerijai, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo, savo turiniu neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsniui, 94 straipsnio 7 punktui, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai; 3) ar Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalis ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, savo turiniu neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams;

6) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnis, Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo

patvirtinimo“ pakeitimo“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui.

Šie prašymai Konstitucinio Teismo 2004 m. rugpjūčio 17 d. sprendimu sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 51/01- 26/02-19/03-22/03-26/03-27/03.

Konstitucinis Teismas

n u s t a t ė:

I

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas 2001 m. lapkričio 5 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. [66-2130](#); 1999, Nr. 105; 2002, Nr. 45-1708) 62 straipsnio 12 dalis ir Vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. [55-1049](#); 2000, Nr. [91-2832](#)) 29 straipsnio 7 dalis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai.

2. Pareiškėjas – Panevėžio apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas 2002 m. lapkričio 21 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ (Žin., 2002, Nr. [51-1954](#)) patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės (toliau – ir Taisyklės) neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 2 dalims.

3. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas 2003 m. balandžio 3 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sudedamąją dalį – priemokas ir nesukonkrečinančios tų priemokų dydžių, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 ir 48 straipsniams.

4. Pareiškėjas – Alytaus rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas 2003 m. balandžio 18 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo (Žin., 2002, Nr. [45-1709](#)) 4 straipsnio 6 dalis ir Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punktas bei 29 straipsnio 4 dalies 1 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

5. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas 2003 m. gegužės 5 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnis, Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. [66-2707](#)) ir Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2002, Nr. [119-5329](#)) neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui.

6. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas 2003 m. gegužės 7 d. nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti: 1) ar Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (Žin., 1994, Nr. [99-1958](#)) 7 straipsnio 1 dalis ir Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išarnautus metus gauti, nustatymo“ (Žin., 1995, Nr. [8-173](#)) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų (toliau – ir Nuostatai) 9 punkto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojančių pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams; 2) ar Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatos, leidžiančios tik Krašto apsaugos ministerijai, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsniui, 94 straipsnio 7 punktui, Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai; 3) ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalis ir Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

II

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. lapkričio 5 d. prašymą grindžia šiais argumentais.

Pareiškėjo teigimu, Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies ir Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) nuostatomis yra ribojamos savivaldybės administracijos tarnautojų, kuriems priskiriami ir seniūnai, galimybės būti

savivaldybės, kurioje jie eina pareigas, tarybos nariais. Pareiškėjui kilo abejonių, ar ribojimu savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautojams būti savivaldybės, kurioje jie eina pareigas, tarybos nariais nėra pažeidžiami teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės, asmenų lygybės įstatymui principai. Pasak pareiškėjo, pagal ginčijamas įstatymų nuostatas pilietis turi pasirinkti, ar atsisakyti valstybės tarnyboje einamų pareigų, ar savivaldybės tarybos nario įgaliojimų (atsistatydinti). Pareiškėjas mano, kad ginčijamos įstatymų nuostatos riboja asmens laisvę pasirinkti darbą (Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalis) ir pažeidžia valstybės laiduojamas piliečių teises dalyvauti valdant savo šalį ir lygiomis sąlygomis stoti į valstybinę tarnybą (Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalis).

2. Pareiškėjas – Panevėžio apygardos administracinis teismas 2002 m. lapkričio 21 d. prašymą grindžia šiais argumentais.

Pareiškėjo nuomone, Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje numatyta pareiginės algos, taigi ir valstybės tarnautojo darbo užmokesčio, priklausomybė tik nuo jo einamų pareigų kategorijos, t. y. visoje šalyje ir visose valstybės ir savivaldybių institucijose tarnaujantys asmenys, einantys vienodas pareigas pagal kategorijas, turi gauti vienodą pareiginę algą. Kitokių kriterijų, nuo kurių galėtų priklausyti valstybės tarnautojo pareiginė alga, įstatyme nenumatyta. Pareiškėjui kilo abejonių, ar Vyriausybė, 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtindama Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės, turėjo teisę nustatyti kitokią valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo tvarką, nei numatytoji Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnyje, ir iš esmės leisti valstybės tarnautojų pareiginę algą atskirų institucijų tų pačių kategorijų valstybės tarnautojams padaryti skirtingą, priklausomą nuo institucijoms skirtų biudžeto asignavimų. Pareiškėjo manymu, toks teisinis reguliavimas ydingas, jis diskriminuoja vienus valstybės tarnautojus kitų atžvilgiu, nes eidami vienodas pareigas valstybės tarnyboje, tik būdami teritorijos ar pavaldumo požiūriu skirtingose institucijoje, jie gauna nevienodą darbo užmokestį. Pareiškėjui kilo abejonių, ar Taisyklės neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 2 dalims.

3. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. balandžio 3 d. prašymą grindžia šiais argumentais.

Pareiškėjui kilo abejonių, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios valstybės tarnautojų priemokas bei jų rūšis ir nesukonkretinančios jų dydžių, nepažeidžia konstitucinių atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės, asmenų lygybės įstatymui principų, nes sudaro galimybę skirtingų institucijų tų pačių kategorijų valstybės tarnautojams gauti skirtingų dydžių priemokas, priklausančias nuo tų institucijų vadovų valios ir nuo toms institucijoms skirtų biudžetinių darbo užmokesčio asignavimų. Pareiškėjo nuomone, ginčijamos įstatymo nuostatos pažeidžia valstybės laiduojamą kiekvieno žmogaus teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą (Konstitucijos 48 straipsnis), nes sudaro galimybę diskriminuoti vienus valstybės tarnautojus kitų atžvilgiu – skirti ir mokėti skirtingų dydžių priemokas už analogišką darbą.

4. Pareiškėjas – Alytaus rajono apylinkės teismas 2003 m. balandžio 18 d. prašymą grindžia šiais argumentais.

Pareiškėjo nuomone, Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies nuostata, kad valstybės tarnautojai, kurie verčiasi medicinos praktika, privalo šią veiklą nutraukti iki 2003 m. sausio 1 d., Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punktas, nustatantis tam tikrą su valstybės tarnyba nesuderinamą veiklą, ir to paties įstatymo 29 straipsnio 4 dalies 1 punkto nuostata, kad tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje, apriboja asmens teisę netrukdomai naudotis privačia nuosavybe – licencija, taip pat teisę laisvai pasirinkti darbą, pažeidžia konstitucinį lygybės principą. Pareiškėjo manymu, ginčijamos įstatymų nuostatos prieštarauja Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

5. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 5 d. prašymą grindžia šiais argumentais.

Pareiškėjo manymu, Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustačius, kad savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą (o tokiam sąrašė – savivaldybės institucijų valstybės tarnautojų pareigybių lygius ir kategorijas) tvirtina Seimas nutarimu, ir tokiu Seimo nutarimu patvirtinus savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą (o tokiam sąrašė – savivaldybės institucijų valstybės tarnautojų pareigybių lygius ir kategorijas), savivaldybė savo biudžete negali nustatyti savivaldybės institucijų valstybės tarnautojams didesnio darbo užmokesčio už tą, kuris apskaičiuojamas pagal Seimo nutarimu patvirtintą suvienodintų pareigybių sąrašą. Šitai Seimas įsikiša ir pažeidžia tik savivaldybei suteiktą konstitucinę teisę sudaryti ir tvirtinti savo biudžetą (Konstitucijos 121 straipsnio 1 dalis, 127 straipsnio 1 dalis), taip pat pažeidžia Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalį, kad savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai.

Pareiškėjo nuomone, Seimas, 2002 m. birželio 27 d. priėmęs nutarimą Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“, neturėjo teisinio pagrindo 2002 m. gruodžio 10 d. priimti nutarimo Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“, kuriuo buvo pakeistos savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybių kategorijos – jos buvo sumažintos. Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ suteikė pagrindą savivaldybių administracijoms sumažinti pareigybių kategorijas valstybės tarnautojams, turėjusiems maksimalias pareigybių kategorijas. Kadangi valstybės tarnautojų darbo užmokestis priklauso nuo pareigybės kategorijos dydžio (Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnis), kategorijos sumažinimas automatiškai yra valstybės tarnautojo darbo užmokesčio sumažinimas. Pareiškėjas teigia, kad Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, nes nenumato valstybės tarnautojams tokių pačių garantijų darbo užmokesčio mažinimo atveju, kokias turi darbuotojai (asmenys, dirbantys pagal darbo sutartis).

Pareiškėjas teigia, kad Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ pažeidžia valstybės tarnautojų teisėtus lūkesčius gauti pagal Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimą Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos

ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ nustatytą darbo užmokestį, kenkia valstybės tarnybos stabilumui, nes asmuo, einantis į valstybės tarnybą ar dirbdamas valstybės tarnyboje, negali būti tikras, kad jam ateityje administraciniais aktais nebus sumažintas darbo užmokestis. Be to, esant tokiam teisiniam reguliavimui, valstybės tarnautojas negali prisiimti ilgalaikių finansinių įsipareigojimų. Tai paneigia ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintą atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės siekį.

6. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 7 d. prašymą dėl Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies ir Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, atitikties Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams grindžia šiais argumentais.

Pareiškėjui kilo abejonų, ar mokamo valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydžio ribojimas neišmokant asmenims viso apskaičiuoto darbo užmokesčio dydžio sumos nepažeidžia konstitucinių teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principų. Pareiškėjo manymu, ginčijamos Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo ir Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos pažeidžia Konstitucijos 23 straipsnį, įtvirtinantį nuosavybės neliečiamumą ir nuosavybės teisių apsaugą, bei Konstitucijos 48 straipsnį, įtvirtinantį žmogaus teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą, asmenų lygybės įstatymui principą (Konstitucijos 29 straipsnis), nes sudaro galimybę skirtingų institucijų tų pačių kategorijų valstybės tarnautojams gauti skirtingų dydžių darbo užmokestį, priklausantį nuo to, ar toms įstaigoms atitinkamų metų valstybės biudžete patvirtinti pakankami, ar nepakankami darbo užmokesčio asignavimai, ir diskriminuoja vienus valstybės tarnautojus kitų atžvilgiu, nes už analogišką darbą tų pačių kategorijų valstybės tarnautojams yra mokamas skirtingo dydžio darbo užmokestis.

7. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 7 d. prašymą dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalies ir Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto nuostatų, reglamentuojančių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išsidami iš tarnybos, ir nenumatančių draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, atitikties Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams ir Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus

metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatų, leidžiančių tik Krašto apsaugos ministerijai, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo, atitiktis Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsniui, 94 straipsnio 7 punktui, Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai grindžia šiais argumentais.

Pareiškėjui kilo abejonių, ar mokamos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydžio nustatymas pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias išeidamas iš tarnybos turėjo pareigūnas, ir nebuvimas draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, nepažeidžia konstitucinių teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principų. Pareiškėjo nuomone, pensijos gavėjas netenka galimybės gauti jam naudingiausiomis sąlygomis apskaičiuotos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos bei dalies jam priklausančių pensijų išmokų. Tokiu reguliavimu pažeidžiama asmens teisė į nuosavybę ir valstybės laiduojama piliečio teisė gauti pensiją. Pareiškėjui kilo abejonių, ar Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalis ir Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams.

Pareiškėjo manymu, ginčijama Nuostatų 9 punkto penktoji pastraipa, daranti Krašto apsaugos ministerijai išimtį skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, suteikia privilegiją šios ministerijos sistemoje tarnavusiems asmenims, palyginti su kitose institucijose tarnavusiais asmenimis, todėl pažeidžiami teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės, asmenų lygybės įstatymui principai. Pareiškėjas pažymi, kad įstatymų leidėjas, pavesdamas Vyriausybei patvirtinti Nuostatus, neperdavė Vyriausybei pareigos daryti išimtis ir suteikti konkrečiai institucijai privilegijų.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovų Seimo nario P. Papovo, Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniosios patarėjos Daivos Petrylaitės, šio departamento vyresniosios patarėjos J. Meškienės, suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovo Vidaus reikalų ministerijos Teisės departamento direktoriaus D. Žilinsko rašytiniai paaiškinimai.

1. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovė D. Petrylaitė pateikė paaiškinimus dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. lapkričio 5 d. prašymo.

1.1. Suinteresuoto asmens atstovė nurodė, kad iš pareiškėjo prašymo neaišku, dėl kurios redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies atitikties Konstitucijai pareiškėjui kilo abejonių. Pasak suinteresuoto asmens atstovės, pirmojoje Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio redakcijoje (1999 m. liepos 8 d. redakcija) ginčijamos nuostatos apskritai nebuvo. Iki 2001 m. lapkričio 5 d., kai pareiškėjas nutarė kreiptis su prašymu į Konstitucinį Teismą, 2000 m. rugpjūčio 29 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymą, kuriuo Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnį papildė 12 dalimi, o 2000 m. lapkričio 21 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 7, 17, 21, 33, 43, 50, 55, 56, 62, 66, 69, 71, 76, 78 straipsnių ir 1 bei 2 priedėlių pakeitimo įstatymą, kuriuo pakeitė minėtą Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalį. Suinteresuoto asmens atstovė nurodė, kad tiek pagal 2000 m. rugpjūčio 29 d., tiek pagal 2000 m. lapkričio 21 d. Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies redakciją buvo draudžiama savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautojams būti savivaldybės, kurioje jie eina pareigas, tarybos nariais.

1.2. D. Petrylaitės manymu, pareiškėjo prašyme ginčijama Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies nuostata buvo įtvirtinta, kai Seimas 2001 m. rugsėjo 25 d. priėmė Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 11, 15, 17, 21, 27, 28, 29, 30, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą. Pasak D. Petrylaitės, iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių dėl Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) nuostatos, kad savivaldybės administratorius Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka skiria ir atleidžia valstybės viešojo administravimo ir paslaugų tarnautojus ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų vadovus, koordinuoja ir kontroliuoja jų darbą, atlieka kitas Valstybės tarnybos įstatymo jam priskirtas personalo valdymo funkcijas, atitikties Konstitucijai. D. Petrylaitės nuomone, savivaldybės administratorius, remdamasis šia nuostata, turėjo atleisti iš einamų pareigų tuos viešojo administravimo karjeros valstybės tarnautojus, kurie, būdami savivaldybės tarybos nariais, prarado valstybės tarnautojo statusą arba nusprendė atsistatydinti iš valstybės tarnautojo pareigų.

1.3. Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, ginčijamomis Valstybės tarnybos ir Vietos savivaldos įstatymų nuostatomis nėra nustatyta apribojimų piliečiams kandidatuoti į atitinkamos bendruomenės atstovaujamąją instituciją (savivaldybės tarybą). Kartu D. Petrylaitė pabrėžė, kad šiais įstatymais nustatyti tam tikri apribojimai asmenims, išrinktiems į savivaldybių tarybas, nes jų nariai turi priiminėti sprendimus griežtai atsiriboję nuo individualių interesų. D. Petrylaitė nurodė, kad ginčijamomis įstatymų nuostatomis yra užkertamas kelias susidaryti tokiai situacijai, kai tas pats asmuo, būdamas savivaldybės atstovaujamosios institucijos nariu ir kartu eidamas tos savivaldybės viešojo administravimo valstybės tarnautojo pareigas, galėtų priimti sprendimus, turinčius įtakos tiek jo einamoms pareigoms, tiek jį paskyrusiems asmenims, arba nulemti tokių sprendimų priėmimą. Pasak suinteresuoto asmens atstovės, teisės aktais galima nustatyti tam tikrus reikalavimus asmeniui, norinčiam dirbti tam tikrus darbus ar verstis tam tikra profesine veikla: analogiškai reikėtų vertinti įstatymų nuostatas, ribojančias asmenų galimybes vienu metu dirbti kelis darbus ar eiti kelias pareigas, kurios savo turiniu akivaizdžiai suponuoja galimus interesų konfliktus.

1.4. Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalis ir Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis neprieštaruja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai.

2. Suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovas D. Žilinskas pateikė rašytinius paaiškinimus dėl pareiškėjo – Panevėžio apygardos administracinio teismo 2002 m. lapkričio 21 d. prašymo ir pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2003 m. gegužės 7 d. prašymo ta apimtimi, kuria pareiškėjas prašo tirti, ar Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės

tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

2.1. Suinteresuoto asmens atstovo manymu, Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 dalies nuostata, kad pareiginė alga nustatoma pagal pareigybės kategoriją ir yra vienoda visoms tos pačios kategorijos pareigybėms, nereiškia, kad visi tos pačios kategorijos valstybės tarnautojai turi gauti vienodą darbo užmokestį. Tai kyla ir iš Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio, nustatančio valstybės tarnautojo darbo užmokesčio struktūrą. Valstybės tarnybos įstatyme nustatyta darbo užmokesčio sistema darbo užmokesčio dydį sieja ne tik su pareigine alga, bet ir su priedais bei priemokomis, kuriuos gali gauti kiekvienas valstybės tarnautojas.

Suinteresuoto asmens atstovas pažymėjo, kad Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėse indeksavimo koeficientas nėra išreikštas skaičiumi, todėl iš paties teisės normos turinio negalima daryti prielaidos, kad pritaikius Taisyklės valstybės tarnautojų darbo užmokestis galėjo didėti ar mažėti. Vyriausybė neįtvirtino prievolės mažinti ar didinti valstybės tarnautojų darbo užmokestį valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose ir nenustatė jokios konkrečių valstybės tarnautojų padėties, kuri galėtų būti traktuojama kaip kitokia, palyginti su kitais valstybės tarnautojais.

Suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad Taisyklės nustatė dvi formules: 1) indeksavimo koeficiento apskaičiavimo; 2) darbo užmokesčio apskaičiavimo. Pirmoji formulė nustatė indeksavimo koeficiento apskaičiavimą ir nebuvo susijusi nei su pareiginės algos, nei su darbo užmokesčio apskaičiavimu. Antroji formulė nustatė valstybės tarnautojo darbo užmokesčio apskaičiavimą ir konkrečioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje galėjo būti taikoma atsižvelgiant į darbo užmokesčiui skirtas lėšas. Tačiau ši formulė visiškai neturėjo įtakos pareiginei algai, kuri buvo nustatoma pagal Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnį ir Valstybės tarnybos įstatymo priedėlį. Pagal šią formulę buvo galima tikslinti galutinį darbo užmokestį, kuris, atsižvelgus į tam tikras aplinkybes, gali skirtis ir tos pačios pareigybės kategorijos valstybės tarnautojams. Todėl, D. Žilinsko nuomone, taikant šią formulę nebuvo pažeistas Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 2 dalies reikalavimas, kad visų tos pačios kategorijos valstybės tarnautojų pareiginė alga yra vienoda.

D. Žilinskas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose esančius asignavimus darbo užmokesčiui tvirtina Seimas įstatymu. Seimas Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje nustatė, kad 2002 metais valstybės tarnautojams darbo užmokestis mokamas iš 2002 metams nustatytų asignavimų. Tokiu teisiniu reguliavimu įstatymų leidėjas nustatė naujos darbo užmokesčio skaičiavimo ir mokėjimo valstybės tarnautojams sistemos įvedimo pereinamąjį laikotarpį, kartu įstatymo normose nenustatydamas šio pereinamojo laikotarpio įgyvendinimo procedūrų ir nenumatydamas papildomų lėšų minėtai sistemai įgyvendinti 2002 metais. Pagal Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 12 straipsnio 6 punktą įstatymų leidėjas pavedė Vyriausybei priimti visus teisės aktus, būtinus Valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimui. Taigi Vyriausybei buvo suteikta sprendimų, skirtų įstatymo nuostatomis įgyvendinti, diskrecijos teisė. Vyriausybė vienu metu privalėjo užtikrinti Valstybės tarnybos įstatymo nuostatų įgyvendinimą ir valstybės biudžeto vykdymą.

Suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad Taisyklės nenustatė alternatyvios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo tvarkos, jos buvo skirtos Valstybės tarnybos įstatymo VI skyriaus ir Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 12 straipsnio 6 punkto nuostatomis įgyvendinti. D. Žilinsko teigimu, Taisyklėse nėra kam nors numatyta lengvatų ar

privilegijų, todėl jos neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai ir Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 2 dalims.

D. Žilinskas pabrėžė, kad Taisyklėse numatytos formulės galėjo būti taikomos tiktai esant Taisyklių 1 punkte nurodytai sąlygai, t. y. jeigu nustatytas 2002 m. II pusmečio lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus. Taigi Taisyklių taikymas buvo susietas su ypatinga situacija valstybėje, kai objektyviai trūko lėšų. Suinteresuoto asmens atstovo manymu, nėra aiškaus teisinio pagrindo besąlygiškai sieti darbo užmokestį su nuosavybe, juo labiau juos tapatinti. Taisyklės nenustato konkretaus darbo užmokesčio dydžio konkrečioms asmenims. Tuo tarpu pinigai (grynieji arba elektroniniai), kuriuos asmuo teisėtai gavo kaip darbo užmokestį, turi nuosavybės požymių. D. Žilinskas pažymėjo, kad Vyriausybė neįtvirtino prievolės mažinti ar didinti valstybės tarnautojų darbo užmokestį valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose ir dėl to nesukūrė prielaidų pažeisti žmogaus teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju. Priešingai, atsižvelgdama į lėšų trūkumą, Vyriausybė netiesiogiai siekė apsaugoti tokias konstitucines vertybes kaip kiekvieno žmogaus galimybė laisvai pasirinkti darbą ir teisę turėti tinkamas, saugias bei sveikas darbo sąlygas. Suinteresuoto asmens atstovo nuomone, Taisyklės neprieštarauja Konstitucijos 23 ir 48 straipsniams.

2.2. Suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad Taisyklės buvo taikomos mokant valstybės tarnautojams darbo išmokas (darbo užmokestį, atostogų, išeitines išmokas ir kt.), mokamas iš darbo užmokesčio fondo, kai tam būtinų lėšų poreikis viršijo patvirtintus asignavimus. D. Žilinskas pažymėjo, kad šių Taisyklių taikymo atvejų sąrašas buvo baigtinis ir negalėjo būti aiškinamas plačiau, eksplikuojant jį į pareigūnų valstybinių pensijų santykių teisinį reguliavimą.

D. Žilinskas teigė, kad pagal Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsnį šis įstatymas netaikomas profesinės karo tarnybos kariams, taip pat prokurorams. Taigi jiems netaikomos ir Valstybės tarnybos įstatymą įgyvendinančių poįstatyminių teisės aktų, t. y. ir Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių, nuostatos.

3. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovas P. Papovas pateikė rašytinius paaiškinimus dėl pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2003 m. balandžio 3 d. prašymo.

Suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad valstybės tarnautojo pareiginė alga yra nustatoma pagal pareigybės kategoriją ir yra vienoda visoms tos pačios kategorijos pareigybėms. Tuo tarpu priedai ir priemokos gali būti diferencijuojami atsižvelgiant į darbo sąlygas, darbo apimtį ir kitus veiksnius. Šis diferencijavimas turi būti motyvuotas, t. y. jis gali būti nustatytas tik esant nurodytoms ypatingoms darbo sąlygoms, dirbant papildomą darbą ir panašiai.

Suinteresuoto asmens atstovo teigimu, Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė į teisingą apmokėjimą už darbą reiškia ne tik teisę į vienodą atlyginimą už vienodą darbą, bet ir kiekvieno darbuotojo teisę į individualų jo darbo įvertinimą. Tik toks vertinimas gali užtikrinti Konstitucijos 48 straipsnyje numatytą teisę į teisingą apmokėjimą už darbą. Šiai teisei realizuoti Valstybės tarnybos įstatyme numatytas ir valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimas. P. Papovo nuomone, Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostatos, reglamentuojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sudedamąją dalį – priemokas, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 ir 48 straipsniams.

4. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovė J. Meškienė pateikė rašytinius paaiškinimus dėl pareiškėjo – Alytaus rajono apylinkės teismo 2003 m. balandžio 18 d. prašymo.

4.1. Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies (2002 m. liepos 4 d. redakcija) nuostata, net ir laikant ją apribojančia ieškovo civilinėje byloje teisę netrukdomai naudotis licencija, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintam nuosavybės neliečiamybės principui, nes licencija vertintina

ne kaip nuosavybės objektas, o tik kaip priemonė kai kurioms asmens teisėms (taip pat ir nuosavybės teisei) įgyvendinti.

4.2. J. Meškienė pažymėjo, kad valstybės tarnautojai savo veikloje privalo vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto. Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punkto (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) teisinis reguliavimas, nustatantis tam tikrą su valstybės tarnyba nesuderinamą veiklą, aiškintinas kaip vienas iš būdų išvengti visuomenės (viešųjų) ir privačių interesų konflikto. Toks teisinis reguliavimas, susijęs su valstybės tarnyba, demokratinėje visuomenėje yra būtinas. Pasak J. Meškienės, Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies (2002 m. liepos 4 d. redakcija) nuostata, kad valstybės tarnautojai, kurie verčiasi medicinos praktika, privalo šią veiklą nutraukti iki 2003 m. sausio 1 d., bei Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punkte (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtintas draudimas derinti valstybės tarnybą su kitokia darbine (profesine) veikla neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui.

4.3. Suinteresuoto asmens atstovė nurodė, kad Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta žmogaus laisvė pasirinkti darbą bei verslą nereiškia, kad valstybės tarnyba negali būti apibrėžiama tam tikrais reikalavimais, tarnybos funkcijoms tinkamai vykdyti būtinais apribojimais. J. Meškienės manymu, ginčijamos Valstybės tarnybos įstatymo ir Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsniui.

5. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovas P. Papovas pateikė rašytinius paaiškinimus dėl pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2003 m. gegužės 5 d. prašymo.

P. Papovas pažymėjo, kad ginčijamos Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostatos įtvirtina valstybės valdymo ir vietos savivaldos sąveiką. Valstybės tarnybos įstatymu reglamentuotas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašas užtikrina Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintą asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams principą. Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad didžiausią leistiną valstybės tarnautojų pareigybių skaičių savivaldybės institucijose tvirtina savivaldybės taryba. Savivaldybių teisė savarankiškai nustatyti valstybės tarnautojų skaičių, jų pareigybes, savivaldybių administracijos struktūrą užtikrina vietos savivaldos savarankiškumą. Suinteresuoto asmens atstovo teigimu, Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. IX- 992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ ir 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ tik nustatė suvienodintų pareigybių sąrašą ir nustatė tų pareigybių lygius bei kategorijas, tačiau nenustatė konkretaus asmens pareigybės ar kategorijos. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas nustatė, kad konkrečią pareigybę valstybės tarnautojų pareigybėms priskiria valstybės tarnautojų vertinimo komisija ir teikia tvirtinti valstybės ar savivaldybės institucijos arba įstaigos vadovui. Suinteresuoto asmens atstovo nuomone, Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnis, Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ ir 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų

suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui.

6. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovas P. Papovas pateikė rašytinius paaiškinimus dėl pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2003 m. gegužės 7 d. prašymo ta apimtimi, kuria pareiškėjas prašo tirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalis (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) ir Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

Suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymas buvo priimtas 2002 m. balandžio 23 d., oficialiai paskelbtas 2002 m. gegužės 4 d. ir įsigaliojo 2002 m. liepos 1 d. P. Papovo nuomone, ši aplinkybė yra svarbi, nes apie pakeitimus valstybės tarnyboje buvo paskelbta iš anksto. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje buvo nustatyta, kad Valstybės tarnybos įstatymo VI skyriuje nustatytas darbo užmokestis 2002 metais mokamas iš 2002 metų valstybės ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintų asignavimų. 2002 m. gruodžio 10 d. priėmus Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymą (Žin., 2002, Nr. [123-5534](#)), nuo 2003 m. sausio 1 d. ši nuostata buvo pakeista ir nustatyta, kad Valstybės tarnybos įstatymo VI skyriuje nustatytas darbo užmokestis mokamas iš atitinkamų metų valstybės ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintų asignavimų. Jeigu valstybės ar savivaldybės institucijos arba įstaigos apskaičiuotas pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys atitinkamiems metams Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, valstybės tarnautojų darbo užmokestis bus skaičiuojamas pagal Vyriausybės patvirtintas valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisykles, tačiau valstybės tarnautojo pareiginė alga neturi būti mažesnė už jo pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 d. Suinteresuoto asmens atstovo teigimu, šios Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio nuostatos nepablogino valstybės tarnautojų teisinės padėties ir nesumažino faktiškai iki 2002 m. birželio 30 d. jų gautos pareiginės algos. P. Papovo nuomone, Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies ir Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

7. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovas P. Papovas pateikė rašytinius paaiškinimus dėl pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2003 m. gegužės 7 d. prašymo ta apimtimi, kuria pareiškėjas prašo tirti: 1) ar Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalis ir Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir

tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams; 2) ar Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatos, leidžiančios tik Krašto apsaugos ministerijai, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsniui, 94 straipsnio 7 punktui, Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai.

7.1. Suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad nuostatos, reglamentuojančios valstybės tarnautojo darbo užmokesčio dydį, jo nustatymo ir mokėjimo tvarką, taip pat priedų bei priemonių skyrimo ir mokėjimo tvarką, nėra pensijų teisinius santykius reglamentuojančių įstatymų reguliavimo dalykas, todėl ir nuostatos, kurios reglamentuotų darbo užmokesčio mažinimo ar didinimo sąlygas bei tvarką, taip pat nėra Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo ar kitų pensijų teisinius santykius reguliuojančių įstatymų reguliavimo dalykas. Šie visuomeniniai santykiai yra reglamentuoti valstybės tarnybos santykius reguliuojančiuose įstatymuose, todėl, P. Papovo teigimu, įžvelgti darbo užmokesčio teisinio reguliavimo spragų, juo labiau pensijų santykius reguliuojančiuose įstatymuose, nėra pagrindo. Suinteresuoto asmens atstovo nuomone, minėto įstatymo 7 straipsnio 1 dalis ir Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias išeidamas iš tarnybos turėjo pareigūnas, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams.

7.2. P. Papovas pažymėjo, kad ginčijamas Nuostatų 9 punktas nustatytas siekiant reglamentuoti pareigūnų ir karių darbo užmokesčio, buvusio iki Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo įsigaliojimo (iki 1995 m. sausio 1 d.), apskaičiavimą. Nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos taisyklės yra vienkartinio taikymo. Jų nenustačius ir nuo 1995 m. sausio 1 d. pradėjus naujai skirti pareigūnų ir karių pensijas būtų neįmanoma paskirti pareigūno ar kario pensijos, nes nebūtų galima nustatyti vieno iš pensijai apskaičiuoti reikalingo dydžio – darbo užmokesčio. Suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad šiuo metu šios nuostatos de facto nėra taikomos. P. Papovo teigimu, ginčijamos Nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos taisyklės nustato darbo užmokesčio nustatymo tvarką už Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnyje nustatytą tarnybos laiką, įskaitomą į tarnybos stažą pareigūno ar kario pensijai skirti. Ginčijama Nuostatų 9 punkto penktoji pastraipa sietina ne su Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 ir 12 straipsniais, o su šio įstatymo 16 straipsnio nuostatomis. Todėl, suinteresuoto asmens atstovo nuomone, Nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatos savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsniui, 94 straipsnio 7 punktui, Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai.

8. Suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovas D. Žilinskas pateikė rašytinius paaiškinimus dėl pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2003 m. gegužės 7 d. prašymo ta apimtimi, kuria pareiškėjas prašo tirti, ar Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokesčių už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokesčių už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams ir Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatos, leidžiančios tik Krašto apsaugos ministerijai, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, jų darbo užmokesčių apskaičiuoti vadovaujantis Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokesčių iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokesčių, įsigaliojimo, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams,

Konstitucijos 29 straipsniui, 94 straipsnio 7 punktui, Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai.

D. Žilinskas pažymėjo, kad Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimas Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“, patvirtinęs Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatus, buvo priimtas vadovaujantis Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu. Suinteresuoto asmens atstovo teigimu, darbo užmokesčio klausimų teisinis reguliavimas nėra šio įstatymo, kartu ir Nuostatų, dalykas.

Suinteresuoto asmens atstovo nuomone, Nuostatų 9 punkto antrosios pastraipos nuostatos neapriboja pareigūnų ir karių teisės gauti pensiją ir nenumato galimybės apriboti jos mokėjimą, todėl neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui. D. Žilinskas pažymėjo, kad ginčijama Nuostatų 9 punkto antroji pastraipa nenustato jokiems asmenims privilegijų ar išskirtinės padėties kitų asmenų atžvilgiu, taip pat nenumato jiems kokių nors suvaržymų, todėl neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui. Suinteresuoto asmens atstovas taip pat nurodė, kad Nuostatų 9 punkto antroje pastraipoje yra nustatyta pensijos dydžio apskaičiavimo tvarka. Joje nėra nuostatų, ribojančių piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų nustatytais atvejais, todėl Nuostatų 9 punkto antrosios pastraipos nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 52 straipsniui.

Suinteresuoto asmens atstovas pažymėjo, kad Nuostatų 9 punkto penktojoje pastraipoje nurodoma, kuo gali vadovautis Krašto apsaugos ministerija, apskaičiuodama pareigūnų ir karių darbo užmokestį, tačiau nesiekama šiai asmenų kategorijai nustatyti jų teisių suvaržymų ar privilegijų. Todėl, D. Žilinsko nuomone, Nuostatų 9 punkto penktoji pastraipa neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui.

Suinteresuoto asmens atstovo teigimu, Vyriausybė, įgyvendindama savo tiesiogiai iš Konstitucijos kylančias galias, Krašto apsaugos ministerijai galėjo leisti, pareigūnų ir karių valstybines pensijas skiriant pagal Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalį, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo, lygiai kaip galėjo kadaise tuos nutarimus priimti. Todėl, D. Žilinsko manymu, Nuostatų 9 punkto penktoji pastraipa neprieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 7 punktui.

Suinteresuoto asmens atstovas pabrėžė, kad Nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatos nekonkuruoja su Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalies nuostatomis. Nuostatai detalizuoja šio įstatymo nuostatas ir nustato jo įgyvendinimo procedūras atsižvelgiant į tam tikrų kategorijų asmenų, esančių skirtingose padėtyse, dirbančių skirtingose institucijose, padėtį skiriant ir mokant jiems pensijas. Todėl, D. Žilinsko nuomone, darytina išvada, kad Nuostatų 9 punkto penktoji pastraipa neprieštarauja Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 12 straipsnio 2 daliai.

IV

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti Lietuvos Respublikos finansų ministrės D. Grybauskaitės, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro V. Bulovo, šios ministerijos sekretorės R. Budbergytės, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos valstybės sekretoriaus V. Sarapino, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valstybės sekretoriaus R. Kairelio, šios ministerijos sekretoriaus V. Rupšio, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos valstybės sekretoriaus P. Koverovo, Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus V. Vadapalo, Valstybės tarnybos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus pavaduotojos, l. e. p. direktorės L. Butautienės, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto docento V. A. Vaičičiaus ir Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto docento S. Šedbaro rašytiniai paaiškinimai.

V

1. Konstitucinio Teismo 2004 m. spalio 6 d. posėdyje suinteresuoto asmens – Seimo atstovė J. Meškienė iš esmės pakartojo savo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

2. Konstitucinio Teismo 2004 m. spalio 6 d. posėdyje suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovas N. Rudaitis pritarė Vyriausybės atstovo D. Žilinsko rašytiniuose paaiškinimuose pateiktiems argumentams.

VI

1. Konstitucinio Teismo 2004 m. lapkričio 11 d. posėdyje suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovas N. Rudaitis pateikė papildomus paaiškinimus.

2. Konstitucinio Teismo 2004 m. lapkričio 11 d. posėdyje kalbėjo specialistai – Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Biudžeto departamento Krašto ir visuomenės apsaugos programų skyriaus vedėja V. Žagūnienė, Valstybės tarnybos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Organizavimo ir kontrolės skyriaus vedėja R. Aleksienė ir Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Finansų valdybos viršininko pavaduotojas R. Berčiūnas.

Konstitucinis Teismas

k o n s t a t u o j a :

I

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (2001 m. lapkričio 5 d. prašymas, Konstituciniame Teisme gautas 2001 m. lapkričio 11 d.) prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalis ir Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis neprieštaruja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 daliai.

2. Pareiškėjas – Panevėžio apygardos administracinis teismas (2002 m. lapkričio 21 d. prašymas, Konstituciniame Teisme gautas 2002 m. gruodžio 4 d.) prašo ištirti, ar Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės neprieštaruja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 2 dalims.

3. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (2003 m. balandžio 3 d. prašymas, Konstituciniame Teisme gautas 2003 m. balandžio 4 d.) prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sudedamąją dalį – priemokas ir nesukonkretinančios tų priemokų dydžių, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 ir 48 straipsniams.

4. Pareiškėjas – Alytaus rajono apylinkės teismas (2003 m. balandžio 18 d. prašymas, Konstituciniame Teisme gautas 2003 m. balandžio 28 d.) prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalis ir Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo 17 straipsnio 4 punktas bei 29 straipsnio 4 dalies 1 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

5. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (2003 m. gegužės 5 d. prašymas, Konstituciniame Teisme gautas 2003 m. gegužės 28 d.) prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnis, Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ ir Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui.

6. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (2003 m. gegužės 7 d. prašymas, Konstituciniame Teisme gautas 2003 m. gegužės 24 d.) prašo ištirti: 1) ar Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalis ir Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias išeidamas iš tarnybos turėjo pareigūnas, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams; 2) ar Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatos, leidžiančios tik Krašto apsaugos ministerijai, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Vyriausybės nutarimais,

kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsniui, 94 straipsnio 7 punktui, Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai; 3) ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalis ir Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotas pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

7. Apibendrinant pareiškėjų prašymus konstatuotina, kad pareiškėjai prašo ištirti (įvairia apimtimi):

- Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio, 26 straipsnio ir 62 straipsnio 12 dalies (jų nuostatų) atitiktį Konstitucijai;
- Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo 17 straipsnio 4 punkto bei 29 straipsnio 4 dalies 1 punkto atitiktį Konstitucijai;
- Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies ir Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies atitiktį Konstitucijai;
- Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalies atitiktį Konstitucijai;
- Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies atitiktį Konstitucijai;
- Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ atitiktį Konstitucijai;
- Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimo Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ atitiktį Konstitucijai;
- Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (jo nuostatų) atitiktį Konstitucijai ir Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymui;
- Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių atitiktį Konstitucijai ir Valstybės tarnybos įstatymui.

8. Per laikotarpį nuo Vilniaus apygardos administracinio teismo, Panevėžio apygardos administracinio teismo, Alytaus rajono apylinkės teismo prašymų gavimo Konstituciniame Teisme iki šios konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo pareiškėjų – Vilniaus apygardos administracinio teismo, Panevėžio apygardos administracinio teismo, Alytaus rajono apylinkės teismo ginčijamas teisinis reguliavimas buvo keičiamas – kai kurie pareiškėjų ginčijami teisės aktai ir/arba jų dalys buvo panaikinti ir/arba pakeisti.

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalį ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisenai nutraukti. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalies formuluotė „yra pagrindas <...> pradėti teisenai nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, o ne kaip nustatanti, jog kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta. Pagal Konstituciją tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai, taip pat dėl kito Seimo priimto akto, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne.

Pabrėžtina, kad pareiškėjams – Vilniaus apygardos administraciniam teismui, Panevėžio apygardos administraciniam teismui, Alytaus rajono apylinkės teismui kreipusis su prašymais ištirti, ar ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams, o Konstituciniam Teismui neišsprendus šių klausimų iš esmės, nebūtų pašalintos nagrinėjantiems bylas Vilniaus apygardos administraciniam teismui, Panevėžio apygardos administraciniam teismui ir Alytaus rajono apylinkės teismui kilusios abejonės, ar ginčijamos nuostatos neprieštaravo Konstitucijai, tad jeigu šios nuostatos būtų pritaikytos, galėtų būti pažeistos asmenų konstitucinės teisės.

II

1. Pareiškėjams kilo abejonių, ar ginčijamos teisės aktų nuostatos neprieštarauja *inter alia* Konstitucijoje įtvirtintam atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiui, konstituciniams teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams.

2. Konstitucija yra vientisas ir tiesiogiai taikomas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis). Tai aukščiausios teisinės galios aktas, aukščiausia teisė, visų kitų teisės aktų teisiškumo ir legitimumo matas. Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 25 d. nutarime konstatavo: <...> taip, kaip teisės negalima traktuoti vien kaip teksto, kuriame *expressis verbis* yra išdėstytos tam tikros teisinės nuostatos, elgesio taisyklės, taip ir Konstitucijos, kaip teisinės realybės, negalima traktuoti vien kaip jos tekstinės formos, negalima suvokti Konstitucijos vien kaip eksplisitinių nuostatų visumos. <...> Pati Konstitucijos, kaip aukščiausios teisinės galios akto, prigimtis, konstitucingumo idėja suponuoja tai, kad Konstitucijoje negali būti ir nėra spragų, vadinasi, negali būti ir nėra tokio žemesnės galios teisės aktuose nustatyto teisinio reguliavimo, kurio nebūtų galima vertinti jo atitikties Konstitucijai atžvilgiu. Konstituciją, kaip teisinę realybę, sudaro įvairios nuostatos – konstitucinės normos ir konstituciniai principai, kurie įvairiose Konstitucijos formuluotėse yra tiesiogiai įtvirtinti arba yra iš jų išvedami. Vieni konstituciniai principai yra įtvirtinti *expressis verbis* konstitucinėse normose, kiti, nors ir nėra jose įtvirtinti *expressis verbis*, jose atsispindi ir yra išvedami iš konstitucinių normų, taip pat iš kitų šiose normose atsispindinčių konstitucinių principų, iš konstitucinio teisinio reguliavimo visumos, iš Konstitucijos, kaip svarbiausių valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos vertybių sistemą įtvirtinančio ir ginančio, visai teisės sistemai gaires nubrėžiančio akto, prasmės. Tarp konstitucinių principų ir konstitucinių normų negali būti ir nėra priešpriešos, visos konstitucinės normos ir konstituciniai principai sudaro darnią sistemą. Būtent konstituciniai principai organizuoja į darnią visumą visas Konstitucijos nuostatas, neleidžia,

kad Konstitucijoje būtų vidinių prieštaravimų ar tokio jos aiškinimo, kai iškreipiama ar paneigiama kurios nors Konstitucijos nuostatos prasmė, kuri nors Konstitucijoje įtvirtinta ar jos ginama vertybė. Per konstitucinius principus atsiskleidžia ne tik Konstitucijos raidė, bet ir jos dvasia – tos vertybės ir siekiai, kuriuos Tauta Konstitucijoje įtvirtino pasirinkusi tam tikrą jos nuostatų tekstinę formą, kalbinę išraišką, nustačiusi tam tikras Konstitucijos normas, eksplicitiškai arba implicitiškai įtvirtinusi tam tikrą konstitucinį teisinį reguliavimą. Tad priešpriešos negali būti ir nėra ne tik tarp konstitucinių principų ir konstitucinių normų, bet ir tarp Konstitucijos dvasios ir Konstitucijos raidės: Konstitucijos raidės negalima aiškinti ar taikyti taip, kad būtų paneigiama Konstitucijos dvasia, kuri gali būti suvokta tik konstitucinį teisinį reguliavimą matant kaip visumą ir tik įvertinus Konstitucijos, kaip visuomenės sutarties ir aukščiausios teisinės galios akto, paskirtį. Konstitucijos dvasią išreiškia konstitucinio teisinio reguliavimo visuma, visos jos nuostatos – ir Konstitucijos tekste tiesiogiai išdėstytos Konstitucijos normos, ir Konstitucijos principai, taip pat ir tie, kurie išplaukia iš konstitucinio teisinio reguliavimo visumos ir Konstitucijos, kaip svarbiausių Tautos vertybių sistemą įtvirtinančio ir ginančio, visai teisės sistemai gaires nubrėžiančio akto, prasmės.“

3. Konstitucinis Teismas 2002 m. liepos 11 d. nutarime konstatavo, kad Konstitucijoje įtvirtintos vertybės ir siekiai yra išreiškiami Konstitucijos normose bei principuose. Pabrėžtina, kad konstituciniai principai išreiškia siekius ir vertybes, kuriems įtvirtinti, saugoti ir ginti yra skirta Tautos 1992 m. spalio 25 d. referendume priimta Lietuvos Respublikos Konstitucija. Šiais siekais ir vertybėmis yra grindžiama Lietuvos Respublikos konstitucinė santvarka.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad visos Konstitucijos nuostatos yra tarpusavyje susijusios ir sudaro vieningą, darnią sistemą, kad tarp Konstitucijoje įtvirtintų vertybių yra pusiausvyra, kad nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti taip, kad būtų iškreiptas arba paneigtas kurios nors kitos Konstitucijos nuostatos turinys, nes taip būtų iškreipta viso konstitucinio teisinio reguliavimo esmė, pažeista konstitucinių vertybių pusiausvyra.

Tad nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti taip, kad būtų paneigtas arba iškreiptas kuris nors konstitucinis principas, nes taip būtų paneigti arba iškreipti tie siekiai ir/ arba vertybės, kuriuos Tauta įtvirtino savo priimtoje Konstitucijoje ir kuriuos Tauta – suvereni Lietuvos valstybės kūrėja (Konstitucijos 2 straipsnis) savo sukurtą valstybę konstituciškai įpareigojo saugoti ir ginti.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad viso Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo kontekste yra aiškintinas bei nuo Konstitucijoje įtvirtintų, jos saugomų ir ginamų Tautos siekių ir vertybių, kuriuos išreiškia įvairūs Konstitucijos principai, neatsiejamas ir pareiškėjų nurodytuose Konstitucijos 23, 29, 33, 48, 52, 120, 121, 127 straipsniuose nustatytas konstitucinis teisinis reguliavimas.

4. Konstitucijos preambulėje yra skelbiamas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis. Minėtas siekis – tai vienas iš Tautos, 1992 m. spalio 25 d. referendume priėmusios Lietuvos Respublikos Konstituciją, siekių, kuriems įgyvendinti Konstitucija ir buvo priimta. Konstitucinis Teismas 2002 m. liepos 11 d. nutarime konstatavo, kad Konstitucijos preambulėje skelbiama atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekį įvairiais aspektais įtvirtina įvairios Konstitucijos nuostatos, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės siekis aiškintinas neatsiejamai nuo kitų teisinės valstybės principą įtvirtinančių Konstitucijos nuostatų, kad teisinės valstybės siekį išreiškia konstitucinis teisinės valstybės principas.

Aiškindamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinį Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas – universalus principas, kuriuo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Lietuvos Respublikos Konstitucija, kad konstitucinis teisinės valstybės principas yra aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio, kad minėto konstitucinio principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose.

5. Konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas. Konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų. Pabrėžtina, kad visų teisėkūros subjektų diskreciją riboja aukščiausioji teisė – Konstitucija. Visi teisės aktai, visų valstybės ir savivaldybių institucijų bei pareigūnų sprendimai turi atitikti Konstituciją, jai neprieštarauti.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstituciniu teisinės valstybės principu turi būti vadovaujamas ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas). Kiekvieno teisės instituto atitiktis Konstitucijai turi būti vertinama pagal tai, kaip tas institutas atitinka konstitucinius teisinės valstybės principus (Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas).

6. Konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus konstitucinis principas, apimantis daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų. Tad pabrėžtina, kad konstitucinio teisinės valstybės principo turinys yra atskleidžiamas atsižvelgiant į įvairias Konstitucijos nuostatas, įvertinant visas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes ir atsižvelgiant į įvairių kitų konstitucinių principų – kaip antai: Konstitucijos viršenybės, vientisumo ir tiesioginio taikymo, Tautos suvereniteto, demokratijos, atsakingo valdymo, valdžios galių ribojimo ir valdžios įstaigų tarnavimo žmonėms, teisės viešumo, teisingumo (apimančio *inter alia* prigimtinių teisingumą), valdžių padalijimo, pilietiškumo, asmenų lygybės įstatymui, teismui, valstybės įstaigoms ir pareigūnams, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo ir apsaugos (apimančio *inter alia* žmogaus teisių ir laisvių prigimtinių pobūdžio pripažinimą), asmens ir visuomenės interesų derinimo, valstybės pasaulietiško ir pasaulėžiūrinio neutralumo, valstybės socialinės orientacijos, socialinio solidarumo (derinamo su kiekvieno atsakomybe už savo likimą) ir kitų, ne mažiau reikšmingų konstitucinių principų – turinį. Konstitucinį teisinės valstybės principą įtvirtina ne tik Konstitucijos preambulėje skelbiamas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis, bet ir įvairiais aspektais – visos kitos Konstitucijos nuostatos. Konstitucinis Teismas 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarime konstatavo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas įkūnija ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintą atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekį. Konstitucinis teisinės valstybės principas integruoja įvairias Konstitucijoje įtvirtintas, jos saugomas ir ginamas vertybes, taip pat ir tas, kurias išreiškia minėtas siekis.

Taigi konstitucinio teisinės valstybės principo negalima aiškinti kaip įtvirtinto tik Konstitucijos preambulėje, tapatinti tik su joje skelbiamu atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiu. Kita vertus, taip, kaip konstitucinio teisinės valstybės principo turinys aiškintinas nepaneigiant nė vienos Konstitucijos nuostatos, taip ir nė vienos Konstitucijos nuostatos – nė vieno konstitucinio principo ar konstitucinės normos – negalima aiškinti taip, kad būtų nukrypta nuo iš Konstitucijos išplaukiančių teisinės valstybės reikalavimų, nes taip būtų iškreiptas arba išvis paneigtas konstitucinio teisinės valstybės principo turinys, taigi ir konstitucinė teisinės valstybės samprata. Visos Konstitucijos nuostatos aiškintinos konstitucinio teisinės valstybės principo, Konstitucijoje įtvirtintos teisinės valstybės sampratos kontekste. Atskleisti teisinės valstybės sampratos turinį yra konstitucinės doktrinos funkcija (Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas).

7. Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 25 d. nutarime konstatavo: „Būtent dėl to, kad Konstitucija yra vientisas aktas, dėl to, kad ją sudaro įvairios nuostatos – ir konstitucinės normos, ir konstituciniai principai, tarp kurių negali būti ir nėra priešpriešos ir kurie sudaro darnią sistemą, dėl to, kad konstituciniai principai yra išvedami ir iš Konstitucijos dvasią išreiškiančios konstitucinio teisinio reguliavimo visumos, iš Konstitucijos, kaip svarbiausių valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos vertybių sistemą įtvirtinančio ir ginančio, visai teisės sistemai gaires nubrėžiančio akto, prasmės, taip pat dėl to, kad Konstitucijos raidės negalima aiškinti ar taikyti taip, kad būtų paneigiama Konstitucijos dvasia, Konstitucijos negalima aiškinti vien pažodžiui, vien taikant lingvistinį (verbalinį) metodą. Aiškinant Konstituciją privalu taikyti įvairius teisės aiškinimo metodus: sisteminį, bendrųjų teisės principų, loginį, teleologinį, įstatymų leidėjo ketinimų,

precedentų, istorinį, lyginamąjį ir kt. Tik šitaip – visapusiškai – aiškinant Konstituciją galima sudaryti prielaidas realizuoti jos, kaip visuomenės sutarties ir aukščiausios teisinės galios akto, paskirtį, užtikrinti, kad nebus nukrypta nuo Konstitucijos prasmės, kad nebus paneigta Konstitucijos dvasia ir kad gyvenime bus įtvirtintos tos vertybės, kuriomis Tauta grindžia savo pačios priimtą Konstituciją.“

Visų Konstitucijos nuostatų aiškinimas konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste – būtina Konstitucijos išsamaus aiškinimo prielaida.

8. Šiame kontekste pažymėtina, kad teisės aktų (jų dalių) atitiktis Konstitucijos preambulėje įtvirtintam atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiui tyrimas suponuoja jų atitiktis konstituciniam teisinės valstybės principui tyrimą. Pažymėtina ir tai, kad teisės akto (jo dalies) neatitiktis kuriam nors konstitucinio teisinės valstybės principo – universalaus konstitucinio principo, kuriame yra integruojamos įvairios Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės, diktuojamam imperatyvui (konstitucinio teisinės valstybės principo elementui) reiškia, kad yra pažeistas ir konstitucinis teisinės valstybės principas.

9. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos, visi pareigūnai turi veikti remdamiesi teise, paklusdami Konstitucijai ir teisei, kad Konstitucija turi aukščiausią teisinę galią ir kad visi teisės aktai turi atitikti Konstituciją. Neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas. Teisinio saugumo principas – vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų, reiškiantis valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti teisinių santykių subjektų teises, taip pat įgytas teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius. Neužtikrinus teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise. Valstybė privalo vykdyti savo įsipareigojimus asmeniui.

Konstitucinis Teismas 2003 m. liepos 4 d. ir 2003 m. gruodžio 3 d. nutarimuose konstatavo, kad vienas iš teisėtų lūkesčių apsaugos principo elementų yra teisių, įgytų pagal Konstituciją, Konstitucijai neprieštaraujančius įstatymus ir kitus teisės aktus, apsauga. Pažymėtina, kad pagal Konstituciją santykiuose su valstybe yra saugomi ir ginami tik tie asmens lūkesčiai, kurie kyla iš pačios Konstitucijos ar iš įstatymų bei kitų teisės aktų, neprieštaraujančių Konstitucijai. Tik tokie asmens lūkesčiai santykiuose su valstybe laikomi teisėtais.

Konstitucinė asmens teisėtų lūkesčių apsauga aiškintina neatsiejamai nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo, Konstitucijoje įtvirtintos įgytų teisių apsaugos, būtinumo užtikrinti asmens, kuris paklūsta teisei, laikosi įstatymų reikalavimų, pasitikėjimą valstybe ir teise. Asmens pasitikėjimas valstybe ir teise bei teisėtų lūkesčių apsauga, kaip konstitucinės vertybės, yra neatskiriami nuo teisės aktų konstitucingumo ir teisėtumo prezumpcijos. Teisės aktai (jų dalys) laikomi atitinkančiais Konstituciją ir teisėtais tol, kol Konstitucijos ir Konstitucinio Teismo įstatymo nustatyta tvarka nėra pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminiai aktai – prieštaraujančiais Konstitucijai ir/arba įstatymams). Taigi tol, kol teisės aktai (jų dalys) Konstitucinio Teismo įstatymo nustatyta tvarka nėra pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminiai aktai – prieštaraujančiais Konstitucijai ir/arba įstatymams) arba kol jie nėra nustatyta tvarka pripažinti netekusiais galios, juose nustatytas teisinis reguliavimas atitinkamiems teisinių santykių subjektams yra privalomas. Asmenį, kuris paklūsta teisei, laikosi įstatymų reikalavimų, saugo ir gina Konstitucija. Šios nuostatos nepaisymas reikštų, kad nukrypstama ir nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo.

Pabrėžtina, kad gali susidaryti tokios faktinės situacijos, kai asmuo, atitinkantis teisės aktuose nustatytas sąlygas, pagal šiuos teisės aktus įgijo tam tikras teises ir dėl to jam atsirado lūkesčiai, kuriuos šis asmuo šių teisės aktų galiojimo metu galėjo pagrįstai laikyti teisėtais, taigi pagrįstai galėjo tikėtis, kad, jeigu jis paklus teisei, vykdys įstatymų reikalavimus, jo lūkesčiai

valstybės bus laikomi teisėtais ir bus valstybės ginami ir saugomi. Tokius lūkesčius gali sukelti net ir tie teisės aktai, kurie vėliau buvo Konstitucijos ir įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminiai aktai – prieštaraujančiais Konstitucijai ir/arba įstatymams). Šiame kontekste pažymėtina, kad gali būti ir tokių faktinių situacijų, kai asmuo jau yra įgyvendinęs iš teisės akto, kuris vėliau buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (poįstatyminis aktas – prieštaraujančiu Konstitucijai ir/arba įstatymams), kilusias teises ir pareigas kitų asmenų atžvilgiu ir dėl to šiems kitiems asmenims pagal teisės aktus taip pat atsirado atitinkami lūkesčiai, kurių gynybos ir apsaugos iš valstybės jie pagrįstai galėjo tikėtis. Ypač pabrėžtina, kad kai kada tarp tokių lūkesčių atsiradimo ir atitinkamų teisės aktų pripažinimo prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminių aktų – prieštaraujančiais Konstitucijai ir/arba įstatymams) gali būti praėjęs ilgas laikas. Konstitucinių vertybių pusiausvyros imperatyvas, konstituciniai teisinio tikrumo ir teisinio saugumo reikalavimai, Konstitucijoje įtvirtinta įgytų teisių apsauga bei teisės aktų konstitucingumo ir teisėtumo prezumpcija lemia *inter alia* tai, kad Konstitucija apskritai neužkerta kelio tam tikrais ypatingais atvejais saugoti bei ginti ir tokias asmens įgytas teises, kylančias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminių aktų – prieštaraujančiais Konstitucijai ir/arba įstatymams), kurių neapgynus ir neapsaugojus šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų didesnę žalą, negu toji, kurią šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų, jeigu minėtos teisės būtų visiškai arba iš dalies apsaugotos ir apgintos. Sprendžiant, ar iš teisės akto, vėliau pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai (poįstatyminio akto – prieštaraujančiu Konstitucijai ir/arba įstatymams), jo galiojimo metu kilusios asmens įgytos teisės turi būti saugomos ir ginamos, ar ne, o jeigu taip, tai koku mastu, kiekvienu atveju būtina išsiaiškinti, ar neapsaugojus ir neapgynus šių įgytų teisių nebus pažeistos kitos Konstitucijos saugomos vertybės, ar nebus pažeista Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyra. Po to, kai teisės aktai buvo pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminiai aktai – Konstitucijai ir/arba įstatymams) ir dėl to tam tikri teisei iki tol paklusę, įstatymų reikalavimų laikęsi, valstybe ir jos teise pasitikėję asmenys gali patirti nepalankius padarinius, įstatymų leidėjas turi konstitucinę priedermę įvertinti visas su tuo susijusias aplinkybes ir, jei būtina, nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris minėtais ypatingais atvejais leistų visiškai arba iš dalies apsaugoti ir apginti teisei paklūsusių, įstatymų reikalavimų besilaikiusių asmenų įgytas teises, kilusias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminių aktų – prieštaraujančiais Konstitucijai ir/arba įstatymams), idant nebūtų nukrypta ir nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo.

Kartu pabrėžtina, kad Konstitucija nesaugo ir negina tokių asmens įgytų teisių, kurios savo turiniu yra privilegijos; privilegijų gynimas ir apsauga reikštų, kad yra pažeidžiami konstituciniai asmenų lygiateisiškumo, teisingumo principai, Konstitucijoje įtvirtintas darnios visuomenės imperatyvas, taigi ir konstitucinis teisinės valstybės principas.

10. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą yra konstatuotas iš konstitucinio teisinės valstybės principo bei kitų Konstitucijos nuostatų kylantis imperatyvas, kad asmuo, manantis, jog jo teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, turi absoliučią teisę į nepriklausomą ir nešališką teismą, kuris išspręstų ginčą. Asmens teisė kreiptis į teismą suponuoja ir jo teisę į tinkamą teisinį procesą, ji yra būtina teisingumo įgyvendinimo sąlyga. Pabrėžtina, kad negali būti dirbtinai suvaržoma asmens konstitucinė teisė kreiptis į teismą arba nepagrįstai apsunkinamas jos įgyvendinimas.

11. Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; kad teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, teisės aktai turi būti oficialiai skelbiami, jie turi būti vieši ir prieinami;

įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus; teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*); teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų galiojimas atgal neleidžiamas (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*); teisės pažeidimai, už kuriuos teisės aktuose yra nustatyta atsakomybė, turi būti aiškiai apibrėžti; nustatant teisinius apribojimus bei atsakomybę už teisės pažeidimus, privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti, o jeigu šios teisinės priemonės yra susijusios su sankcijomis už teisės pažeidimą, tai minėtos sankcijos turi būti proporcingos padarytam teisės pažeidimui; teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius privalu paisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, apimančių *inter alia* būtinumą užtikrinti asmenų lygybę įstatymui, teismui ir valstybės institucijoms ar pareigūnams; leidžiant teisės aktus turi būti paisoma teisėkūros procedūrinių reikalavimų, taip pat ir tų, kuriuos yra nusistatęs pats teisėkūros subjektas; ir kt.

Iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, todėl poįstatyminiu teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis, nes taip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas); pažymėtina ir tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais, nes poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Lietuvoje nėra deleguotosios įstatymų leidybos (Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d., 1996 m. gruodžio 19 d., 1999 m. birželio 3 d., 2004 m. kovo 5 d. nutarimai), todėl Seimas – įstatymų leidejas negali pavesti Vyriausybei ar kitoms institucijoms poįstatyminiais aktais reguliuoti tuos teisinius santykius, kurie pagal Konstituciją turi būti reguliuojami įstatymais, o Vyriausybė negali tokių įgaliojimų priimti. Tokių santykių negalima reguliuoti ir Seimo poįstatyminiais aktais.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu. Kita vertus, tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja įstatyminio tam tikrų su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių reguliavimo, šie santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais – aktais, reglamentuojančiais žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius, atskirų žmogaus teisių įgyvendinimo tvarką ir pan., tačiau jokiais aplinkybėmis poįstatyminiais aktais negalima nustatyti tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme.

Pabrėžtina ir tai, kad toks teisės akto formos nesilaikymas, kai Konstitucija reikalauja, kad tam tikri santykiai būtų reguliuojami įstatymu, tačiau jie yra reguliuojami poįstatyminiu aktu (nepriklausomai nuo to, ar šiuos santykius koku nors aspektu reguliuoja dar ir įstatymas, su kuriame nustatytu teisiniu reguliavimu konkuruoja poįstatyminiame akte nustatytas teisinis reguliavimas, ar joks įstatymas šių santykių apskritai nereguliuoja), gali būti pakankamu pagrindu tokį poįstatyminį teisės aktą pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai. Ar Seimo, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės poįstatyminiai teisės aktai pagal formą neprieštarauja Konstitucijai, pagal Konstituciją sprendžia Konstitucinis Teismas. Tai sprenddamas, Konstitucinis Teismas kiekvienu konkrečiu atveju įvertina visas bylos aplinkybes, *inter alia* tiriamo teisinio reguliavimo vietą visoje teisės sistemoje, jo tikslą ir teisėkūros subjekto ketinimus, atitinkamų santykių teisinio reguliavimo raidą ir kaitą iki tiriamo teisės akto išleidimo (legislatyvinę istoriją) ir kt.

Taip pat pabrėžtina, kad tais atvejais, kai poįstatyminiai teisės aktai yra pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai pagal formą (dėl to, kad jais buvo reguliuojami tokie santykiai, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu) ir jau negali būti taikomi, būtina paisyti iš Konstitucijos kylančio reikalavimo įvertinti, ar, neapsaugojus ir neapgynus iš tokių poįstatyminių teisės aktų jų galiojimo metu kilusių asmens įgytų teisių, nebus pažeistos kitos Konstitucijos saugomos vertybės, ar nebus pažeista Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyra. Minėtais ypatingais atvejais įstatymų leidėjas turi konstitucinę priedermę, įvertinęs visas aplinkybes ir nustatęs, kad tai būtina, nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų visiškai arba iš dalies apsaugoti ir apginti teisei paklusiusių, įstatymų reikalavimų besilaikiusių, valstybe ir jos teise pasitikėjusių asmenų įgytas teises, kilusias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai pagal formą (dėl to, kad jais buvo reguliuojami tokie santykiai, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu), ir kuris užtikrintų, kad nebus nukrypta nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo.

12. Konstituciniu teisinės valstybės principu turi būti vadovaujama ir taikant teisę. Taikant teisę *inter alia* būtina paisyti tokių iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančių reikalavimų, kaip antai: teisę taikančios institucijos turi paisyti asmenų lygiateisiškumo reikalavimo; negalima dukart bausti už tą patį teisės pažeidimą (*non bis in idem*); atsakomybė (sankcija, baudmė) už teisės pažeidimus turi būti nustatyta iš anksto (*nullum poena sine lege*); veika nėra nusikalstama, jeigu tai nėra numatyta įstatyme (*nullum crimen sine lege*), ir kt. Šiame kontekste paminėtina ir tai, jog konstitucinis teisinės valstybės principas reikalauja, kad jurisdikcinės ir kitos teisės taikymo institucijos būtų nešališkos, nepriklausomos, siektų nustatyti objektyvią tiesą ir sprendimus priimtų tik teisės pagrindu (Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2000 m. rugsėjo 19 d., 2003 m. sausio 24 d. nutarimas).

Konstitucijos 110 straipsnyje nustatyta, kad teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai. Atsižvelgiant į iš Konstitucijos kylančią teisės aktų hierarchiją, ši Konstitucijos nuostata reiškia ir tai, kad teisėjas negali taikyti ir Konstitucijai prieštaraujančio poįstatyminio teisės akto, jis taip pat negali taikyti tokio poįstatyminio teisės akto, kuris prieštarauja įstatymui. Kita vertus, minėta Konstitucijos nuostata atspindi konstitucinį principą, – vieną iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų, – kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui.

Pažymėtina, kad įstatymai turi būti vykdomi tol, kol jie nėra pakeisti ar panaikinti arba nėra Konstitucinio Teismo įstatymo nustatyta tvarka pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminiai aktai – prieštaraujančiais Konstitucijai ir/arba įstatymams). Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pabrėžtina, kad tol, kol įstatymai nėra pakeisti arba nėra Konstitucinio Teismo įstatymo nustatyta tvarka pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, visi teisinių santykių subjektai, taigi ir Vyriausybė, privalo juos vykdyti ir taikyti pagal savo kompetenciją; neleistina, kad Vyriausybė, turinti pati taikyti įstatymus ir/arba užtikrinti, kad įstatymus taikytų kitos valstybės ir savivaldybių institucijos bei pareigūnai, užuot pati vykdžiusi įstatymų jai nustatytas pareigas ir/arba užtikrinusi, kad įstatymų nustatytas pareigas vykdytų kitos

valstybės ir savivaldybių institucijos bei pareigūnai, savo poįstatyminiais teisės aktais nustatytų tokią teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatymuose ir kuris ją ir/arba kitus valstybės ir savivaldybių institucijas bei pareigūnus visiškai arba iš dalies atleistų nuo minėtų pareigų vykdymo.

13. Minėta, kad atskleisti teisinės valstybės sampratos turinį – konstitucinės doktrinos funkcija. Pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai). Tirdamas įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose nutarimuose, kituose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleidžia naujus, konkrečios bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai). Oficialioje konstitucinėje doktrinoje *inter alia* atskleidžiamos įvairių konstitucinių nuostatų tarpusavio sąsajos, jų turinio santykis, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vieningos visumos, esmė (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas).

Taigi aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą ir atskleisdamas Konstitucijoje įtvirtintą teisinės valstybės sampratos turinį, Konstitucinis Teismas formuoja oficialią konstitucinę teisinės valstybės doktriną ir drauge šią doktriną plėtoja, išaiškindamas naujus, konkrečios konstitucinės justicijos bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus.

Vienas iš daugelio konstitucinio teisinės valstybės principo aspektų (tiesiogiai susijęs su konstituciniu asmenų lygiateisiškumo principu) – tai, kad panašios bylos turi būti sprendžiamos panašiai. Tad jurisdikcinių institucijų diskrecija sprendžiant ginčus ir taikant teisę yra ribota. Konstitucinis Teismas 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimuose, 2004 m. vasario 13 d. sprendime konstatavo, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja jurisprudencijos tęstinumą.

III

1. Visi teisės aktai (jų dalys), kurių atitiktį Konstitucijai ir įstatymams ginčija pareiškėjai, reguliuoja valstybės tarnybos santykius ir/arba santykius, įvairiais aspektais susijusius su valstybės tarnyba.

2. Valstybė yra visos visuomenės organizacija (Konstitucinio Teismo 2002 m. lapkričio 25 d., 2003 m. kovo 4 d., 2003 m. rugsėjo 30 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai). Valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, valdžia apima visą valstybės teritoriją, jos paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas). Konstitucijoje yra įtvirtintas socialinės darnos imperatyvas (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2004 m. kovo 5 d. nutarimai). Valstybė, vykdydama savo funkcijas, turi veikti visos visuomenės interesais (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas). Kad būtų garantuotas visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos viešasis interesas, valstybė turi užtikrinti viešojo administravimo vykdymą ir viešųjų paslaugų teikimą.

Konstitucijos 1 straipsnyje nustatyta: „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika.“ Lietuvos Respublikos Konstitucinio įstatymo „Dėl Lietuvos valstybės“ – Konstitucijos sudedamosios dalies 1 straipsnyje įtvirtinta, kad teiginys „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“ yra Lietuvos Respublikos konstitucinė norma ir pamatinis valstybės principas. Aiškindamas Konstitucijos 1 straipsnio nuostatą Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad šiame Konstitucijos straipsnyje yra įtvirtinti pamatiniai Lietuvos valstybės principai: Lietuvos valstybė yra savarankiška, nepriklausoma valstybė; Lietuvos valstybės valdymo forma yra respublika; valstybės valdžia turi būti organizuota demokratiškai, šalyje turi būti demokratinis politinis režimas (Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 23 d., 2000 m. spalio 18 d., 2001 m. sausio 25 d., 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimai).

Konstitucinis reikalavimas, kad Lietuvos valstybės valdžia būtų organizuota demokratiškai ir kad šalyje būtų demokratinis politinis režimas, yra neatsiejamas nuo Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, taip pat nuo šio straipsnio 2 dalies nuostatos, kad valdžios galias riboja Konstitucija. Demokratinė valdžios institutų prigimtis yra tokia, kad visi asmenys, kurie įgyvendina politinę žmonių valią, yra įvairiomis formomis kontroliuojami, kad ši valia nebūtų iškreipta (Konstitucinio Teismo 1996 m. gegužės 29 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas 2004 m. liepos 1 d. nutarime ir 2004 m. lapkričio 5 d. išvadoje konstatavo, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas. Valdžios atsakomybė visuomenei – teisinės valstybės principas, kuris įtvirtintas Konstitucijoje nustačius, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, kad piliečiai turi teisę tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus dalyvauti valdant savo šalį, kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą, apskusti jų sprendimus, garantavus piliečiams galimybę ginti savo teises teisme, peticijos teisę, taip pat teisės aktuose reglamentavus piliečių prašymų ir skundų nagrinėjimo procedūrą ir kt. (Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada).

3. Valstybė savo funkcijas vykdo per atitinkamų institucijų sistemą, apimančią visų pirma valstybės institucijas; savo funkcijas valstybė taip pat gali tam tikra apimtimi vykdyti per kitas (ne valstybės) institucijas, kurioms pagal įstatymus yra pavesta (patikėta) vykdyti tam tikras valstybės funkcijas arba kurios tam tikromis įstatymuose apibrėžtomis formomis ir būdais dalyvauja vykdamos valstybės funkcijas. Įstatymu nustatant, kad tam tikros valstybės funkcijos tam tikra apimtimi gali būti vykdomos ne per valstybės, bet per kitas institucijas, būtina paisyti Konstitucijos principų ir normų.

4. Valstybės institucijų sistema apima labai įvairias valstybės institucijas. Valstybės institucijų įvairovę, jų teisinį statusą ir įgaliojimus lemia valstybės vykdomų funkcijų įvairovė, visuomenės bendrųjų reikalų tvarkymo ypatumai, valstybės organizacinės ir finansinės galimybės, tam tikru visuomenės gyvenimo ir valstybės raidos laikotarpiu vykdomos politikos turinys, tikslingumas, valstybės tarptautiniai įsipareigojimai, kiti veiksniai. Seimas, turintis konstitucinius įgaliojimus steigti ir panaikinti valstybės institucijas, nustatyti jų teisinį statusą ir įgaliojimus, yra saistomas Konstitucijos.

Pažymėtina, kad Konstitucijoje yra vartojama sąvoka „valstybės (valstybinės) institucijos“ (Konstitucijos 8 straipsnis, 29 straipsnio 1 dalis, 61 straipsnio 1 dalis, 67 straipsnio 5 punktas, 104 straipsnio 1 dalis). Konstitucijoje taip pat yra įvardytos „kontrolės institucijos“ (Konstitucijos 73 straipsnio 3 dalis), „speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija“, patarianti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų (Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalis), „valstybinės valdžios ir valdymo institucijos“ (Konstitucijos 114 straipsnio 1 dalis), „savivaldos institucijos“ (Konstitucijos 119 straipsnio 3 dalis). Konstitucijoje „institucijos“ sąvoka turi ir platesnę reikšmę – ją įvardijamos ir nevalstybinės institucijos, kurioms Konstitucijoje yra nustatyti tam tikri draudimai, analogiški tiems, kurie yra *expressis verbis* nustatyti valstybei ir/arba jos institucijoms (Konstitucijos 44 straipsnio 2 dalis, 89 straipsnio 4 dalis).

Sistemiškai aiškinant minėtas Konstitucijos formuluotes matyti, kad „valstybės (valstybinės) institucijos“ sąvoka yra bendrinė, ji apima įvairias valstybės institucijas, per kurias valstybė vykdo savo funkcijas. Minėta, kad valstybės institucijos sudaro sistemą. Ši valstybės institucijų sistema yra įtvirtinta įvairios teisinės galios teisės aktais. Vienos valstybės institucijos yra *expressis verbis* įvardytos Konstitucijoje. Kitos valstybės institucijos pagal Konstituciją turi būti nustatytos įstatymu. Dar kitų valstybės institucijų steigimo poreikis kyla iš būtinumo įgyvendinti valstybės valdymą, tvarkyti krašto reikalus, užtikrinti įvairių valstybės funkcijų vykdymą – šių valstybės funkcijų įgyvendinimui turi būti sudarytos valstybės institucijos, nors jų sudarymas ir nėra eksplisitiškai numatytas Konstitucijoje.

Konstitucijoje yra *expressis verbis* įvardytos įvairios valstybės institucijos: Seimas; Respublikos Prezidentas; Vyriausybė; Konstitucinis Teismas; Aukščiausiasis Teismas, Apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai; Seimo kontrolieriai; Valstybės kontrolė; Lietuvos bankas;

Valstybės gynimo taryba; kariuomenės vadas; Generalinė prokuratūra; Vyriausioji rinkimų komisija. Kai kurios valstybės institucijos Konstitucijoje yra įtvirtintos nenurodant jų tikslų pavadinimų: ministerijos; saugumo tarnyba; speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija, patarianti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų; teritorinės prokuratūros; Vyriausybės atstovai, prižiūrintys, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus. Konstitucijoje yra numatytos ir tokios valstybės institucijos, kurios gali būti steigiamos Seimo priimamais įstatymais: kontrolės institucijos; Vyriausybės įstaigos; specializuoti teismai administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti.

4.1. Vienos valstybės institucijos Konstitucijoje yra traktuojamos kaip valstybės valdžią vykdančios institucijos. Jos yra nurodytos Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismai. Santykiai tarp Seimo (vykdančio įstatymų leidžiamąją valdžią), Respublikos Prezidento ir Vyriausybės (vykdomosios valdžios institucijų), Teismo (vykdančių teisminę valdžią) yra grindžiami konstituciniu valdžių padalijimo principu.

4.1.1. Seimas – Tautos atstovybė vykdo įstatymų leidžiamąją valdžią, tai vienintelė įstatymų leidybos institucija Lietuvoje. Konstitucijoje yra tiesiogiai nustatyta, kad Seimas turi įgaliojimus įstatymu steigti tam tikras valstybės institucijas. Pagal Konstitucijos 67 straipsnio 5 punktą Seimas steigia įstatymo numatytas valstybės institucijas, skiria ir atleidžia jų vadovus. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 67 straipsnyje nustatytą teisinį reguliavimą, yra konstatavęs, kad šis punktas *inter alia* reiškia, jog Seimas turi įgaliojimus įstatyme numatyti valstybės institucijas, kurių vadovus skiria ir atleidžia pats Seimas, taip pat kad Seimas turi įgaliojimus skirti ir atleisti tokių institucijų vadovus (Konstitucinio Teismo 2003 m. sausio 24 d. nutarimas).

4.1.2. Konstitucijoje yra nustatyti vykdomosios valdžios institucijų sistemos pagrindai, taip pat aukščiausiųjų vykdomosios valdžios institucijų įgaliojimai. Lietuvos valstybės konstitucinei santvarkai yra būdingas dualistinės (sudvejintos) vykdomosios valdžios modelis: vykdomąją valdžią Lietuvoje vykdo Respublikos Prezidentas – valstybės vadovas bei Vyriausybė.

Respublikos Prezidentas – vykdomosios valdžios dalis (Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai). Konstitucijos 77 straipsnyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas (1 dalis); jis atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų (2 dalis). Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam suteiktus įgaliojimus, leidžia aktus-dekretus (Konstitucijos 85 straipsnis). Pabrėžtina, kad pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą Vyriausybė vykdo *inter alia* Respublikos Prezidento dekretus.

Vyriausybė yra kolegiali vykdomosios valdžios institucija (Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas). Konstitucijos 91 straipsnyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybę sudaro Ministras Pirmininkas ir ministrai; pagal Konstitucijos 98 straipsnio 1 dalį ministras *inter alia* vadovauja ministerijai. Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 3 punktą Vyriausybė koordinuoja ministerijų ir kitų Vyriausybės įstaigų veiklą. Konstitucijoje nurodyta tik viena ministro pareigybė – krašto apsaugos ministras (Konstitucijos 140 straipsnio 1 dalis); taigi pagal Konstituciją Lietuvoje negali nebūti Krašto apsaugos ministerijos. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 94 straipsnio 3 punkte nustatytą teisinį reguliavimą, 1999 m. lapkričio 23 d. nutarime yra konstatavęs, kad Konstitucijoje nėra atskleidžiama, kokios įstaigos yra laikomos „Vyriausybės įstaigomis“, taip pat nėra nurodoma, koks yra minėtų Vyriausybės įstaigų teisinis statusas. Tai nustatyti paliekama įstatymų leidėjui, turinčiam šioje srityje diskreciją (ją riboja Konstitucija). Kita vertus, kai kurios Vyriausybės institucijos Konstitucijoje yra nurodytos; antai Konstitucijos 123 straipsnio 2 ir 3 dalyse yra įtvirtinta Vyriausybės atstovo, turinčio įgaliojimus prižiūrėti, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus, institucija. Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad Konstitucijos 123 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog aukštesniuosiuose administraciniuose vienetuose įstatymo nustatyta tvarka valdymą organizuoja

Vyriausybė; taigi įstatymų leidėjas turi pareigą ne tik įsteigti aukštesnius administracinius organus, bet ir numatyti Vyriausybės institucijas, per kurias Vyriausybė organizuotą valdymą aukštesniuose administraciniuose vienetuose.

Pažymėtina, kad Respublikos Prezidento ir Vyriausybės, kaip dviejų dualistinės (sudvejintos) vykdomosios valdžios atšakų, įgaliojimai yra skirtingi, vienas kito atžvilgiu autonomiški, savarankiški. Kita vertus, Konstitucijoje yra *expressis verbis* nurodyti tie Respublikos Prezidento ir Vyriausybės įgaliojimai, kuriuos Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė įgyvendina kartu. Antai Konstitucijos 85 straipsnyje *inter alia* nustatyta: „Kad Respublikos Prezidento dekretai, nurodyti Konstitucijos 84 straipsnio 3, 15, 17 ir 21 punktuose turėtų galią, jie privalo būti pasirašyti Ministro Pirmininko arba atitinkamo ministro.“ Pagal Konstitucijos 84 straipsnio 1 punktą Respublikos Prezidentas *inter alia* kartu su Vyriausybe vykdo užsienio politiką. Pažymėtina ir tai, kad, paisant Konstitucijos, įstatymu gali būti nustatytas ir toks teisinis reguliavimas, pagal kurį tam tikros valstybės institucijos būtų įsteigtos prie Respublikos Prezidento – valstybės vadovo.

4.1.3. Teisminę valdžią vykdo teismai. Lietuvos Respublikoje teisingumo įgyvendinimas yra teisminės valdžios kompetencija.

Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – Konstitucijai ir įstatymams. Konstitucinis Teismas užtikrina Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir vykdo konstitucinį teisingumą.

Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos teismai yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai. Šie teismai sudaro bendrosios kompetencijos teismų sistemą.

Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra pabrėžęs teisminės valdžios nepriklausomumą nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių, teisminės valdžios visavertiškumą. Antai Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatuota, kad teisminės valdžios visavertiškumas ir jos nepriklausomumas suponuoja jos savireguliaciją ir savivaldą, apimančią ir teismų darbo organizavimą, ir teisėjų profesinio korpuso veiklą; užtikrinant teisėjo ir teismų nepriklausomumą ypač svarbu aiškiai atriboti teismų veiklą nuo vykdomosios valdžios; teismų veikla nėra ir negali būti laikoma valdymo sritimi, priskirta kuriai nors vykdomosios valdžios institucijai; tik nepriklausoma teismų institucinė sistema gali laiduoti teismo organizacinę, o kartu ir teisėjo procesinę savarankiškumą; teismų administravimas turi būti organizuojamas taip, kad nebūtų pažeidžiamas realus teisėjų nepriklausomumas. Šie konstituciniai imperatyvai lemia tai, kad įstatymu gali ir turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį tam tikros valstybės institucijos, užtikrinančios nepriklausomą teismų administravimą, būtų įsteigtos prie teisminės valdžios.

Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija. Aiškindamas šią Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalies nuostatą, Konstitucinis Teismas 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo: „Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje numatyta speciali teisėjų institucija interpretuotina kaip svarbus Teismo – savarankiškos valstybės valdžios – savivaldos elementas“, ji yra „atsvara Respublikos Prezidentui, kaip vykdomosios valdžios subjektui, formuojant teisėjų korpusą“.

4.2. Konstitucijoje yra nurodytos ir kitos valstybės institucijos, kurios pagal Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalį nėra priskiriamos nei įstatymų leidžiamajai, nei vykdomajai, nei teisminei valdžiai.

Antai pagal Konstituciją tokios institucijos ir/arba pareigūnai yra Seimo kontrolieriai (Konstitucijos 73 straipsnio 1 dalis), Generalinė prokuratūra ir teritorinės prokuratūros (Konstitucijos 118 straipsnis), Valstybės kontrolė (Konstitucijos XII skirsnis), Lietuvos bankas (Konstitucijos 125 ir 126 straipsniai), saugumo tarnyba (Konstitucijos 84 straipsnio 14 punktas),

kariuomenės vadas (Konstitucijos 84 straipsnio 14 punktas, 140 straipsnio 1 ir 3 dalys), Vyriausioji rinkimų komisija (Konstitucijos 67 straipsnio 13 punktas).

4.3. Konstitucijos 67 straipsnio 5 punkte nustatyta, kad Seimas steigia įstatymo numatytas valstybės institucijas bei skiria jų vadovus; 94 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Vyriausybė tvarko krašto reikalus; 123 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad aukštesniuosiuose administraciniuose vienetuose įstatymo nustatyta tvarka valdymą organizuoja Vyriausybė.

Taigi Seimas, o pagal įstatymus – ir Vyriausybė turi įgaliojimus steigti ir tokias Konstitucijoje *expressis verbis* nenurodytas valstybės institucijas, kurias steigti poreikis kyla iš būtinumo įgyvendinti valstybės valdymą, tvarkyti krašto reikalus, užtikrinti įvairių valstybės funkcijų vykdymą.

5. Konstitucijoje skiriamos dvi viešosios valdžios sistemos: valstybės valdymas ir vietos savivalda. Pagal Konstituciją vietos savivalda – tai įstatymo numatytų valstybės teritorijos administracinių vienetų bendruomenių (t. y. teritorinių, arba vietos bendruomenių), kurias sudaro šių vienetų nuolatiniai gyventojai (Lietuvos Respublikos piliečiai ir kiti nuolatiniai gyventojai), savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas). Konstitucijoje vietos savivalda įtvirtinta kaip savaveiksmiškumo pagrindais veikianti vietinė viešojo administravimo sistema, kuri tiesiogiai nėra pavaldi valstybės valdžios institucijoms (Konstitucinio Teismo 1998 m. vasario 18 d., 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimai). Konstitucijoje savivaldybėmis (vietos savivaldybėmis) yra vadinamos valstybės teritorijos administracinių vienetų bendruomenės – teritorinės bendruomenės, tačiau dėl to, kad savivaldos teisė yra neatsiejama nuo institucijų, per kurias ši teisė yra įgyvendinama, ir/arba joms atskaitingų institucijų organizavimo ir veiklos, neatsitiktinai Konstitucijoje „savivaldybės“ sąvoka yra vartojama ne tik administracinio vieneto teritorinės bendruomenės, bet ir savivaldos institucijų ir/arba joms atskaitingų institucijų prasme (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Vietos savivalda yra įstatymo numatytų administracinių vienetų teritorinių bendruomenių valdžia, kuri formuojama ir funkcionuoja kitokiais nei valstybės valdžia konstituciniais pagrindais (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas). Konstitucijoje savivalda nėra tapatinama su valstybės valdymu (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d., 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimai). Vis dėlto tai, kad Konstitucijoje vietos savivalda nėra tapatinama su valstybės valdymu, nereiškia, kad tarp valstybės valdymo ir vietos savivaldos nėra sąveikos; valstybės valdymas ir vietos savivalda, kaip dvi viešosios valdžios įgyvendinimo sistemos, yra susijusios, tačiau kiekviena jų įgyvendina joms būdingas funkcijas (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas). Savivaldybių ir valstybės interesai yra derinami. Savivaldybių ir valstybės interesų derinimo principas reiškiasi valstybei įvairiais būdais ir formomis remiant savivaldybes, valstybei įstatymo apibrėžtomis formomis prižiūrint savivaldybių veiklą, taip pat koordinuojant bendrus veiksmus, kai siekiama reikšmingų socialinių tikslų (Konstitucinio Teismo 1998 m. vasario 18 d., 2002 m. gruodžio 14 d. nutarimai).

Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad savivaldybės pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai. Savivaldybių savarankiškumas ir veiklos laisvė pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją – konstituciniai principai (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas). Konstitucijos nuostata, kad savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai, vertintina kaip šių vietos bendruomenių dalyvavimo valdant šias teritorijas garantija (Konstitucinio Teismo 2001 m. birželio 28 d., 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimai). Kartu pažymėtina, jog Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad savivaldybės veikia laisvai ir savarankiškai, negalima atsieti nuo toje pačioje dalyje įtvirtintos nuostatos, kad savivaldybių veikimo laisvė ir savarankiškumas yra saistomi Konstitucijoje bei įstatymuose apibrėžtos jų kompetencijos (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d., 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimai).

Pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigiama galimybė savivaldybėms įgyvendinti savo kompetenciją, tiesiogiai įtvirtintą Konstitucijoje. Jeigu Konstitucijoje ar įstatymuose tam tikros funkcijos yra priskirtos savivaldybėms, tai savivaldybės ir vykdo šias funkcijas ta apimtimi, kuria šios yra joms priskirtos. Tai reiškia, kad tam tikra dalis savivaldybių kompetencijos turi būti įgyvendinama tiesiogiai, kad savivaldybių tarybų sprendimų, priimtų neperžengiant jų kompetencijos ribų, įgyvendinimas neturi būti saistomas kurių nors valstybės institucijų ar pareigūnų sprendimų (leidimų, sutikimų ir pan.). Tačiau pabrėžtina, kad ir tos funkcijos, kurios priklauso išimtinai savivaldybėms, yra reglamentuojamos įstatymais. Nė viena iš šių funkcijų nereiškia, kad savivaldybės atitinkamoje srityje yra absoliučiai savarankiškos (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Konstitucinis socialinės darnos imperatyvas, Konstitucijoje įtvirtinti pilietinės visuomenės ir teisingumo siekiai, Lietuvos valstybės unitarinis pobūdis, kiti konstituciniai imperatyvai suponuoja tai, kad savivaldybės – teritorinės bendruomenės viešasis interesas negali būti priešpriešinamas visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos, kurios dalis yra ir atitinkama teritorinė bendruomenė, viešajam interesui. Ir dėl šios priežasties, be tų funkcijų, kurios priklauso išimtinai savivaldybėms, joms gali būti pavesta vykdyti ir tam tikras valstybės funkcijas; taip yra užtikrinama veiksmingesnė valstybės valdžios ir piliečių sąveika, valdymo demokratiškumas; pagal Konstituciją tokios valstybės funkcijos savivaldybėms vykdyti turi būti perduodamos įstatymu (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Taigi savivaldybės (jų institucijos), veikdamos pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją ir vykdydamos viešąjį administravimą ir/arba teikdamos viešąsias paslaugas, garantuoja ne tik teritorinės bendruomenės viešąjį interesą, bet ir visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos viešąjį interesą, kurį pagal savo kompetenciją garantuoja ir valstybės institucijos.

Konstitucijos 121 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad savivaldybės sudaro ir tvirtina savo biudžetą. Ši Konstitucijos nuostata susijusi su Konstitucijos 127 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Lietuvos biudžetinę sistemą sudaro savarankiškas Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, taip pat savarankiški vietos savivaldybių biudžetai. Taigi pagal Konstituciją Lietuvos biudžetinė sistema yra vieninga, savivaldybių biudžetai yra jos sudedamoji dalis, jų savarankiškumas gali būti aiškinamas tik atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintą Lietuvos biudžetinės sistemos vieningumą.

Konstitucijoje įtvirtintas savivaldybių veiklos savarankiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją suponuoja tai, kad jeigu įstatymais savivaldybėms perduodamos valstybės funkcijos, taip pat jeigu joms įstatymais arba kitais teisės aktais sukuriamos pareigos, turi būti numatomos ir šioms funkcijoms (pareigoms) reikalingos lėšos, taip pat kad jeigu biudžetiniams metams nepasibaigus savivaldybėms perduodamos dar ir kitos valstybės funkcijos (nustatomos pareigos), tam taip pat turi būti skiriamos lėšos. Pagal Konstituciją savivaldybės privalo vykdyti įstatymus, taigi ir įstatymus, kuriais savivaldybės įpareigojamos vykdyti joms perduotas valstybės funkcijas. Šios pareigos savivaldybės negalėtų vykdyti, jeigu jos vykdymas nebūtų užtikrinamas finansiškai. Konstitucijoje įtvirtinti savivaldybių veiklos savarankiškumas pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją ir valstybės parama savivaldybėms, savivaldybių ir valstybės interesų derinimas suponuoja tai, kad valstybės biudžete turi būti numatytos lėšos, reikalingos, kad būtų užtikrintas visavertis savivaldos funkcionavimas, įgyvendinamos savivaldybių funkcijos (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d., 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimai).

Savivaldos teisė yra įgyvendinama per savivaldos institucijas – savivaldybių tarybas (Konstitucijos 119 straipsnio 1 dalis). Pažymėtina, kad jokios kitos savivaldos institucijos, išskyrus savivaldybių tarybas, Konstitucijoje nėra nurodytos; sąvoka „savivaldos institucijos“ išreiškia administracinių vienetų teritorinių bendruomenių atitinkamų institucijų konstitucinę paskirtį: tai yra institucijos, per kurias yra įgyvendinama atitinkamų bendruomenių savivaldos teisė (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją savivaldybių tarybų nariai negali būti nelygūs savo teisiniu statusu. Konstitucijoje yra įtvirtintas dvigubo mandato draudimo

principas. Tie patys asmenys negali tuo pat metu vykdyti funkcijų įgyvendinant valstybės valdžią ir būti savivaldybių tarybų, per kurias įgyvendinama savivaldos teisė, nariais; savivaldybių tarybų nariais negali būti Seimo nariai, Respublikos Prezidentas, Vyriausybės nariai, teisėjai. Savivaldybių tarybų nariais taip pat negali būti valstybės pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus turi įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą, t. y. valstybės pareigūnai (tarnautojai ar kiti asmenys nepriklausomai nuo to, kaip jie vadinami įstatymuose), pagal Konstituciją ir įstatymus turintys įgaliojimus priimti tokius sprendimus, nuo kurių priklauso savivaldybių tarybų sprendimų pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją priėmimas ir įgyvendinimas. Jeigu įstatymuose nustatyta, kad savivaldybių įstaigų, įmonių vadovai ar jų pareigūnai yra atskaitingi savivaldybių taryboms už savo ar atitinkamų įstaigų, įmonių veiklą, tai jie tuo pat metu negali būti tų savivaldybių tarybų nariais. Sprendžiant, ar tam tikras valstybės pareigūnas priskirtinas prie valstybės pareigūnų, turinčių teisę priimti sprendimus, nuo kurių priklauso sprendimų pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją priėmimas ir įgyvendinimas, ir dėl to negalinčių tuo pat metu būti savivaldybės tarybos nariu, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertintas jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų įgaliojimų turinys. Jeigu susidaro tokia teisinė situacija, kad kuris nors iš minėtų asmenų (negalinčių tuo pat metu būti ir savivaldybių tarybų nariais) yra išrenkamas savivaldybės tarybos nariu, jis iki naujai išrinktai savivaldybės tarybai susirenkant į pirmąjį posėdį privalo apsispręsti, ar eiti savo ankstesnes pareigas, ar būti savivaldybės tarybos nariu, t. y. iki naujai išrinktai savivaldybės tarybai susirenkant į pirmąjį posėdį asmuo privalo įstatymų nustatyta tvarka pareikšti apie savo apsisprendimą toliau eiti ankstesnes pareigas arba būti savivaldybės tarybos nariu, ir iki naujai išrinktai savivaldybės tarybai susirenkant į pirmąjį posėdį turi būti išspręstas šio asmens teisinio statuso klausimas: jeigu asmuo apsisprendė būti savivaldybės tarybos nariu, tai iki naujai išrinktai savivaldybės tarybai susirenkant į pirmąjį posėdį turi būti įstatymų nustatyta tvarka konstatuota, kad jis yra netekęs savo ankstesnių pareigų, nesuderinamų su savivaldybės tarybos nario pareigomis, o jeigu asmuo apsisprendė toliau eiti savo ankstesnes pareigas ir nebūti savivaldybės tarybos nariu, tai iki naujai išrinktai savivaldybės tarybai susirenkant į pirmąjį posėdį turi būti įstatymų nustatyta tvarka konstatuota, kad jis yra netekęs savivaldybės tarybos nario mandato. Įstatymu turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį minėtas asmens teisinio statuso klausimas būtų išspręstas iki naujai išrinktai savivaldybės tarybai susirenkant į pirmąjį posėdį (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimai, 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d. sprendimai).

Savivaldos institucijos – savivaldybių tarybos sudaro joms atskaitingus vykdomuosius organus (Konstitucijos 119 straipsnio 4 dalis). Konstitucijoje yra įtvirtintas savivaldybių tarybų viršenybės joms atskaitingų vykdomųjų organų atžvilgiu principas. Konstitucinis Teismas 2002 m. gruodžio 24 d. nutarime konstatavo, kad savivaldos teisė yra neatsiejama nuo institucijų, per kurias ši teisė yra įgyvendinama, ir/arba joms atskaitingų institucijų organizavimo ir veiklos, kad savivaldybių tarybos, kaip savivaldos institucijos, yra tiesiogiai numatytos Konstitucijoje, kad kitokios savivaldos institucijos Konstitucijoje nėra nurodytos, taip pat kad sąvoka „savivaldos institucijos“ išreiškia administracinių vienetų teritorinių bendruomenių atitinkamų institucijų konstitucinę paskirtį: tai yra institucijos, per kurias įgyvendinama atitinkamų bendruomenių savivaldos teisė.

Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarime taip pat konstatuota, kad pagal Konstituciją savivaldybių tarybų priimami sprendimai yra neatsiejami nuo šių sprendimų vykdymo; Konstitucijos 119 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad įstatymams, Vyriausybės bei savivaldybės tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti savivaldybių tarybos sudaro joms atskaitingus vykdomuosius organus, tad sudaryti minėtus vykdomuosius organus – savivaldybių tarybų konstitucinė pareiga, jie yra neatskiriama savivaldos mechanizmo dalis. Bet savivaldybių taryboms atskaitingi vykdomieji organai negali būti sudaromi iš juos sudarančių savivaldybių tarybų narių.

Konstitucijoje nėra nustatyta savivaldybių taryboms atskaitingų vykdomųjų organų rūšys (kolegialūs, vienasmeniai organai), formavimo tvarka, pavadinimai, tarpusavio ryšiai; jų funkcijos

ir kompetencija nustatytos tik bendriausiais bruožais. Savivaldybių taryboms atskaitingų vykdomųjų organų funkcijas ir kompetenciją paliekama nustatyti Seimui įstatymu. Įstatymais reglamentuojant savivaldybių taryboms atskaitingų vykdomųjų organų formavimą, funkcijas ir kompetenciją, būtina paisyti Konstitucijoje įtvirtintų vietos savivaldos principų: atstovaujamosios demokratijos, vykdomųjų organų atskaitingumo atstovybei, savivaldybių tarybų viršenybės joms atskaitingų vykdomųjų organų atžvilgiu ir kt. Įstatymų leidėjas turi diskreciją įstatymu nustatyti, kokia tvarka – rinkimų ar kitokia – yra sudaromi minėti vykdomieji organai, kurie iš jų yra kolegialūs, o kurie – vienasmeniai, kokie yra jų tarpusavio ryšiai. Įstatymų leidėjas taip pat turi diskreciją įstatymu nustatyti kolegialių vykdomųjų organų struktūrą ir narių skaičių arba palikti tai pagal įstatymą nustatyti savivaldybių taryboms. Savivaldybių taryboms atskaitingi vykdomieji organai turi būti sudaromi savivaldybės tarybos įgaliojimų laikui. Konstitucijos 119 straipsnio 4 dalyje nurodyti vykdomieji organai yra institucijos, kurios sudaromos įstatymams, Vyriausybės bei savivaldybių tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti, jie nėra savivaldybių tarybų vidiniai struktūriniai vienetai (padaliniai), turintys užtikrinti pačios savivaldybės tarybos darbą. Savivaldybių tarybos turi konstitucinę kompetenciją kontroliuoti savo sudarytus vykdomuosius organus, todėl minėti vykdomieji organai negali pakeisti arba pajungti sau savivaldybių tarybų, diktuoti joms, vykdomųjų organų įgaliojimai negali dominuoti savivaldybių tarybų įgaliojimų atžvilgiu, negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį savivaldybių taryboms atskaitingi vykdomieji organai būtų prilyginti juos sudariusioms savivaldybių taryboms, juo labiau tokio, pagal kurį savivaldybių tarybų įgaliojimus varžytų jų sudarytų ir joms atskaitingų vykdomųjų organų įgaliojimai arba pagal kurį savivaldybių tarybos netektų galimybės kontroliuoti savo sudarytus ir joms atskaitingus vykdomuosius organus (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 24 d. nutarimas).

Taigi Konstitucijoje yra numatytos dvi savivaldybių institucijų rūšys: savivaldybių tarybos (atstovaujamosios institucijos) ir joms atskaitingi vykdomieji organai (vykdomosios institucijos). Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytais atvejais savivaldybių atstovaujamosioms ir vykdomosioms institucijoms suteikiami valdingi įgalinimai. Tokios savivaldybių institucijos – tai savivaldybių valdžios ir viešojo administravimo institucijos. Kadangi savivaldybių tarybų priimami sprendimai yra neatsiejami nuo šių sprendimų vykdymo, tai tiek Konstitucijoje numatytos savivaldybių atstovaujamosios institucijos, tiek savivaldybių vykdomosios institucijos pagal savo kompetenciją yra atsakingos už savivaldos teisės įgyvendinimą, už įstatymų, Vyriausybės bei savivaldybės tarybos sprendimų tiesioginį įgyvendinimą (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 24 d. nutarimas).

Savivaldybių tarybos, įgyvendinančios Konstitucijos laiduojamą savivaldos teisę, gali sudaryti ir kitas valdingus įgalinimus turinčias savivaldybės institucijas, taip pat kitas savivaldybės įstaigas; sąvoka „savivaldybės institucijos“ išreiškia atitinkamų institucijų priklausomybę tam tikrai savivaldybei. Savivaldybių institucijos yra sudaromos tam, kad būtų realizuoti savivaldybės interesai, tiesiogiai įgyvendinami įstatymai, Vyriausybės bei savivaldybės tarybos sprendimai. Tad „savivaldybės institucijomis“ laikytinos ir savivaldybių tarybos, ir joms atskaitingi vykdomieji organai, ir kitos institucijos, kurias sudaro savivaldybių tarybos (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 24 d. nutarimas).

6. Valstybės, kaip visos visuomenės organizacijos, turinčios veikti visos visuomenės interesais taip, kad būtų užtikrinta socialinė darna, funkcijos yra tarp savęs susijusios, jos sudaro vieną sistemą ir negali būti priešpriešinamos. Todėl negali būti priešpriešinamos ir valstybės institucijos, per kurias šios funkcijos yra vykdomos.

Taip pat pažymėtina, kad valstybės institucijos negali būti priešpriešinamos ir toms kitoms (ne valstybės) institucijoms, kurioms pagal įstatymus ir paisant Konstitucijos yra pavesta (patikėta) vykdyti tam tikras valstybės funkcijas arba kurios tam tikromis įstatymuose apibrėžtomis formomis ir būdais dalyvauja vykdant valstybės funkcijas – vykdo viešąjį administravimą ir/ arba teikia viešąsias paslaugas. Kaip institucijos, vykdančios viešąjį administravimą ir/arba teikiančios viešąsias paslaugas ir šitaip garantuojančios viešąjį interesą, jos sudaro vieną sistemą. Nagrinėjamos

konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad šiai sistemai priklauso ir valstybės, ir savivaldybių institucijos – dvi Konstitucijoje numatytos viešosios valdžios sistemos, kurių kiekviena, kaip minėta, įgyvendina joms būdingas funkcijas, tačiau kurios yra viena su kita susijusios. Pagal Konstituciją turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad būtų užtikrintos visų institucijų, vykdančių viešąjį administravimą ir/arba teikiančių viešąsias paslaugas ir šitaip garantuojančių viešąjį interesą, sisteminės sąsajos ir tarpusavio sąveika, apimanti *inter alia* jų kompetencijos racionalų santykį, veiksmingumą, profesionalumą, jose dirbančių asmenų žinių, įgūdžių ir patirties perimamumą, taip pat tokį veiklos vykdančių valstybės funkcijas ir garantuojant viešąjį interesą tęstinumą.

7. Valstybės institucijų tarpusavio sąsajos, taip pat valstybės institucijų sąveika su savivaldybių institucijomis nepaneigia jų ypatumų. Kiekvienos valstybės funkcijos turinys ir jos vykdymo aplinkybės lemia tai, kad šias funkcijas vykdančios valstybės institucijos negali nesiskirti savo statusu ir veiklos pobūdžiu.

Vienos valstybės funkcijos yra vykdomos pirmiausia ar daugiausia per civilines valstybės (ir savivaldybių) institucijas, o kitos – per karines ir/arba sukarintas valstybės institucijas. Konstitucinis Teismas 2002 m. gruodžio 24 d. nutarime konstatavo, kad pagal Konstituciją karinė, sukarinta bei saugumo tarnybos yra atribotos nuo civilinės tarnybos. Konstitucijoje yra įtvirtinta diferencijuota civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų samprata. Tai sudaro teisinės prielaidas teisės aktais diferencijuotai reguliuoti santykius, susijusius su civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų veikla, taip pat nustatyti tokį civilinėse ir karinėse bei sukarintose valstybės institucijose dirbančių asmenų teisinį statusą, kuris turėtų tam tikrus ypatumus.

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucijos 140 straipsnį svarbiausius valstybės gynybos klausimus svarsto ir koordinuoja Valstybės gynimo taryba, į kurią įeina Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas, Seimo Pirmininkas, krašto apsaugos ministras ir kariuomenės vadas ir kuriai vadovauja Respublikos Prezidentas (1 dalis); vyriausiasis valstybės ginkluotųjų pajėgų vadas yra Respublikos Prezidentas (2 dalis); už valstybės ginkluotųjų pajėgų tvarkymą ir vadovavimą joms Seimui yra atsakingi Vyriausybė, krašto apsaugos ministras, kariuomenės vadas (3 dalis); krašto apsaugos ministru negali būti neišėjęs į atsargą karys (3 dalis). Paminėtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 141 straipsnį asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais, jie negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje.

Konstitucinis Teismas 1996 m. gegužės 29 d. sprendime konstatavo, kad „asmenims, atliekantiems tikrąją karo tarnybą, krašto apsaugos sistemos, vidaus tarnybos karininkams, puskarininkiams, saugumo tarnybų ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje minimų pareigūnų veiklai svarbią reikšmę turi griežto pavaldumo ir kiti statutiniai santykiai,“ taip pat kad „šių ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje paminėtų asmenų veikloje gali atsirasti vidinė kolizija tarp būtinumo įgyvendinti valstybinės valdžios funkcijas ir vykdyti statutinius reikalavimus“ ir kad „tai gali būti viena iš priežasčių, dėl kurios sutrikdomas demokratinių institutų funkcionavimas“, todėl „nėra jokių prielaidų tvirtinti, kad kariškis, policijos, vidaus tarnybos karininkas ar kitas Konstitucijos 141 straipsnyje nurodytas asmuo, neišėjęs į atsargą, gali būti ministru ar užimti kitas šiame straipsnyje nurodytas pareigas“.

Iš konstitucinio reikalavimo, kad Lietuvos valstybės valdžia būtų organizuota demokratiškai ir kad šalyje būtų demokratinis politinis režimas, konstitucinio atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvo, konstitucinio atsakingo valdymo principo, kitų Konstitucijos nuostatų išplaukia, kad karinės ir sukarintos valstybės institucijos negali turėti prioriteto prieš civilines, karinių ir sukarintų valstybės institucijų bei jų pareigūnų sprendimai turi būti grindžiami civilinių valstybės institucijų sprendimais, karinės valstybės institucijos turi būti atskaitingos civilinėms

valstybės institucijoms ir jų kontroliuojamos. Demokratinė civilinė karinių ir sukarintų valstybės institucijų (įskaitant ginkluotąsias pajėgas) kontrolė – būtina pilietinio demokratinio valdymo, taigi ir teisinės valstybės, prielaida.

8. Valstybės ir savivaldybių institucijos viešąjį administravimą vykdo ir/arba viešąsias paslaugas teikia per šiose institucijose dirbančius žmones, priimančius atitinkamus sprendimus. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas skirtingas asmenų, dirbančių institucijose, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, statusas.

8.1. Vieni asmenys – Seimo nariai, Respublikos Prezidentas, Vyriausybės nariai ir teisėjai – vykdo funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią; šias funkcijas jie vykdo savarankiškai; tuo tikslu jiems Konstitucijoje ir įstatymuose yra nustatyti atitinkami įgaliojimai, kuriuos gali įgyvendinti tik šie asmenys, niekas kitas. Savivaldybių tarybų nariai vykdo funkcijas įgyvendinant teritorinių bendruomenių savivaldos teisę, pagal įstatymuose jiems nustatytus įgaliojimus savivaldos funkcijas jie įgyvendina savarankiškai. Tai, kad minėtiems asmenims padeda, kitaip talkina ar jų veiklą aptarnauja kiti asmenys, dirbantys institucijose, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, nereiškia, kad ir šie kiti asmenys vykdo kokias nors funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią.

Minėta, kad valstybės valdžią vykdančios institucijos yra nurodytos Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje – tai Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra konstatavęs, kad jeigu valstybės pareigūnai savo funkcijas vykdo vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, jie turi būti apsaugoti nuo spaudimo ir nepagrįsto kišimosi į jų veiklą, sąžiningai eidami savo pareigas jie neturi patirti grėsmės savo asmeniui, teisėms ir laisvėms (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai). Respublikos Prezidentui, Seimo nariams, Vyriausybės nariams bei teisėjams tam, kad jie galėtų vykdyti jiems Konstitucijoje nustatytas funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, Konstitucijoje yra nustatytas ypatingas teisinis statusas, *inter alia* apimantis darbo, atlyginimo bei politinės veiklos apribojimus, ypatingą pašalinimo iš užimamų pareigų ar mandato panaikinimo tvarką ir/ arba imunitetus: asmens neliečiamybę, ypatingą patraukimo baudžiamojon ir/arba administracinėn atsakomybėn tvarką (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas). Jokie kiti asmenys, dirbantys institucijose, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, pagal Konstituciją neturi minėtų imunitetų. Kita vertus, daugeliui minėtų valstybės pareigūnų Konstitucijoje yra nustatyta ir ypatinga – konstitucinė – atsakomybė. Valstybės pareigūnai, vykdanys funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, nuo visų kitų institucijose, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, dirbančių asmenų skiriasi ir šiuo atžvilgiu.

8.2. Kiti asmenys, dirbantys institucijose, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, sudaro valstybės tarnautojų korpusą. Valstybės tarnyba yra šių asmenų profesinė veikla, susijusi su viešojo intereso garantavimu. Konstitucijoje vartojama sąvoka „valstybės (valstybinė) tarnyba“ savo turiniu yra tapati sąvokai „viešojo tarnyba“. Konstitucijoje yra įtvirtinta tokia valstybės tarnybos samprata, kuri yra neatskiriama susijusi su valstybės, kaip visos visuomenės organizacijos, paskirtimi užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą. Profesionalūs valstybės tarnautojai priima sprendimus vykdančią viešąjį administravimą ir/arba teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvauja tuos sprendimus rengiant, vykdančią, koordinuojant ir/ arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.), tačiau jie nevykdo funkcijų įgyvendinant valstybės valdžią (kaip Seimo nariai, Respublikos Prezidentas, Vyriausybės nariai ir teisėjai) ir pagal Konstituciją negali turėti tokių įgaliojimų. Taigi Konstitucijoje vartojama „valstybės tarnybos“ sąvoka neapima Seimo nario, Respublikos Prezidento, Ministro Pirmininko ar ministro, teisėjo pareigų.

Šiame kontekste konstatuotina, kad „valstybės tarnybos“ sąvoka neapima ir savivaldybių tarybų, t. y. vietos valdžios institucijų, narių.

8.3. Valstybės tarnautojų profesinė veikla turi būti atlyginama iš valstybės (savivaldybių) biudžeto.

8.4. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucija nesudaro prielaidų visus asmenis, kurie dirba valstybės ar savivaldybių institucijose ar kurių veikla yra atlyginama iš valstybės

(savivaldybių) biudžeto, teisės aktuose kaip valstybės tarnautojus traktuoti vien tuo pagrindu, kad jie dirba minėtose institucijose arba kad jų veikla yra atlyginama iš valstybės (savivaldybių) biudžeto. Valstybės tarnautojais laikytini tie valstybės ar savivaldybių institucijose dirbantys asmenys, kurie priima sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir/arba teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvauja tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.).

Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją valstybės tarnyba taip pat nelaikytina tokia veikla, kai asmenys, nors ir dalyvauja vykdant valstybės (ar savivaldybių) funkcijas, tai daro ne dirbdami valstybės ar savivaldybių institucijose.

Įstatymais, kitais teisės aktais turi būti nustatytas toks valstybės tarnautojų teisinis statusas, kuris atitiktų konstitucinę valstybės tarnybos, kaip ypatingos – iš valstybės (savivaldybių) biudžeto atlyginamos – profesinės veiklos priimant sprendimus viešojo administravimo ir/arba viešųjų paslaugų teikimo srityje (arba dalyvaujant tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) sistemos, sampratą, suponuojančią *inter alia* valstybės tarnybos, kaip sistemos, vidinį mobilumą, joje dirbančių asmenų žinių, įgūdžių ir patirties perimamumą, taip pat tokį veiklos vykdant valstybės funkcijas ir garantuojant viešąjį interesą testinumą.

9. Minėta, kad visi teisės aktai (jų dalys), kurių atitiktį Konstitucijai ir įstatymams ginčija pareiškėjai, reguliuoja valstybės tarnybos santykius ir/arba santykius, įvairiais aspektais susijusius su valstybės tarnyba. Todėl sprendžiant, ar ginčijami teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams, būtina atskleisti konstitucinę valstybės tarnybos sampratą, taip pat tuos iš Konstitucijos kylančius reikalavimus, kurių, reguliuodamas valstybės tarnybos ir su ja susijusius santykius, turi paisyti įstatymų leidėjas.

Šiame kontekste pabrėžtina, kad teisės, politikos mokslų ar viešojo administravimo mokslinėje literatūroje nėra vienos, visų vienodai pripažintos valstybės tarnybos sampratos. Ši samprata skiriasi ir įvairiose valstybėse; be to, įvairiais valstybinės- teisinės raidos laikotarpiais ji buvo nevienoda net toje pačioje valstybėje. Tai patvirtina ir įvairių šalių jurisprudencija. Lietuvoje vykdytos valstybės tarnybos ir viešojo administravimo reformos atspindi valstybės tarnybos sampratos dinamiką.

Konstitucijos normų ir principų negalima aiškinti remiantis įstatymų leidėjo ir kitų teisėkūros subjektų priimtais aktais, nes taip būtų paneigta Konstitucijos viršenybė teisės sistemoje (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai).

Pažymėtina, kad konstitucinę valstybės tarnybos sampratą gali būti atskleista tik grindžiant ją pačios Konstitucijos nuostatomis, jų turiniu ir sisteminiėmis sąsajomis. Konstitucinę valstybės tarnybos sampratą negali būti aiškinama pagal tai, kaip valstybės tarnybos santykius reguliuoja įstatymai ir poįstatyminiai aktai. Atskleisti konstitucinės valstybės tarnybos sampratos turinį – konstitucinės jurisprudencijos ir joje formuluojamos oficialiosios konstitucinės doktrinos funkcija.

Įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją pasirinkti ir įstatymuose įtvirtinti tam tikrą valstybės tarnybos organizavimo modelį. Tačiau pabrėžtina, kad reguliuodamas valstybės tarnybos santykius įstatymų leidėjas yra saistomas konstitucinės valstybės tarnybos sampratos, turi paisyti Konstitucijos normų ir principų. Pagal savo kompetenciją reguliuodami valstybės tarnybos santykius konstitucinės valstybės tarnybos sampratos turi paisyti ir kiti teisėkūros subjektai.

10. Konstitucijoje valstybės (valstybinė) tarnyba *expressis verbis* minima tik Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus, taip pat teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, ir Konstitucijos 141 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais ir negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje, dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje.

11. Valstybės tarnyba yra valstybės tarnautojų profesinė veikla, susijusi su viešojo intereso garantavimu. Tai, kad valstybės tarnybos paskirtis – garantuoti viešąjį interesą valstybės ir savivaldybių institucijoms vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas, o ne privačius šia veikla užsiimančių darbuotojų interesus, lemia valstybės tarnautojų, kaip korpuso, ypatingą formavimo tvarką, jų teisinio statuso specifiką, taip pat jų ypatingą atsakomybę visuomenei už jiems pavestų funkcijų vykdymą.

Valstybės tarnybos teisiniai santykiai – tai teisiniai santykiai tarp valstybės tarnautojo ir valstybės, kuri šio asmens atžvilgiu atlieka darbdavio vaidmenį. Vis dėlto valstybės tarnybos teisiniai santykiai, nepaisant panašumų, nėra tapatūs darbo santykiams, susiklostantiems tarp darbuotojo, kuris nėra valstybės tarnautojas, ir darbdavio (nesvarbu, ar susiklostančiais valstybinėse institucijose, ar savivaldybių institucijose, ar kitose įmonėse, įstaigose, organizacijose). Jų teisiniai statusai skiriasi.

12. Minėta, kad visos Konstitucijos nuostatos yra aiškinamos konstitucinio teisinės valstybės principo, Konstitucijoje įtvirtintos teisinės valstybės sampratos kontekste, taip pat kad visų Konstitucijos nuostatų aiškinimas konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste yra būtina Konstitucijos išsamaus aiškinimo prielaida.

Tad konstitucinė valstybės (valstybinės) tarnybos, minimos *inter alia* cituotoje Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje, samprata taip pat yra atskleistina atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintą teisinės valstybės principą – universalų konstitucinį principą, kuriuo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema bei pati Lietuvos Respublikos Konstitucija ir kuriame yra integruojamos įvairios Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės.

13. Konstitucinis teisinės valstybės principas, konstituciniai teisingumo ir socialinės darnos imperatyvas, pilietinės visuomenės siekis, konstitucinis atsakingo valdymo principas, taip pat tokie Konstitucijoje įtvirtinti principai, kaip antai: Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika, Lietuvos valstybę kuria Tauta, suverenitetas priklauso Tautai, valdžios galias riboja Konstitucija, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, žmogaus teisių ir laisvių prigimtinio pobūdžio pripažinimas, kiti konstituciniai imperatyvai suponuoja įvairius konstitucinius reikalavimus valstybės tarnybai, kaip sistemai, apimančiai valstybės ir savivaldybių institucijose dirbančių asmenų profesinę veiklą priimant sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir/arba teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvaujant tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/ arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) ir šitaip garantuojant viešąjį interesą visoje valstybėje.

Kadangi konstitucinė valstybės tarnybos, kaip sistemos, apimančios valstybės ir savivaldybių institucijose dirbančių asmenų profesinę veiklą priimant sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir/arba teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvaujant tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/ arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) ir šitaip garantuojant viešąjį interesą visoje valstybėje, samprata suponuoja būtinumą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų visų minėtų institucijų sistemines sąsajas ir tarpusavio sąveiką, apimančią *inter alia* jose dirbančių asmenų žinių, įgūdžių ir patirties perimamumą, taip pat tokį veiklos vykdant valstybės funkcijas ir garantuojant viešąjį interesą tęstinumą, tai įstatymuose ir kituose teisės aktuose įtvirtinta valstybės tarnybos sistema pagal Konstituciją negali būti nevieninga. Taigi vienas iš valstybės tarnybos konstitucinės sampratos elementų, kartu ir reikalavimų, kurių privalu paisyti organizuojant valstybės tarnybą ir reguliuojant valstybės tarnybos santykius, yra valstybės tarnybos sistemos vieningumas. Atsižvelgiant į valstybės funkcijų, įgyvendinamų per atitinkamas institucijas, įvairovę, valstybės tarnybos sistemos vieningumas nepaneigia galimybės tam tikrus valstybės tarnybos santykius reguliuoti diferencijuotai.

Pasirinktas valstybės tarnybos sistemos modelis, organizavimo ir funkcionavimo pagrindai turi būti nustatyti įstatymu.

Pažymėtina, kad Konstitucijoje nėra atskirai minima „savivaldybės (ar savivaldybių) tarnyba“. Konstitucinė valstybės tarnybos samprata apima tarnybos santykius ne tik valstybės institucijose, bet ir savivaldybių institucijose; šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota,

kad Konstitucijoje vartojama sąvoka „valstybės (valstybinė) tarnyba“ yra tapati sąvokai „viešoji tarnyba“. Vieninga valstybės tarnybos sistema yra būtina valstybės valdymo ir vietos savivaldos, kaip dviejų viešosios valdžios sistemų, veiksmingos tarpusavio sąveikos, visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos viešojo intereso ir teritorinių bendruomenių – savivaldybių viešojo intereso nesupriešinimo, jų suderinimo prielaida.

Pažymėtina ir tai, kad tik vieninga valstybės tarnybos sistema užtikrina jos vidinį mobilumą, galimybę esant reikalui operatyviai sutelkti žmogiškuosius ir kitus išteklius, reikalingus tam tikroms valstybės funkcijoms vykdyti, kitiems valstybėje išskylantiems uždaviniams spręsti.

Valstybės tarnybos sistemos, apimančios tarnybą ir valstybės, ir savivaldybių institucijose, vieningumas – svarbi valstybės tarnybos sistemos funkcionavimo nepertraukiamumo, tęstinumo sąlyga. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją negali būti tokių teisinių situacijų, kai kuri nors valstybės valdžią įgyvendinanti institucija nefunkcionuoja (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas). Tai pasakytina ir apie kitas valstybės ir savivaldybių institucijas, per kurias vykdomos valstybės funkcijos. Taigi visos valstybės ir savivaldybių institucijos savo veiklą turi vykdyti nepertraukiamai. Vadinasi, nepertraukiamas turi būti ir valstybės tarnybos, kaip sistemos, funkcionavimas, kad visoje valstybėje būtų galima nuolat ir veiksmingai vykdyti viešąjį administravimą ir teikti viešąsias paslaugas garantuojant viešąjį interesą.

Minėta, kad valstybės tarnybos sistemos vieningumas nepaneigia galimybės tam tikrus valstybės tarnybos santykius reguliuoti diferencijuotai. Toks diferencijavimas galimas atsižvelgiant į tai, kad pagal Konstituciją būtina užtikrinti veiksmingą valstybės funkcijų vykdymą, garantuoti viešąjį interesą. Valstybės tarnybos santykių diferencijuotas teisinis reguliavimas grindžiamas valstybės (savivaldybių) institucijų bei jų vykdomų funkcijų ypatumais, šių institucijų vieta visų institucijų, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, sistemoje, joms nustatytais įgaliojimais, atitinkamiems valstybės tarnautojams būtinomis profesinėmis savybėmis, kitais svarbiais veiksniais.

Antai minėta, kad Konstitucijoje yra įtvirtinta diferencijuota civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų samprata ir kad tai sudaro teises prielaidas teisės aktais diferencijuotai reguliuoti santykius, susijusius su civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų veikla, taip pat nustatyti tokį civilinėse ir karinėse bei sukarintose valstybės institucijose dirbančių asmenų teisinį statusą, kuris pasižymėtų tam tikrais ypatumais.

Valstybės tarnybos santykiai gali būti diferencijuotai reguliuojami atsižvelgiant ir į tai, ar ši tarnyba yra tarnyba valstybės, ar savivaldybių institucijose, taip pat į tai, ar atitinkamos valstybės institucijos pagal Konstituciją yra priskirtos įstatymų leidžiamajai, ar vykdomajai, ar teisminei valdžiai, ar nė vienai iš jų. Diferencijuoto valstybės tarnybos santykių reguliavimo pagrindu gali būti įvairūs kriterijai: valstybės funkcijos, vykdomos per atitinkamą valstybės (savivaldybių) instituciją, institucijos kompetencija, veiklos mastas, dydis, veiklos teritorija ir t. t.

Valstybės tarnybos santykių teisinio reguliavimo diferencijavimo pagrindu gali būti ir tai, kad valstybės tarnyba, kaip sistema, yra organizuojama remiantis *inter alia* hierarchijos ir pavaldumo principais. Valstybės tarnautojų pareigybių hierarchijos nustatymas ar kitoks klasifikavimas, suskirstymas į kategorijas ar pan. privalo būti vieningas, grindžiamas tais pačiais kriterijais; neleistina, kad atskiros valstybės institucijos ar atskiros valstybės valdžios šakos kiekviena pati sau nusistatytų atskirą valstybės tarnautojų pareigybių kategorijų sistemą (klasifikaciją), kuri nebūtų grindžiama visai valstybės tarnybai bendrais įstatymu nustatytais kriterijais. Nustatant minėtą vieningą sistemą būtina paisyti valdžių padalijimo principo, suponuojančio *inter alia* tai, kad visos valstybės valdžios – įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė – yra lygios savo valstybiniu statusu. Konkrečios valstybės tarnautojų pareigybės gali būti priskirtos tam tikrai kategorijai (rūšiai) tik pagal šią vieningą sistemą, tačiau tai darant privalu paisyti kiekvienos institucijos ir kiekvienos pareigybės ypatumų, atitinkamų valstybės tarnautojų vykdomų funkcijų ir atsakomybės, kitų veiksnių.

Tačiau pabrėžtina, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį valstybės tarnyba tam tikrose valstybės (savivaldybių) institucijose (kuri nors valstybės tarnybos sistemos grandis) būtų eliminuota iš bendros valstybės tarnybos sistemos arba kuris įtvirtintų privilegijuotą tam tikrų institucijų valstybės tarnautojų padėtį kitų analogiškų institucijų valstybės tarnautojų atžvilgiu arba, priešingai, jų diskriminavimą. Antai Konstitucinis Teismas 2002 m. liepos 2 d. nutarime konstatavo, kad „krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos santykiai turi savo ypatumų“, kad „atsižvelgiant į šiuos ypatumus įstatymais gali būti nustatyti įvairūs ginčų dėl teisių ar laisvių pažeidimo sprendimo būdai, taip pat ikiteisminė tokių ginčų sprendimo tvarka“, tačiau „krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos santykių ypatumai negali paneigti asmens konstitucinės teisės kreiptis į teismą dėl pažeistų savo teisių ar laisvių gynimo“.

14. Pagal Konstituciją valstybės tarnyba – tai tarnyba Lietuvos valstybei ir pilietinei Tautai, todėl valstybės tarnyba turi būti lojali Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai. Ji turi būti organizuota taip, kad valstybės ir savivaldybių institucijose sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas priimtų (arba dalyvautų tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) tik lojalūs Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai žmonės. Konstitucija netoleruoja tokių situacijų, kai kuri nors valstybės tarnybos sistemos grandis, kuri nors valstybės ar savivaldybės institucija arba atskiri valstybės tarnautojai veikia priešingai Lietuvos valstybės interesams ar pažeidžia Lietuvos valstybės konstitucinę tvarką.

Pažymėtina ir tai, kad valstybės tarnybos lojalumo Lietuvos valstybei konstitucinis imperatyvas valstybės tarnybai kelia ypatingus reikalavimus. Valstybės tarnautojai ne tik privalo patys nepažeisti Konstitucijos ir teisės, bet ir turi pareigą imtis visų reikalingų pozityvių veiksmų saugant Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką. Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucijos 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką; Konstitucijos 8 straipsnyje – kad valstybinės valdžios ar jos institucijos užgrobimas smurtu laikomi antikonstituciniais veiksmais, yra neteisėti ir negalioja; Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalyje – kad Lietuvos valstybės gynimas nuo užsienio ginkluoto užpuolimo – kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga. Konstitucinis Teismas 1999 m. lapkričio 23 d. nutarime konstatavo: „Lietuvos Respublikos konstitucinė santvarka grindžiama žmogaus ir piliečio teisių bei laisvių, kaip didžiausios vertybės, prioritetu, taip pat principais, įtvirtinančiais Tautos suverenitetą, valstybės nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą, demokratiją, valstybės valdymo formą – respubliką, valstybės valdžių atskyrimą, jų savarankiškumą ir pusiausvyrą, vietos savivaldą ir pan. Saugoti konstitucinę santvarką – tai reiškia neleisti, kad būtų kėsinamasi į Konstitucijoje nustatytus socialinius, ekonominius, politinius santykius, sudarančius asmens, visuomenės ir valstybės gyvenimo pagrindus.“ Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat konstatuota: „Konstitucija nepriskiria konstitucinės santvarkos saugojimo funkcijos tik kuriai nors vienai valstybės valdžios institucijai. Tai yra visų valstybės valdžios institucijų (Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės, Teismo), taip pat kitų valdžios įstaigų ir organizacijų konstitucinė priedermė, kylanti ne tik iš konkrečių įstatymų, bet pirmiausia iš Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo ir reikalavimo laikytis Konstitucijos, ją vykdyti, jos nepažeisti ir ją ginti. Be abejo, kiekviena valdžios institucija konstitucinę santvarką saugo tik jai būdingomis veiklos formomis ir naudodamasi tik Konstitucijos ir kitų įstatymų jai priskirtais įgaliojimais.“

15. Valstybės tarnyba turi veikti paklusdama tik Konstitucijai ir teisei. Kiekviena valstybės ar savivaldybės institucija, per kurią vykdomos valstybės funkcijos, kiekvienas valstybės tarnautojas turi paisyti teisėtumo reikalavimų. Valstybės tarnautojai turi nepiktnaudžiauti jiems nustatytomis galiomis, nepažeisti teisės aktų reikalavimų. Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 30 d. nutarime konstatavo, kad valstybės institucijos, pareigūnai turi saugoti, ginti žmogaus teises ir laisves; ypač svarbu, kad, vykdydami jiems patiktas funkcijas, jie patys nepažeistų žmogaus teisių

ir laisvių. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą valstybės tarnybos santykius reguliuoti, o valstybės tarnybos sistema turi veikti taip, kad ne tik būtų nustatyta atsakomybė už valstybės tarnyboje padarytus pažeidimus, bet ir kad asmenys, padarę pažeidimus valstybės tarnyboje, būtų iš tikrųjų traukiami atsakomybėn.

Konstitucija kiekvienam piliečiui garantuoja teisę apskųsti valstybės įstaigų ar pareigūnų sprendimus (Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalis). Piliečių skundus dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų (išskyrus teisėjus) piktnaudžiavimo ar biurokratizmo tiria Seimo kontrolieriai; jie turi teisę siūlyti teismui kaltus pareigūnus atleisti iš užimamų pareigų (Konstitucijos 73 straipsnio 1 dalis). Ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus, prižiūri Vyriausybės skiriami atstovai (Konstitucijos 123 straipsnio 2 dalis). Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Valstybės kontrolė prižiūri, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas.

Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, yra konstatavęs, kad šioje dalyje yra „įtvirtinta įstatymų leidėjo pareiga išleisti įstatymą ar įstatymus, nustatančius žalos atlyginimą asmeniui už jam padarytą materialinę ir moralinę žalą“, kad „įstatymuose turi būti užtikrintas realus pažeistų žmogaus teisių ir laisvių gynimas“, kuris „turi būti derinamas su kitų Konstitucijoje įtvirtintų vertybių apsauga“, taip pat kad „Konstitucijoje garantuojama asmens teisė į neteisėtais veiksmais padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą, įskaitant teisminį žalos išieškojimą“ (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d. nutarimas). Konstitucinio Teismo 1997 m. sausio 20 d. nutarime konstatuota, kad „būtinumas atlyginti asmeniui padarytą materialinę ir moralinę žalą yra konstitucinis principas“, į kurį „būtina atsižvelgti teisės kūrimo veikloje“, ir kad Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje „aiškiai nurodoma, kokia teisės akto forma turi būti reguliuojamas materialinės ir moralinės žalos atlyginimas“ – tai turi būti padaryta įstatymu.

Kita vertus, valstybės tarnautojai neturi patirti nepagrįsto kišimosi į jų veiklą, turi būti apsaugoti nuo bet kokio neteisėto spaudimo ar neteisėtų reikalavimų (įskaitant valstybės ar savivaldybių politikų vykdomą neteisėtą spaudimą ar reiškiamus neteisėtus reikalavimus). Valstybės tarnautojams negali būti duodami neteisėti pavedimai ar nurodymai, valstybės tarnautojai negali tokių pavedimų ar nurodymų vykdyti ar būti kitaip verčiami jiems paklusti.

16. Valstybės tarnybos sistema turi būti organizuota ir veikti griežtai paisydama konstitucinių valdžių padalijimo ir valdžios galių ribojimo principų.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, jog valdžių padalijimas reiškia, kad įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios turi būti atskirtos, pakankamai savarankiškos, bet kartu tarp jų turi būti pusiausvyra; kad kiekvienai valdžios institucijai yra nustatyta jos paskirtį atitinkanti kompetencija; kad institucijos kompetencijos konkretus turinys priklauso nuo tos valdžios vietos bendroje valdžių sistemoje ir jos santykio su kitomis valdžiomis, nuo tos institucijos vietos tarp kitų valdžios institucijų ir jos įgaliojimų santykio su kitų institucijų įgaliojimais; kad, Konstitucijoje tiesiogiai nustačius konkrečios valstybės valdžios institucijos įgaliojimus, viena valstybės valdžios institucija negali iš kitos perimti tokių įgaliojimų, jų perduoti ar atsisakyti ir kad tokie įgaliojimai negali būti pakeisti ar apriboti įstatymu.

Paisant konstitucinio valdžių padalijimo principo, kiekvienai valstybės valdžios (įstatymų leidžiamosios, vykdomosios, teisminės) institucijai, kaip valstybės tarnybos sistemos grandžiai, turi būti nustatyti atitinkami įgaliojimai. Įstatymuose turi būti įtvirtintas toks valstybės tarnybos organizavimo modelis, kad kiekviena institucija turėtų aiškiai apibrėžtą kompetenciją, o jų (ar valstybės tarnautojų) ginčai dėl kompetencijos, jeigu jie kyla, būtų sprendžiami teisės pagrindu, teisine tvarka.

Konstitucinis valdžių padalijimo principas neatsiejamas ir nuo Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad valdžios galias riboja Konstitucija, saistančios ne tik Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje nurodytas valstybės valdžios institucijas, bet ir kitas valdingus įgaliojimus turinčias

institucijas, nepriskiriamas nei įstatymų leidžiamajai, nei vykdomajai, nei teisminei valdžiai, taip pat visus šiose institucijose dirbančius valstybės tarnautojus. Šiame kontekste pažymėtina, jog, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jeigu nustatomas toks teisinis reguliavimas, kad yra konstituciškai nepagrįstai išplečiamos ne tik Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje nurodytos valstybės valdžios institucijos, bet ir kurios nors kitos valdžios institucijos galios, konstatuotina ir tai, kad yra pažeidžiama Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies nuostata, jog valdžios galias riboja Konstitucija (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2004 m. gegužės 13 d. nutarimai).

17. Minėta, kad valstybės tarnybos paskirtis – garantuoti viešąjį interesą. Tad valstybės tarnyboje viešasis interesas turi dominuoti privačių interesų atžvilgiu. Valstybės tarnyboje turi būti išvengta viešųjų ir privačių interesų konfliktų, neturi būti sudaromos prielaidos tokiems konfliktams kilti. Valstybės tarnybos teikiamos galimybės negali būti naudojamos asmeniniam pasipelnymui. Garantuojant viešąjį interesą, būtina išvengti nepagrįsto ir neteisėto interesų grupių poveikio, juo labiau spaudimo valstybės tarnautojams, priimančioms sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvaujantiems tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.). Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 25 d. nutarime konstatavo: „Kad piliečiai – valstybinė bendruomenė galėtų pagrįstai pasitikėti valstybės pareigūnais, kad būtų galima įsitikinti, jog visos valstybės institucijos, visi valstybės pareigūnai vadovaujasi Konstitucija, teise ir joms paklūsta, o Konstitucijai, teisei nepaklūstantys asmenys neitų tokių pareigų, kurioms būtinas piliečių – valstybinės bendruomenės pasitikėjimas, yra reikalinga vieša demokratinė valstybės pareigūnų veiklos kontrolė ir atsakomybė visuomenei, apimanti *inter alia* galimybę pašalinti iš užimamų pareigų tuos valstybės pareigūnus, kurie pažeidžia Konstituciją, teisę, asmeninius ar grupinius interesus iškelia virš visuomenės interesų, savo veiksmais diskredituoja valstybės valdžią.“ Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarime konstatuota: „Įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigą teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad valstybės pareigūnai, vykdantys funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, visi asmenys, priimančys visuomenei ir valstybei reikšmingus sprendimus, galėtų tinkamai vykdyti savo įgaliojimus, kad būtų išvengta viešųjų ir privačių interesų supriešinimo, kad nebūtų sudarytos teisinės prielaidos valstybės pareigūnams, vykdantiems funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, visiems asmenims, priimančioms visuomenei ir valstybei reikšmingus sprendimus, veikti ne Tautos ir Lietuvos valstybės, bet savo asmeniniais ar grupiniais interesais, naudotis savo statusu savo ar sau artimų asmenų arba kitų asmenų privačiai naudai gauti, kad būtų galima veiksmingai kontroliuoti, kaip valstybės pareigūnai, vykdantys funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, visi asmenys, priimančys visuomenei ir valstybei reikšmingus sprendimus, laikosi šių reikalavimų, ir kad nurodyti valstybės pareigūnai ir kiti asmenys, jeigu jie nepaiso minėtų reikalavimų, būtų traukiami atsakomybėn pagal Konstituciją ir įstatymus.“

Apsaugant valstybės tarnybą nuo nepagrįsto neteisėto interesų grupių (taigi ir politinių jėgų) poveikio kai kurios valstybės tarnybos sistemos grandys pagal Konstituciją privalo būti depolitizuotos. Pagal Konstitucijos 141 straipsnį asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje.

Iš Konstitucijos išplaukia, kad valstybės tarnyba, kaip profesinės veiklos sistema, turi būti nešališka, neutrali politinio proceso dalyvių atžvilgiu, valstybės tarnybos sistema turi būti organizuota ir veikti taip, kad būtų užtikrinamas viešojo intereso garantavimo tęstinumas pasikeitus politinei valdžiai. Pagal Konstituciją valstybės tarnybos teikiamos galimybės negali būti naudojamos politinei veiklai; įstatymų leidėjas turi pareigą tai užtikrinti įstatymu. Valstybės tarnautojai neturi teikti kokių nors pirmenybių kuriems nors asmenims dėl jų politinių, moralinių, religinių ar kitokių pažiūrų, įsitikinimų ar veiklos arba kitokio jų statuso. Priešingu atveju būtų nukrypstama ir nuo konstitucinio visų asmenų lygiateisiškumo principo, draudžiančio asmenų diskriminaciją ar privilegijų jiems teikimą.

18. Konstitucinė nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, konstitucinis atviros visuomenės imperatyvas, konstitucinė valstybės tarnybos samprata suponuoja tai, kad valstybės tarnyba turi būti atvira, prieinama žmonėms, kurių reikalus ji tvarko. Minėta, kad valstybės, kaip visos visuomenės organizacijos, paskirtis, taigi ir valstybės tarnybos paskirtis, – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą.

Valstybės tarnybos sistemos, valdžios įstaigų darbas turi būti organizuotas taip, kad į valdžios įstaigas, valstybės tarnautojus kreipėsi žmonės nepatirtų savivalės, piktnaudžiavimo, biurokratizmo, kad jų reikalai būtų nagrinėjami ir sprendžiami nevilkinant. Valstybės tarnybos prieinamumo žmonėms reikalavimas sietinas ir su valstybės tarnybos, kaip sistemos, darna (taigi ir su būtinumu užtikrinti valstybės tarnybos sistemos vieningumą). Neleistina, kad valstybės ir savivaldybių įstaigų darbas būtų organizuotas taip, kad į valstybės ar savivaldybės instituciją, valstybės tarnautoją tam tikru reikalu kreipęsis asmuo būtų priverstas dar kartą kreiptis tuo pačiu reikalu dėl to, kad po pirmojo kreipimosi, nors šis ir buvo pagrįstas ir atitiko visus teisės aktuose nustatytus reikalavimus (įskaitant procedūrinius), šio reikalo nagrinėjimas nebuvo inicijuotas.

Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucijos 73 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog piliečių skundus dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų (išskyrus teisėjus) piktnaudžiavimo ar biurokratizmo tiria Seimo kontrolieriai; jie turi teisę siūlyti teismui kaltus pareigūnus atleisti iš pareigų. Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą.

Valstybės tarnybos atvirumo, prieinamumo žmonėms konstitucinis imperatyvas sietinas ir su Konstitucijos 14 straipsnio nuostata, kurioje įtvirtintas lietuvių kalbos valstybinis statusas. Konstitucinis Teismas 1999 m. spalio 21 d. nutarime konstatavo, kad valstybinė kalba *inter alia* integruoja pilietinę Tautą, užtikrina normalų valstybės ir savivaldybių įstaigų funkcionavimą, yra svarbi piliečių lygiateisiškumo garantija, nes leidžia visiems piliečiams vienodomis sąlygomis bendrauti su valstybės ir savivaldybių įstaigomis, įgyvendinti savo teises ir teisėtus interesus. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat konstatuota, kad konstitucinis valstybinės kalbos statuso įtvirtinimas reiškia ir tai, kad įstatymų leidėjas privalo įstatymais nustatyti, kaip šios kalbos vartojimas užtikrinamas viešajame gyvenime, be to, jis turi numatyti valstybinės kalbos apsaugos priemones. Lietuvių kalba pagal Konstituciją privalo būti vartojama visose valstybės ir savivaldybių institucijose, visose Lietuvoje esančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose; įstatymai ir kiti teisės aktai turi būti skelbiami valstybine kalba; raštvedyba, apskaitos, atskaitomybės, finansiniai dokumentai privalo būti tvarkomi lietuvių kalba; valstybės ir savivaldos institucijos, įstaigos, įmonės bei organizacijos tarpusavyje susirašinėja valstybine kalba. Asmens tautybė (taip pat ir santykiuose su valstybės ar savivaldybių institucijos, valstybės tarnautojais) negali būti pagrindu asmeniui reikalauti, kad jam nebūtų taikomos taisyklės, kylančios iš valstybinės lietuvių kalbos statuso; kitaip būtų pažeistas konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui, teismui, valstybės institucijoms ir pareigūnams principas. Valstybinis lietuvių kalbos statusas suponuoja būtinumą valstybės tarnybos sistemą organizuoti ir jai funkcionuoti taip, kad į valstybės tarnybą (atitinkamas pareigas) būtų priimami tik tokie asmenys, kurie valstybinę kalbą moka gerai; geras valstybinės kalbos mokėjimas – būtina prielaida tam, kad šie asmenys, būdami valstybės tarnautojais, galės tinkamai vykdyti savo pareigas, kad į juos, kaip į valstybės tarnautojus, žodžiu ar raštu besikreipiantiems asmenims nekils sunkumų su jais bendraujant, taip pat kad bus užtikrintas normalus įvairių valstybės ir savivaldybių institucijų bendravimas, kad jiems nekils kitų sunkumų vykdant tarnybines pareigas ar su valstybės tarnyba susijusias užduotis.

19. Konstitucinė nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, konstitucinis atviros visuomenės imperatyvas, konstitucinė valstybės tarnybos samprata, valstybės tarnybos atvirumas suponuoja ir valstybės tarnybos, kaip sistemos, viešumo reikalavimą. Valstybės tarnyba – tai tarnyba Lietuvos valstybei ir Lietuvos Tautai, todėl visuomenė turi būti informuojama apie valdžios įstaigų darbą. Valstybės ir savivaldybių institucijų, valstybės tarnautojų sprendimų motyvai turi būti aiškūs, skaidrūs, informacija apie šių sprendimų motyvus turi būti prieinama.

Valstybės tarnybos viešumo reikalavimas susijęs ir su Konstitucijoje įtvirtinta piliečių teise kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą, apskūsti jų sprendimus, su draudimu persekioti už kritiką (Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalis), taip pat su masinės informacijos cenzūros uždraudimu (Konstitucijos 44 straipsnio 1 dalis) ir nustatyta (*inter alia* valstybei) draudimu monopolizuoti masinės informacijos priemones (Konstitucijos 44 straipsnio 2 dalis). Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad demokratinėje teisinėje valstybėje jos pareigūnų ir tarnautojų viešas pareigų atlikimas yra vienas esminių principų, saugančių nuo jų savivalės ar piktnaudžiavimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas).

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucijos 25 straipsnio 2 dalį žmogui neturi būti kliudoma *inter alia* ieškoti ir gauti informaciją, o pagal šio straipsnio 3 dalį laisvė gauti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Konstitucijos 25 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pilietis turi teisę įstatymo nustatyta tvarka gauti valstybės turimą informaciją apie jį.

Kita vertus, pažymėtina, kad valstybės tarnybos viešumo reikalavimo negalima interpretuoti kaip esą reiškiančio, kad įvairių asmenų reikalavimu informacija privalomai būtų teikiama net ir tais atvejais, kai būtent dėl tokio šios informacijos atskleidimo būtų pažeistos asmens teisės, kitos konstitucinės vertybės. Valstybės tarnybos viešumo reikalavimas sietinas ir su valstybės tarnautojams keliamais lojalumo Lietuvos valstybei ar valstybės tarnybos veiklos teisėtumo reikalavimais: tam tikros informacijos, sudarančios Konstitucijos ir įstatymų saugomą paslaptį, neteisėtas pavišinimas ar kitoks atskleidimas turi užtraukti įstatymų nustatytą atsakomybę.

20. Būtinumas nuolat veiksmingai vykdyti viešąjį administravimą ir teikti viešąsias paslaugas garantuojant viešąjį interesą, valstybės tarnybos, kaip profesinės veiklos, samprata, valstybės tarnybos veiksmingumo reikalavimas valstybės tarnybai kelia ir kvalifikuotumo reikalavimą. Valstybės tarnyba turi būti kvalifikuota, ji turi sugebėti atlikti jai keliamus uždavinius. Tai suponuoja gana aukštus (didesnius, palyginti su reikalavimais kitiems darbuotojams) kvalifikacinius ir profesinius reikalavimus valstybės tarnautojams, ypač pareigūnams (pirmiausia tiems, kurie sprendimus priima vienasmeniškai), taip pat būtinumą užtikrinti galimybę šiems asmenims būnant valstybės tarnyboje nuolat kelti savo profesinę kompetenciją.

21. Valstybės tarnybos sistemos funkcionavimo veiksmingumas priklauso ir nuo materialinio bei finansinio užtikrinimo. Valstybės tarnyba yra išlaikoma iš valstybės (savivaldybių) biudžeto. Minėta, kad iš valstybės (savivaldybių) biudžeto turi būti atlyginama ir valstybės tarnautojų profesinė veikla. Todėl visoms valstybės užduotims turi būti numatomas biudžeto finansavimas, antraip valstybės tarnyba taptų neveiksminga, o tai mažintų visuomenės, piliečių pasitikėjimą valstybės tarnybos sistema, menkintų ar net suvis pakirstų jos autoritetą, taigi galiausiai mažintų žmonių pasitikėjimą pačia valstybe ir jos teise.

Lėšų skyrimas valstybės tarnybai, jos materialinis aprūpinimas ir paskirtų lėšų naudojimas sietinas su valstybės tarnybai keliamais teisėtumo, viešumo reikalavimais, su būtinumu užtikrinti viešojo intereso dominavimą prieš privačius interesus, išvengti viešųjų ir privačių interesų konflikto. Lėšos, kiti ištekliai turi būti naudojami skaidriai. Tam būtina efektyvi ir nepriklausoma kontrolės sistema, ji turi būti *inter alia* nepriklausoma nuo institucijų ar jų pareigūnų, kurių veikla ir sprendimai kontroliuojami. Minėta, kad pagal Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalį tai, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas, prižiūri Valstybės kontrolė.

22. Šie, taip pat kiti konstituciniai reikalavimai valstybės tarnybai, kaip sistemai, savo ruožtu suponuoja ir tam tikrus konstituciškai pagrįstus reikalavimus asmenims, kurie siekia įgyvendinti savo konstitucinę teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą arba jau yra įgyvendinę šią savo konstitucinę teisę, t. y. jau yra tapę valstybės tarnautojais.

Minėta piliečio teisė yra įtvirtinta Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta: „Pilietis turi teisę dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus, taip pat teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą.“

Konstituciniai reikalavimai asmenims, kurie siekia įgyvendinti arba jau yra įgyvendinę savo teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, – tai, pirma, reikalavimai asmenims, stojantiems į valstybės tarnybą, ir, antra, reikalavimai valstybės tarnautojams. Su minėtomis dviem reikalavimų grupėmis atitinkamai yra susijusios konstituciškai pagrįstos ir būtinos garantijos asmenims, stojantiems į valstybės tarnybą, ir garantijos valstybės tarnautojams.

23. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas ir konstitucinė valstybės tarnybos samprata atskleistini ir įvertinus jų sąsajas ne tik su konstituciniu teisinės valstybės principu, bet ir su kitomis Konstitucijos nuostatomis, kurios savo ruožtu taip pat aiškinamos atsižvelgiant į konstitucinį teisinės valstybės principą.

24. Minėta, kad teisėkūros subjektai privalo paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos, kad poįstatyminiu teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis, taip pat kad pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu, tačiau tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja tam tikrus su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusius santykius reguliuoti įstatymu, šie santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais, kuriuose nustatytas teisinis reguliavimas jokiais aplinkybėmis negali konkuruoti su nustatytuoju įstatyme.

Lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą – konstitucinė piliečio teisė. Valstybės tarnybos santykiai apima santykius, susijusius su piliečio teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, įgyvendinimu, taip pat santykius, susiklostančius piliečiui įstojus į valstybės tarnybą ir einant pareigas valstybės tarnyboje; su valstybės tarnybos santykiais yra glaudžiai susiję ir kai kurie santykiai, susiklostantys asmeniui baigus eiti pareigas valstybės tarnyboje (pavyzdžiui, santykiai, susiję su tam tikrais darbinės veiklos apribojimais buvusiems valstybės tarnautojams, su pensijomis, skiriamomis ir mokamomis buvusiems valstybės tarnautojams, ir kt.). Taigi piliečio teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą įgyvendinimas yra susijęs su kitų žmogaus teisių, *inter alia* teisių, įtvirtintų pareiškėjų nurodytuose Konstitucijos straipsniuose, įgyvendinimu. Tuo mastu, kuriuo valstybės tarnybos santykiai yra susiję su žmogaus teisėmis ar laisvėmis, jie turi būti reguliuojami įstatymais. Šiame kontekste paminėtina, kad „materialinės teisės normos turi pirmumą procesinių teisės normų atžvilgiu“, nes „pastarosios paprastai yra tarnybinio pobūdžio, t. y. jos yra skirtos materialinės teisės normoms įgyvendinti“ (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 12 d. nutarimas). Valstybės tarnybos (ir su ja susiję) procesiniai (procedūriniai) santykiai gali būti reguliuojami poįstatyminiais aktais, tačiau taip, kad nebūtų konkurencijos su įstatyme nustatytu teisiniu reguliavimu.

25. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad profesionalūs valstybės tarnautojai priima sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir/arba teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvauja tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/ arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.), tačiau jie nevykdo funkcijų įgyvendinant valstybės valdžią (kaip Seimo nariai, Respublikos Prezidentas, Vyriausybės nariai ir teisėjai), taip pat kad Konstitucijoje vartojama „valstybės tarnybos“ sąvoka neapima Seimo nario, Respublikos Prezidento, Ministro Pirmininko ar ministro, teisėjo pareigų, taip pat savivaldybės tarybos nario pareigų.

Pažymėtina ir tai, kad tapimas Seimo nariu, Respublikos Prezidentu, Ministru Pirmininku ar ministru yra politinio proceso – atitinkamai Seimo rinkimų, Respublikos Prezidento rinkimų, Vyriausybės formavimo – padarinys. Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo pagrindai ir tvarka yra nustatyti Konstitucijos 103 straipsnyje, kitų teismų teisėjų – Konstitucijos 112 straipsnyje; šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo ir kitų teismų teisėjų skyrimas taip pat priklauso nuo atitinkamų valstybės valdžios pareigūnų (Respublikos Prezidento arba Respublikos Prezidento

ir Seimo narių) politinės valios. Todėl nors teisėjo darbas, kaip ir valstybės tarnyba, yra profesinė veikla, nėra pagrindo teigti, kad tapimui Seimo nariu, Respublikos Prezidentu, Ministru Pirmininku ar ministru, teisėju taikytinas tas pats „lygių sąlygų“ reikalavimas (įtvirtintas Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje), kaip ir stojimui į valstybės tarnybą.

Politinio proceso padarinys pagal Konstituciją yra ir tapimas savivaldybės tarybos nariu. Konstitucijos 119 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad savivaldybių tarybų nariais Lietuvos Respublikos piliečius ir kitus nuolatinius administracinio vieneto gyventojus pagal įstatymą ketveriems metams renka Lietuvos Respublikos piliečiai ir kiti nuolatiniai administracinio vieneto gyventojai, remdamiesi visuotine, lygia ir tiesiogine rinkimų teise, slaptu balsavimu.

Tad Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta piliečio teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą neapima jo konstitucinės teisės siekti būti išrinktam (jeigu atitinka Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytas sąlygas) Seimo nariu, Respublikos Prezidentu, būti skiriamam Ministru Pirmininku ar ministru, savivaldybės tarybos nariu, taip pat teisės (jeigu atitinka Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytas sąlygas) tapti Konstitucinio Teismo ar kito teismo teisėju, kurias suponuoja kitos Konstitucijos nuostatos. Minėtos teisės ir piliečio teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą – tai skirtingos subjektinės teisės.

26. Valstybės tarnyba – tai profesinė veikla, kurią atlieka valstybės ar savivaldybės institucijos darbuotojas, t. y. darbinė veikla. Taigi teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, įtvirtinta Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje, yra susijusi su Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta kiekvieno žmogaus teise laisvai pasirinkti darbą. Šiuo atžvilgiu Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostata „Piliečiai turi teisę <...> lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“ yra susijusi su Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostata „Kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą“ kaip *lex specialis* su *lex generalis*.

Pažymėtina, kad kiekvieno žmogaus teisė laisvai pasirinkti darbą Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje formuluojama plačiau – kaip kiekvieno žmogaus teisė „laisvai pasirinkti darbą bei verslą“. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostata, jog kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą – tai bendro pobūdžio norma, kuri remiasi visuotinai pripažinta žmogaus laisvės koncepcija (Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas) ir reiškia galimybę savo nuožiūra, t. y. laisvai apsisprendžiant, pasirinkti užsiėmimo rūšį (Konstitucinio Teismo 1996 m. liepos 10 d. nutarimas), kad Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė laisvai pasirinkti darbą bei verslą yra viena iš būtinų žmogaus, asmenybės gyvybinių poreikių tenkinimo, deramos padėties visuomenėje užsitikrinimo sąlygų (Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d., 2003 m. liepos 4 d. nutarimai).

Taigi pagal Konstituciją asmuo, siekiantis įgyvendinti savo konstitucinę teisę į darbą, turi teisę laisvai apsispręsti, ar rinktis darbą privačioje srityje arba privatų verslą, ar siekti būti priimtam į valstybės tarnybą. Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostata „Kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“ suponuoja valstybės, įstatymų leidėjo pareigą sudaryti teises prielaidas įgyvendinti šią teisę (Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d., 2003 m. liepos 4 d. nutarimai).

27. Piliečio konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, kaip kiekvieno asmens konstitucinės teisės laisvai pasirinkti darbą atmaina, ypač atsižvelgiant į Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostatą „lygiomis sąlygomis“, yra sietina su konstituciniu asmenų lygiateisiškumo (asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams) principu.

Konstitucijos 29 straipsnyje nustatyta:

„Įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs.

Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.“

Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti

vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų. Taip pat Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, jog konstitucinis visų asmenų lygybės principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas (diferencijuotas) teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu; socialinio gyvenimo įvairovė gali lemti teisinio reguliavimo būdą ir turinį. Konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas). Tačiau konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Šiame kontekste pabrėžtina, kad piliečiai, siekiantys būti priimti į valstybės tarnybą, negali būti diskriminuojami arba jiems negali būti teikiama privilegijų nei Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje *expressis verbis* nurodytais, nei kitais konstituciškai nepateisinamais pagrindais.

Pažymėtina ir tai, kad konstitucinis lygių sąlygų stojant į valstybės tarnybą imperatyvas suponuoja stojančiųjų konkurenciją, taip pat objektyvų, nešališką stojančiųjų į valstybės tarnybą vertinimą ir atranką. Įstatymų leidėjas turi tam tikrą diskreciją nustatyti priėmimo į valstybės tarnybą ypatumus tų asmenų atžvilgiu, kurių darbo valstybės tarnyboje trukmė yra susijusi su Respublikos Prezidento, Seimo narių, Vyriausybės narių, savivaldybių tarybų narių įgaliojimų trukme. Asmuo, kuris mano, kad jam stojant į valstybės tarnybą buvo pažeistas lygiateisiškumo principas, taigi ir jo konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą, pagal Konstituciją turi teisę siekti apginti savo pažeistą teisę teisme.

28. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad, sudarydamas teises prielaidas įgyvendinti teisę laisvai pasirinkti darbą bei verslą, įstatymų leidėjas turi įgaliojimus, atsižvelgdamas į darbo pobūdį, nustatyti teisės laisvai pasirinkti darbą įgyvendinimo sąlygas; tai darydamas jis turi paisyti Konstitucijos (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas). Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarime konstatuota: „Valstybė, įgyvendindama savo priedermę užtikrinti nacionalinį saugumą, tinkamą jaunimo auklėjimą, švietimą, patikimą finansų sistemą, valstybės paslapčių apsaugą ir t. t., turi teisę nustatyti papildomus, specialius reikalavimus stojantiejiems į darbą svarbiausiose ūkio ir verslo srityse.“ Konstitucinio Teismo 1996 m. liepos 10 d. nutarime konstatuota, kad „dirbant sudėtingą darbą reikalinga tam tikra kvalifikacija, profesinės žinios ir įgūdžiai, todėl atitinkami reikalavimai asmenims, pretenduojantiems dirbti sudėtingą ar atsakingą darbą, laikomi natūraliais ir paprastai yra visuotinai pripažįstami“ ir kad „profesinės kompetencijos reikalavimai neprieštarauja žmogaus teisei laisvai pasirinkti darbą ar verslą“.

Konstitucinė valstybės tarnybos paskirtis, ypatingi uždaviniai, keliama valstybės tarnybai, lemia tai, kad piliečiui, stojančiam į valstybės tarnybą, gali ir turi būti keliama tam tikri bendrieji reikalavimai – stojimo į valstybės tarnybą bendrosios sąlygos, kurių neatitinkantis asmuo negalės tapti valstybės tarnautoju. Pabrėžtina, kad minėti reikalavimai turi būti aiškūs ir bendri visiems siekiantiems atitinkamų pareigų valstybės tarnyboje, stojančiajam į valstybės tarnybą jie turi būti žinomi iš anksto. Jie turi būti nustatyti įstatymu.

Iš tokių bendrųjų reikalavimų – stojimo į valstybės tarnybą bendrųjų sąlygų paminėtini: lojalumas Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai, Konstitucijos ir teisės sistemos pagrindų (įskaitant žmogaus teisių ir laisvių katalogą) išmanymas, valstybinės kalbos geras mokėjimas, konflikto tarp siekiamų pareigų ir privačių interesų nebuvimas (arba tokio konflikto pašalinimas iki asmeniui pradedant eiti pareigas, kurių jis siekia) ir kt. Taip pat gali būti nustatyti bendri reikalavimai, susiję su stojančiojo asmeninėmis savybėmis, reputacija, išsilavinimu ir kt.

Gali būti nustatytos ir konstituciškai pagrįstos bendrosios sąlygos, dėl kurių asmeniui neleidžiama stoti į valstybės tarnybą.

29. Valstybės tarnybai, kaip sistemai, keliami profesionalumo, kvalifikuotumo reikalavimai suponuoja ir atitinkamus reikalavimus asmenims, stojantiems į valstybės tarnybą. Minėta ir tai, kad valstybės tarnybos santykiai gali ir turi būti reguliuojami diferencijuotai, atsižvelgiant į valstybės (savivaldybių) institucijų bei jų vykdomų funkcijų ypatumus, šių institucijų vietą visų institucijų, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, sistemoje, jų kompetenciją, atitinkamiems valstybės tarnautojams būtinas profesines savybes, kitus svarbius veiksnius. Todėl teisės aktais gali būti nustatyti specialūs reikalavimai asmenims, siekiantiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje ar konkrečioje valstybės ar savivaldybės įstaigoje – specialiosios sąlygos siekiantiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje. Šios specialiosios stojimo į valstybės tarnybą sąlygos gali būti diferencijuojamos pagal atitinkamų pareigų valstybės tarnyboje turinį. Nustatant šias sąlygas privalu paaisyti Konstitucijos. Jos taip pat turi būti aiškos ir bendros visiems, siekiantiems atitinkamų pareigų valstybės tarnyboje, stojantiejiems į valstybės tarnybą jos turi būti žinomos iš anksto.

Iš tokių reikalavimų – stojimo į valstybės tarnybą specialiųjų sąlygų paminėtini profesinės kompetencijos, patirties, kalbų mokėjimo ir specialių žinių ar įgūdžių ir pan. reikalavimai, taip pat reikalavimai, susiję su stojančiojo reputacija, asmeninėmis savybėmis ir kt. Priimant į tam tikras pareigas gali būti nustatomos labai įvairios specialiosios sąlygos, pavyzdžiui, susijusios su asmens sveikata, fizinėmis galimybėmis, ryšiais su kitais asmenimis ir kt. Pabrėžtina, kad visi nustatyti specialieji stojimo į valstybės tarnybą reikalavimai turi būti konstituciškai pateisinami. Priešingu atveju bus pažeista ir piliečio konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, ir žmogaus konstitucinė teisė laisvai pasirinkti darbą.

30. Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „pilietis“ reiškia, kad teisė stoti į valstybės tarnybą yra siejama su asmens ir Lietuvos valstybės santykiu, t. y. pilietybe. Kartu atsižvelgtina ir į tai, kad užsieniečiai ir asmenys be pilietybės, kurie Lietuvos Respublikoje yra teisėtai, turi tokias pat teises ir laisves kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai, jeigu ko kita nenumato Konstitucija, įstatymai bei Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys (Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada). Kai kurios Konstitucijos nuostatos, įtvirtinančios Lietuvos Respublikos piliečių teises, taip pat ir Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostata „Piliečiai turi teisę <...> lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, gali būti aiškinamos plečiamai, t. y. taip, kad sąvoka „pilietis“ apimtų ne tik Lietuvos Respublikos piliečius, bet ir užsienio valstybių piliečius bei asmenis be pilietybės. Tačiau tai nereiškia, kad užsienio valstybių piliečiai ir asmenys be pilietybės gali šias teises, taip pat ir teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą, visais atvejais įgyvendinti savaime, remdamiesi vien Konstitucija, nes įstatymų leidėjas turi įgaliojimus, vykdydamas Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus, remdamasis atitinkamomis tarptautinėmis sutartimis, nustatyti tokių teisių įgyvendinimo sąlygas ir tvarką. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 48 straipsnio 2 dalį užsieniečių darbą Lietuvos Respublikoje reguliuoja įstatymas. Kadangi piliečio konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą yra kiekvieno asmens konstitucinės teisės laisvai pasirinkti darbą atmaina, tai įstatymu gali būti nustatytos ir užsienio valstybių piliečių bei asmenų be pilietybės stojimo į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą sąlygos ir tvarka, kylančios iš Lietuvos Respublikos tarptautinių įsipareigojimų, tarptautinių sutarčių, kurios savo ruožtu turi neprieštarauti Konstitucijai.

Šiame kontekste pažymėtina, kad atitinkami Lietuvos Respublikos tarptautiniai įsipareigojimai kyla iš šalies narystės Europos Sąjungoje, kuri konstituciškai yra patvirtinta Konstitucijos sudedamąja dalimi – Lietuvos Respublikos konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“.

31. Konstitucinė piliečių teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą suponuoja ir į valstybės tarnybą priimtų asmenų teisę būti valstybės tarnautojais tol, kol

valstybės tarnybos santykiai nebus nutraukti įstatyme nustatytais pagrindais, taip pat teisę į karjerą valstybės tarnyboje, paisant įstatyme nustatytų sąlygų, paties valstybės tarnautojo pastangų daryti karjerą, taip pat objektyvių galimybių. Valstybės tarnautojui neturi būti dirbtinai, nepagrįstai kliudoma daryti karjerą valstybės tarnyboje.

Įstojęs į valstybės tarnybą ir pradėjęs eiti atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje (valstybės ar savivaldybės institucijoje), pilietis įgyja valstybės tarnautojo statusą. Nuo šiol jis toje valstybės ar savivaldybės institucijoje priima sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvauja tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) ir šitaip garantuojant viešąjį interesą.

32. Valstybės tarnautojai – ypatinga socialinė grupė, kurios specifiką lemia valstybės tarnybos paskirtis ir visuomeninis reikšmingumas. Todėl valstybės tarnautojų teisinis statusas, teisių ir laisvių, kurias jie turi pagal Konstituciją ir įstatymus, įgyvendinimas negali neturėti reikšmingų ypatumų.

Kaip konstituciniai reikalavimai valstybės tarnybai, kaip sistemai, suponuoja tam tikrus konstituciškai pagrįstus reikalavimus asmenims, kurie siekia įgyvendinti savo konstitucinę teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, taip ir minėti reikalavimai valstybės tarnybai, kaip sistemai, suponuoja reikalavimus valstybės tarnautojams.

Valstybės tarnautojas pagal Konstituciją turi tinkamai atlikti savo pareigas vadovaudamasis Konstitucija ir teise. Jis turi būti lojalus Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai, laikytis Konstitucijos ir įstatymų, gerbti, saugoti ir ginti žmogaus teises ir laisves, būti nešališkas, neutralus politinio proceso dalyvių atžvilgiu, teisingas, vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, nepasiduoti neteisėtam spaudimui ar neteisėtiems reikalavimams, nesavavaliauti ir nepiktnaudžiauti tarnyba, kelti savo profesinę kompetenciją, laikytis profesinės etikos reikalavimų, saugoti savo, kaip valstybės tarnautojo, reputaciją ir institucijos, kurioje jis dirba, autoritetą ir kt. Jo priimami sprendimai turi būti skaidrūs, jų motyvai aiškūs. Valstybės tarnybos teikiamos galimybės negali būti naudojamos asmeniniam pasipelnymui ar politinei veiklai; valstybės tarnautojas negali naudotis savo statusu savo ar sau artimų asmenų arba kitų asmenų privačiai naudai gauti. Valstybės tarnybos santykių teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų įmanoma kontroliuoti, ar minėti reikalavimai nėra pažeidžiami. Vieša demokratinė valstybės tarnautojų veiklos ir jų priimamų sprendimų kontrolė – svarbi visuomenės pasitikėjimo valstybe ir jos teise sąlyga.

Įstatymu turi būti nustatyta valstybės tarnautojo atsakomybė už valstybės tarnyboje padarytus teisės pažeidimus.

33. Įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti tam tikrus reikalavimus, kuriais būtų ribojama tokia valstybės tarnautojų su valstybės tarnyba nesusijusi veikla – kitas darbas (verslas), taip pat politinė, visuomeninė veikla, kuri galėtų sukelti viešųjų ir valstybės tarnautojų privačių interesų konfliktą, sudarytų prielaidas valstybės tarnybos teikiamas galimybes panaudoti ne viešajam interesui garantuoti, bet asmeniniais interesais, trukdytų valstybės tarnautojams atlikti tarnybos pareigas arba kenktų valstybės tarnybos arba atitinkamos valstybės ar savivaldybės institucijos autoritetui, jas diskredituotų.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra ne kartą konstatavęs, kad pagal Konstituciją riboti žmogaus teises ir laisves galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, kitas Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo. Konstitucinis Teismas 1997 m. gegužės 6 d. nutarime, pažymėjęs, kad „viešasis interesas valstybės valdymo tarnybos santykiuose yra dominuojantis“, konstatavo, jog „reikia atsižvelgti į tai, kad socialiniu požiūriu tiek viešasis interesas, tiek asmens teisės <...> yra konstitucinės vertybės“.

Įstatymu nustatant valstybės tarnautojų kito darbo ribojimus būtina vadovautis tuo, kad pagal Konstituciją tie ribojimai turi būti tokie, kad padėtų valstybės tarnyboje išvengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, kad valstybės tarnyba, jos teikiamos galimybės nebūtų panaudojama ne

viešajam interesui garantuoti, bet asmeniniais interesais, kad nebūtų trukdoma valstybės tarnautojui atlikti tarnybos pareigas, kad nebūtų kenkiama valstybės tarnybos arba atitinkamos valstybės ar savivaldybės institucijos autoritetui, kad jos nebūtų diskredituojamos.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, jog konstitucinė valstybės tarnybos samprata, valstybės tarnybos konstitucinė paskirtis, jos, kaip profesinės veiklos, pobūdis suponuoja tai, kad, paisant *inter alia* konstitucinio proporcingumo principo, įstatymu turi būti nustatyti tokie valstybės tarnautojų kito darbo ribojimai, kurie užkirstų kelią valstybės tarnautojams dirbti tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jie turi valdingus įgaliojimus ar kontroliuoja, prižiūri jų veiklą, arba priima kokius nors kitus sprendimus, susijusius su ta įmone, įstaiga ar organizacija (arba dalyvauja tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.).

34. Iš Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos piliečių teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą ir Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kiekvieno žmogaus teisės laisvai pasirinkti darbą kyla ir piliečių konstitucinės teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą sąsaja su kitomis Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis teisėmis, glaudžiai susijusiomis su kiekvieno žmogaus konstitucine teise į darbą: teise turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, teise gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju. Šios teisės valstybės tarnautojui turi būti garantuojamos ne mažesniu mastu, negu kitiems darbuotojams, tačiau dėl valstybės tarnybos, kaip specifinės darbinės veiklos, pobūdžio jų įgyvendinimas gali turėti tam tikrų ypatumų. Tas pats pasakytina apie kitas Konstitucijoje įtvirtintas socialines ir ekonomines teises: Konstitucijos 49 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą kiekvieno dirbančio žmogaus teisę turėti poilsį ir laisvalaikį, taip pat kasmetines mokamas atostogas, Konstitucijos 50 straipsnyje įtvirtintą teisę kurti profesines sąjungas, Konstitucijos 52 straipsnyje įtvirtintą teisę gauti senatvės ir invalidumo pensiją, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais ir kt. Kita vertus, kai kurios tam tikrų tarnybų valstybės tarnautojų socialinės ir ekonominės teisės gali būti įstatymu apribotos dėl tų tarnybų arba dėl atitinkamų valstybės tarnautojų pareigų specifikos; pavyzdžiui, Konstitucijos 51 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta darbuotojų teisė streikuoti ginant savo ekonominius ir socialinius interesus gali būti įstatymu apribota remiantis šio straipsnio 2 dalimi, kurioje nustatyta, kad šios teisės apribojimus, įgyvendinimo sąlygas ir tvarką nustato įstatymas.

Suprantama, valstybės tarnautojams, kaip ir kitiems asmenims, Konstitucija garantuoja teisę savo pažeistas teises ginti teisme.

35. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste atskirai paminėtina Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta kiekvieno piliečio teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą. Ši konstitucinė teisė – daugelio kitų konstitucinių teisių įgyvendinimo prielaida, *inter alia* Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintos nuosavybės teisės viena iš svarbiausių įgyvendinimo prielaidų. Asmeniui, kuris atliko pavestą darbą, pagal Konstituciją atsiranda teisė reikalauti, kad jam būtų sumokėtas visas pagal teisės aktus priklausantis darbo užmokestis (atlyginimas), taip pat kad jis būtų sumokėtas nustatytu laiku. Ši asmens teisė (remiantis ir Konstitucijos 23 straipsniu) yra garantuojama, saugoma ir ginama kaip nuosavybės teisė.

Minėta, kad tuo mastu, kuriuo valstybės tarnybos santykiai yra susiję su žmogaus teisėmis ar laisvėmis, jie turi būti reguliuojami įstatymais, o valstybės tarnybos (ir su ja susiję) procesiniai (procedūriniai) santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais, tačiau taip, kad nebūtų konkurencijos su įstatyme nustatytu teisiniu reguliavimu.

Aiškūs kriterijai, kuriais remiantis valstybės tarnautojams nustatomas apmokėjimo už darbą dydis (darbo užmokestis), yra esminis kiekvieno piliečio teisės gauti teisingą apmokėjimą už darbą elementas ir turi būti nustatomi įstatymu. Kadangi valstybės tarnautojų profesinė veikla turi būti atlyginama iš valstybės (savivaldybių) biudžeto, biudžete turi būti numatytos lėšos valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui.

Konstitucinis Teismas, 2001 m. gruodžio 18 d. nutarime aiškindamas Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatą „kiekvienas žmogus turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“ valstybės tarnybos konstitucinės sampratos kontekste, konstatavo: „Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...> apskritai reiškia, kad valstybės tarnautojų darbo užmokestis, kuris yra viena pagrindinių prielaidų realizuoti kitus teisėtus jų interesus, turi būti nustatomas įstatymu ir mokamas įstatymų nustatytu laiku.“ Konstitucinis Teismas minėtame nutarime taip pat konstatavo, kad „Konstitucijoje garantuota teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra tiesiogiai susijusi su visų asmenų lygybės įstatymui, teismui bei kitoms valstybės institucijoms principu. Draudžiama mažinti darbo užmokestį dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, politinių įsitikinimų, pažiūros į religiją ir kitų aplinkybių, nesusijusių su dalykinėmis darbuotojų savybėmis, nepasikeitus darbuotojo darbo funkcijoms, darbo apimčiai ir pan.“

Konstitucinė teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra susijusi ir su konstituciniu teisėtų lūkesčių apsaugos principu. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad „jei asmeniui pagal teisės aktus yra nustatytas tam tikras apmokėjimas už darbą, tai jis ir turi būti mokamas nustatytą laiką“, taip pat kad „teisėtų lūkesčių apsaugos principas siejasi su visų valstybės institucijų pareiga laikytis prisiimtų įsipareigojimų“ ir kad „asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius teisės aktus įgytos teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos“ (Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimas). Teisinį reguliavimą galima keisti tik laikantis iš anksto nustatytos tvarkos ir nepažeidžiant Konstitucijos principų bei normų, būtina *inter alia* laikytis principo *lex retro non agit*, teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2001 m. gruodžio 18 d., 2003 m. liepos 4 d. nutarimai).

Pagal Konstituciją negali būti tokios teisinės situacijos, kad valstybės tarnautojui, kuris atliko pavestą darbą, už šį darbą nebūtų mokama, būtų mokama ne nustatyto laiku arba mokama mažiau negu priklauso pagal įstatymus ir jais remiantis išleistus kitus teisės aktus. Atsižvelgiant į kiekvieno piliečio teisės gauti teisingą apmokėjimą už darbą sąsają su nuosavybės teise konstatuotina, kad tokia teisinė situacija reikštų, jog sudaromos teisinės prielaidos teisės aktais pažeisti ir konstitucinę nuosavybės teisę, taigi ne tik Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalį, bet ir Konstitucijos 23 straipsnį.

Teisėtų lūkesčių apsaugos principas nereiškia, kad valstybės tarnautojams atlyginimas už darbą, kuris mokamas iš valstybės biudžeto ar savivaldybės biudžeto lėšų, apskritai negali būti mažinamas, tačiau tai gali būti daroma tik išimtiniais atvejais ir tik jei tai yra būtina siekiant apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes. Bet net ir tokiais išimtiniais atvejais apmokėjimas už darbą negali būti mažinamas pažeidžiant Konstitucijoje įtvirtintą pusiausvyrą tarp asmens ir visuomenės interesų. Pažymėtina ir tai, kad apmokėjimas už darbą negali būti mažinamas tik atskiroms darbuotojų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės biudžeto ar savivaldybės biudžeto lėšų, kategorijoms. Apmokėjimo už darbą mažinimas turi atitikti konstitucinį proporcingumo principą (Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimas).

36. Konstitucijos 52 straipsnyje nustatyta: „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“

Konstitucinis Teismas, aiškindamas šią Konstitucijos nuostatą, yra konstatavęs, kad Konstitucijos 52 straipsnyje nustatyti pensinio aprūpinimo ir socialinės paramos pagrindai. Pagal šį Konstitucijos straipsnį įstatymų leidėjas privalo įstatymu nustatyti senatvės ir invalidumo pensijas, taip pat socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės ir maitintojo netekimo atvejais. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją įstatymu gali būti nustatytos ir kitokios, ne tik Konstitucijos 52 straipsnyje nurodytosios, pensijos ar socialinė parama (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d., 2002 m. lapkričio 25 d., 2003 m. liepos 4 d., 2004 m. sausio 30 d. nutarimai). Pagal Konstituciją pensinio aprūpinimo pagrindai, asmenys, kuriems skiriamos ir

mokamos pensijos, pensijų skyrimo ir mokėjimo sąlygos, taip pat pensijų dydžiai nustatomi tik įstatymu (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas).

Valstybė privalo vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui. Asmuo, atitinkantis įstatyme nustatytas sąlygas, įgyja teisę į įstatymu nustatytą pensiją ir gali pagrįstai tikėtis, kad ši jo teisė bus valstybės saugoma ir ginama; kai Konstitucijai neprieštaraujančiu įstatymu nustatyta pensija yra paskirta ir mokama, ši asmens įgyta teisė ir teisėtas lūkestis yra sietini ir su šio asmens nuosavybės teisių apsauga (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad, neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise. Konstitucijos 52 straipsnio nuostata „valstybė laiduoja“ *inter alia* reiškia, kad įstatymu nustačius tam tikrą pensinį aprūpinimą valstybei kyla pareiga jį garantuoti nurodytiems asmenims tokiais pagrindais bei dydžiais, kurie nustatyti įstatyme, o asmenys, atitinkantys įstatyme nustatytas sąlygas, turi teisę reikalauti, kad valstybė jiems skirtų šią pensiją ir ją mokėtų. Minėta Konstitucijos 52 straipsnio nuostata suponuoja įstatymų leidėjo pareigą, įstatymu nustatant tam tikrą pensiją, įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų šios pensijos mokėjimą asmenims, atitinkantiems įstatyme nustatytas sąlygas (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d., 2003 m. liepos 4 d., 2003 m. gruodžio 3 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo 2002 m. lapkričio 25 d. nutarime konstatuota, kad Konstitucijos 52 straipsnio nuostatos, laiduojančios piliečiams teisę į socialinę apsaugą, įpareigoja valstybę nustatyti pakankamas tos teisės įgyvendinimo ir teisinio gynimo priemones, tad privalo būti ne tik įstatymu nustatytos šiame Konstitucijos straipsnyje nurodytos pensijų ir socialinės paramos rūšys, bet ir užtikrintas tinkamas žmogaus teisės gauti pensiją ar socialinę paramą įgyvendinimas bei teisinis gynimas; Konstitucijos 52 straipsnio nuostatos suponuoja įstatymų leidėjo pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų lėšų, būtinų pensijoms bei socialinei paramai, sukaupimą ir šių pensijų mokėjimą bei socialinės paramos teikimą.

Valstybė, nustatydamą tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį asmenys, atitinkantys įstatymo nustatytas sąlygas (išėjimas iš tarnybos, tarnybos stažas, amžius ir kt.), įgyja teisę į tam tikrą įstatyme nustatytą pensiją už tarnybą, kartu prisiima įsipareigojimą tokią pensiją paskirti ir ją mokėti. Asmuo, atitinkantis įstatyme nustatytas sąlygas, turi teisę reikalauti, kad valstybė vykdytų įstatymu priimtą įsipareigojimą ir mokėtų nustatyto dydžio išmokas (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2002 m. lapkričio 25 d. nutarime konstatavo, kad asmuo, kuris atitinka įstatymo nustatytas sąlygas senatvės pensijai gauti ir kuriam ši pensija yra paskirta ir mokama, turi teisę į atitinkamo dydžio piniginę išmoką, t. y. teisę į nuosavybę; ši teisė turi būti saugoma ir ginama ir pagal Konstitucijos 23 straipsnį.

Valstybės tarnybos konstitucinio instituto ypatumai lemia *inter alia* tai, kad įstatymų leidėjas turi konstitucinius įgaliojimus įstatymu nustatyti tik valstybės tarnybai (ar atskiroms valstybės tarnautojų grupėms, kurių išskyrimas yra objektyviai pateisinamas) skiriamas pensijas ir/arba socialinės paramos rūšis. Įstatymu gali būti nustatytos ir pensijos už tarnybą Lietuvos valstybei. Įstatymų leidėjas, nustatydamas pensijas už tarnybą Lietuvos valstybei, yra saistomas Konstitucijos normų ir principų (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas), *inter alia* konstitucinio socialinės darnos imperatyvo, teisingumo, protingumo bei proporcingumo principų.

Aiškindamas minėtą Konstitucijos nuostatą valstybės tarnautojų pensinio reguliavimo kontekste – tirdamas, ar Konstitucijai neprieštarauja teisinis reguliavimas, susijęs su pareigūnų ir karių, t. y. tam tikros valstybės tarnautojų grupės, valstybinėmis pensijomis, Konstitucinis Teismas 2003 m. liepos 4 d. nutarime konstatavo, kad įstatymu gali būti nustatytos ir pensijos už tam tikrą tarnybą Lietuvos valstybei, taigi ir valstybinės pensijos pareigūnams bei kariams. Tokios pensijos savo prigimtimi ir pobūdžiu skiriasi nuo valstybinių socialinio draudimo pensijų (taigi ir nuo senatvės pensijos) – jos skiriamos asmenims už atliktą tarnybą Lietuvos valstybei ir yra mokamos iš valstybės biudžeto. Įstatymų leidėjas, nustatydamas tokią pensiją už tarnybą, yra saistomas *inter alia* konstitucinio atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio.

Jeigu, paisant Konstitucijos, įstatymu yra nustatyta kitokia, Konstitucijos 52 straipsnyje tiesiogiai neįvardyta pensija, pagal Konstituciją ji turi būti garantuota nurodytiems asmenims tokiais pagrindais bei dydžiais, kurie nustatyti įstatyme (Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 10 d. nutarimas).

Įstatymų leidėjas, nustatydamas pareigūnų ir karių pensiją už tarnybą, negali įtvirtinti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį asmuo į pensiją išėitų nepagrįstai anksti arba tokiai pensijai gauti būtų nustatytas nepagrįstai trumpas tarnybos ar darbo stažas, arba nustatant skiriamos pensijos dydį nebūtų atsižvelgiama į pareigūno ar kario darbo užmokesčio dydį ar kitaip būtų pažeidžiami teisingumo, protingumo bei proporcingumo principai. Jeigu įstatymų leidėjas, reguliuodamas pareigūnų ir karių pensinį aprūpinimą, nepaisytų *inter alia* Konstitucijoje įtvirtintų atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės imperatyvų, ypač jeigu jis neatsižvelgtų į pareigūnų ir karių tarnybos specifiką, konkrečių pareigų pobūdį bei kitas reikšmingas aplinkybes, tokios pensijos skyrimas ir mokėjimas taptų privilegija, taigi toks pensinis aprūpinimas pagal Konstituciją negalėtų būti laiduojamas (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo nutarimuose taip pat konstatuota, kad valstybėje gali susidaryti tokia ypatinga situacija (ekonominė krizė, gaivalinė nelaimė ir kt.), kai objektyviai trūksta lėšų, būtinų pensijoms mokėti. Tokiais išimtiniais atvejais pensijų santykių teisinis reguliavimas gali būti koreguojamas, taip pat ir mažinant paskirtas bei mokamas pensijas tokiu mastu, kokiu būtina užtikrinti gyvybiškai svarbius visuomenės interesus, apsaugoti kitas konstitucines vertybes. Sumažintos pensijos gali būti mokamos tik laikinai, t. y. tik tol, kol valstybėje yra susidariusi ypatinga situacija (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d., 2002 m. lapkričio 25 d., 2003 m. liepos 4 d. nutarimai). Tačiau net ir tokiais išimtiniais atvejais pensijos negali būti mažinamos pažeidžiant Konstitucijoje įtvirtintą asmens ir visuomenės interesų pusiausvyrą; toks pensijų mažinimas turi atitikti konstitucinį proporcingumo principą (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas).

Paisyti Konstitucijos privalu ir pertvarkant įstatymu nustatytą pensinio aprūpinimo sistemą; ji gali būti pertvarkoma tik įstatymu, tik laiduojant Konstitucijoje numatytas senatvės ir invalidumo pensijas, taip pat paisant valstybės prisiimtų Konstitucijai neprieštaraujančių išipareigojimų mokėti atitinkamas pinigines išmokas asmenims, atitinkantiems įstatymo nustatytus reikalavimus; jeigu pertvarkant pensijų sistemą neliktų įstatymais nustatytų, Konstitucijos 52 straipsnyje tiesiogiai nenurodytų pensijų arba šių pensijų teisinis reguliavimas būtų iš esmės pakeistas, įstatymų leidėjas privalėtų asmenims, kuriems tokia pensija buvo paskirta ir mokama, nustatyti teisingą susidariusių praradimų kompensavimo mechanizmą. Įstatymų leidėjas, pertvarkydamas pensijų sistemą taip, kad pakeičiami pensinio aprūpinimo pagrindai, asmenys, kuriems skiriama ir mokama pensija, pensijos skyrimo ir mokėjimo sąlygos, pensinio aprūpinimo dydžiai, privalo numatyti pakankamą pereinamąjį laikotarpį, per kurį asmenys, dirbantys atitinkamą darbą ar atliekantys atitinkamą tarnybą, suteikiančią teisę į atitinkamą pensiją pagal ankstesnį reguliavimą, galėtų pasirengti tokiems pakeitimams (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 4 d. nutarimas).

37. Kadangi, kaip minėta, su valstybės tarnybos santykiais yra glaudžiai susiję ir kai kurie santykiai, susiklostantys asmeniui baigus eiti pareigas valstybės tarnyboje, tai konstituciniai reikalavimai valstybės tarnybai, kaip sistemai, gali lemti tai, kad (pavyzdžiui, siekiant išvengti viešųjų ir privačių interesų konfliktų, užtikrinti pasitikėjimą valstybės tarnyba, apsaugoti kitas konstitucines vertybes) bus nustatomi tam tikri reikalavimai ir buvusiems valstybės tarnautojams. Pavyzdžiui, jiems gali būti nustatomi tam tikri darbinės veiklos apribojimai ir pan. Nustatant tokius apribojimus, visais atvejais būtina paisyti Konstitucijos normų ir principų, apribojimai turi būti proporcingi siekiamam teisėtam ir demokratinėje visuomenėje būtinam, visuomeniškai reikšmingam tikslui.

Dėl Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. rugpjūčio 29 d., 2000 m. lapkričio 21 d. redakcijos) ir Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. lapkričio 5 d. nutartimi prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai.

2. Seimas 1999 m. liepos 8 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymą. Minėtas įstatymas įsigaliojo 1999 m. liepos 30 d.

3. Seimas 2000 m. rugpjūčio 29 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymą. Šio įstatymo 43 straipsnio 4 dalimi Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnis (1999 m. liepos 8 d. redakcija) buvo papildytas ir nauja 12 dalimi, kurioje buvo nustatyta:

„Pasikeitus valstybės tarnautojo pareigybės statusui (pareigybę perkėlus iš 1 priedėlio į 2 priedėlį arba atvirkščiai), einančio šias pareigas asmens tarnybos santykiai tęsiasi – jis tampa atitinkamai karjeros valstybės tarnautoju, įstaigos vadovu ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoju. Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas, išrinktas savivaldybės tarybos nariu ir pagal šią dalį tapęs tos pačios savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautoju ar viešojo administravimo įstaigos vadovu, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmuo, per šį terminą Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio nustatyta tvarka nepateikęs pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą.“

4. Seimas 2000 m. lapkričio 21 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo 7, 17, 21, 33, 43, 50, 55, 56, 62, 66, 69, 71, 76, 78 straipsnių ir 1 bei 2 priedėlių pakeitimo įstatymą, kurio 9 straipsnio 2 dalimi buvo pakeista Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalis (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) ir joje buvo nustatyta:

„Pasikeitus valstybės tarnautojo pareigybės statusui (kai valstybės tarnautojo, pagal šio įstatymo 15 straipsnį ar pagal 62 straipsnio 4 dalį tapusio politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoju, pareigybė buvo įrašyta į šio įstatymo 2 priedėlį arba kai pareigybė perkeliama iš 1 priedėlio į 2 priedėlį arba iš 2 priedėlio į 1 priedėlį), einančio šias pareigas asmens tarnybos santykiai tęsiasi – jis tampa atitinkamai karjeros valstybės tarnautoju, įstaigos vadovu ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoju. Jo tarnybos santykiai įteisinami asmenų, nurodytų šio įstatymo 14 straipsnio 7 dalyje (karjeros valstybės tarnautojams), 15 straipsnio 2 dalyje (politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojams) ar 62 straipsnio 5 dalyje (įstaigų vadovams), įsakymu (potvarkiu). Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, šioje dalyje nurodytu būdu tapę savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautojais ar viešojo administravimo įstaigos vadovais ir išrinkti tos pačios savivaldybės tarybos nariais, turi apsispręsti dėl tolesnės tarnybos. Apsisprendę tęsti valstybės tarnybą asmenys turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmenys, Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka nepateikę pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą.“

5. Seimas 2002 m. balandžio 23 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Valstybės tarnybos įstatymą išdėstė nauja redakcija. Seimas 2002 m. balandžio 23 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2002 m. gegužės 4 d. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymas įsigalioja nuo 2002 m. liepos 1 d., išskyrus tuos Valstybės tarnybos įstatymo straipsnius, kuriems šis įstatymas nustato kitus įsigaliojimo terminus“, o 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad

„Valstybės tarnybos įstatymo 2, 21 ir 22 straipsniai įsigalioja nuo 2002 m. gegužės 1 d.“ Valstybės tarnybos įstatyme (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 62 straipsnio nebeliko.

Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 2 punktą (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas atleidžiamas iš pareigų, kai pradeda eiti tos pačios savivaldybės tarybos nario pareigas.

6. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. lapkričio 5 d. nutartyje nenurodo, kokios redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies atitiktį Konstitucijai jis prašo ištirti.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonų, ar Konstitucijai neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalis (2000 m. rugpjūčio 29 d., 2000 m. lapkričio 21 d. redakcijos).

7. Pareiškėjas prašo ištirti Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio visos 12 dalies atitiktį Konstitucijai.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonų, ar Konstitucijai neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nuostata „Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas, išrinktas savivaldybės tarybos nariu ir pagal šią dalį tapęs tos pačios savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautoju ar viešojo administravimo įstaigos vadovu <...> turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmuo, per šį terminą Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio nustatyta tvarka nepateikęs pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą“, taip pat Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. lapkričio 21 d. redakcija) nuostata „Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, šioje dalyje nurodytu būdu tapę savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautojais ar viešojo administravimo įstaigos vadovais ir išrinkti tos pačios savivaldybės tarybos nariais, turi apsispręsti dėl tolesnės tarnybos. Apsisprendę tęsti valstybės tarnybą asmenys turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmenys, Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka nepateikę pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą“.

8. Minėta, kad pareiškėjui kilo abejonų, ar Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalis (2000 m. rugpjūčio 29 d., 2000 m. lapkričio 21 d. redakcijos) nurodyta apimtimi neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijos preambulėje skelbiamsiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiams tyrimas suponuoja jų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui tyrimą.

9. Šiame nutarime taip pat minėta, kad pareiškėjui kilo abejonų, ar Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalis nurodyta apimtimi neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonų dėl ginčijamų nuostatų atitikties ne visai Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, o tik šio straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą.

10. Minėta, kad vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo aspektų – tai, kad panašios bylos turi būti sprendžiamos panašiai. Tad jurisdikcinių institucijų diskrecija sprendžiant ginčus ir taikant teisę yra ribota. Konstitucinis Teismas 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimuose, 2004 m. vasario 13 d. sprendime konstatavo, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. Konstitucinis Teismas, spręsdamas analogiškus konstitucinius ginčus, vadovaujasi ankstesnėse bylose suformuota doktrina, atskleidžiančia Konstitucijos turinį.

11. Konstitucinis Teismas 2002 m. gruodžio 24 d. ir 2003 m. gegužės 30 d. nutarimuose konstatavo, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas savivaldybių tarybų viršenybės joms atskaitingų vykdomųjų organų atžvilgiu principas. Šis principas *inter alia* reiškia, kad savivaldybių tarybos turi įgaliojimus kontroliuoti savo sudaromus ir joms atskaitingus vykdomuosius organus. Taigi pagal Konstituciją savivaldybių taryboms atskaitingi vykdomieji organai negali būti sudaromi iš juos sudarančių savivaldybių tarybų narių.

Konstitucinis Teismas 2003 m. gegužės 30 d. nutarime konstatavo:

„Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad vykdomoji savivaldybės institucija yra savivaldybės administracijos direktorius. Pagal šio įstatymo 29 straipsnio 2 dalį savivaldybės administracijos direktorius yra savivaldybės administracijos vadovas – įstaigos vadovas, pavaldus savivaldybės tarybai ir atskaitingas merui. Savivaldybės administracija yra savivaldybės įstaiga, kurią sudaro struktūriniai, struktūriniai teritoriniai padaliniai – seniūnijos (filialai) ir į struktūrinius padalinius neįeinantys viešojo administravimo bei kiti valstybės tarnautojai (29 straipsnio 1 dalis). Įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad dėl savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigybės steigimo ar administracijos direktoriaus pavadavimo sprendžia savivaldybės taryba. Savivaldybės administracijos tarnautojai atskaitingi savivaldybės administracijos direktoriui (29 straipsnio 8 dalis).

Kadangi pagal Konstituciją savivaldybių taryboms atskaitingi vykdomieji organai negali būti sudaromi iš juos sudarančios savivaldybės tarybos narių, savivaldybės administracijos direktorius, jo pavaduotojas, savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas negali tuo pat metu būti ir savivaldybės tarybos nariais.“

Konstitucinio Teismo 2004 m. vasario 13 d. sprendime išaiškinta, jog nuostata „savivaldybės tarybai atskaitingų institucijų pareigūnai <...> negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais“ reiškia, kad jeigu įstatymuose nustatyta, jog savivaldybių įstaigų, įmonių vadovai ar jų pareigūnai yra atskaitingi savivaldybių taryboms už savo ar atitinkamų įstaigų, įmonių veiklą, tai jie tuo pat metu negali būti tų savivaldybių tarybų nariais.

12. Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nuostatoje „Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas, išrinktas savivaldybės tarybos nariu ir pagal šią dalį tapęs tos pačios savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautoju ar viešojo administravimo įstaigos vadovu <...> turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmuo, per šį terminą Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio nustatyta tvarka nepateikęs pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą“, taip pat Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. lapkričio 21 d. redakcija) nuostatoje „Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, šioje dalyje nurodytu būdu tapę savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautojais ar viešojo administravimo įstaigos vadovais ir išrinkti tos pačios savivaldybės tarybos nariais, turi apsispręsti dėl tolesnės tarnybos. Apsisprendę tęsti valstybės tarnybą asmenys turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmenys, Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka nepateikęs pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą“ kaip tik ir buvo įtvirtintas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį savivaldybės administracijos valstybės tarnautojo pareigos yra nesuderinamos su tos pačios savivaldybės tarybos nario pareigomis ir savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas privalo pasirinkti, ar jam toliau eiti pareigas valstybės tarnyboje ir atsisakyti savivaldybės tarybos nario mandato, ar eiti savivaldybės tarybos nario pareigas ir netekti pareigų savivaldybės administracijos valstybės tarnyboje.

13. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nuostata „Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas, išrinktas savivaldybės tarybos nariu ir pagal šią dalį tapęs tos pačios savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautoju ar viešojo administravimo įstaigos

vadovu <...> turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmuo, per šį terminą Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio nustatyta tvarka nepateikęs pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą“, taip pat Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. lapkričio 21 d. redakcija) nuostata „Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, šioje dalyje nurodytu būdu tapę savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautojais ar viešojo administravimo įstaigos vadovais ir išrinkti tos pačios savivaldybės tarybos nariais, turi apsispręsti dėl tolesnės tarnybos. Apsisprendę tęsti valstybės tarnybą asmenys turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmenys, Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka nepateikęs pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą“ neprieštaravo Konstitucijai, taigi ir Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

14. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. lapkričio 5 d. nutartimi prašo ištirti, ar Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai ir 48 straipsnio 1 daliai.

15. Seimas 1994 m. liepos 7 d. priėmė Vietos savivaldos įstatymą. Pagal šio įstatymo 31 straipsnį šis įstatymas įsigaliojo pirmą dieną po įvykusių rinkimų į Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybas, t. y. 1995 m. kovo 26 d.

16. Seimas 2000 m. spalio 12 d. priėmė Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Vietos savivaldos įstatymą (1994 m. liepos 7 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) išdėstė nauja redakcija. Šis įstatymas įsigaliojo 2000 m. spalio 27 d.

Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalyje (2000 m. spalio 12 d. redakcija) buvo nustatyta: „Savivaldybės administracijos tarnautojai negali būti savivaldybės, kurioje jie dirba, tarybos nariais.“

Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies 7 punkte (2000 m. spalio 12 d. redakcija) buvo nustatyta, kad savivaldybės administratorius Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka skiria ir atleidžia valstybės viešojo administravimo ir paslaugų tarnautojus ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų vadovus, koordinuoja ir kontroliuoja jų darbą, atlieka kitas Valstybės tarnybos įstatymo jam priskirtas personalo valdymo funkcijas.

17. Seimas 2001 m. rugsėjo 25 d. priėmė Vietos savivaldos įstatymo 11, 15, 17, 21, 27, 28, 29, 30, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą, kurio 7 straipsniu pakeitė ir papildė Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnį (2000 m. spalio 12 d. redakcija). Pagal šį įstatymą Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis (2000 m. spalio 12 d. redakcija) tapo Vietos savivaldos įstatymo 10 dalimi, o Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies 7 punktas (2000 m. spalio 12 d. redakcija) – 29 straipsnio 7 dalies 7 punktu.

Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalyje (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Savivaldybės administratorius: <...>

7) Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka skiria ir atleidžia valstybės viešojo administravimo ir paslaugų tarnautojus ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų vadovus, koordinuoja ir kontroliuoja jų darbą, atlieka kitas Valstybės tarnybos įstatymo jam priskirtas personalo valdymo funkcijas <...>,,

18. Seimas 2003 m. sausio 28 d. priėmė Vietos savivaldos įstatymo 3, 5, 6, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 28, 29, 30, 31, 33, 49, 50 straipsnių pakeitimo ir 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymą, kurio 15 straipsniu pakeitė Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnį (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija): Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies 7 punkte (2001 m.

rugsėjo 25 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, jį pakeitus, buvo perkeltas į šio įstatymo 29 straipsnio 7 dalies 5 punktą (2003 m. sausio 28 d. redakcija).

Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies 5 punkte (2003 m. sausio 28 d. redakcija) buvo nustatyta, kad savivaldybės administracijos direktorius įstatymų nustatyta tvarka skiria į pareigas ir iš jų atleidžia savivaldybės administracijos valstybės tarnautojus ir kitus savivaldybės administracijos darbuotojus, koordinuoja ir kontroliuoja viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų darbą, atlieka kitas Valstybės tarnybos įstatymo bei savivaldybės tarybos jam priskirtas personalo valdymo funkcijas.

2003 m. sausio 28 d. priimtu Vietos savivaldos įstatymo 3, 5, 6, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 28, 29, 30, 31, 33, 49, 50 straipsnių pakeitimo ir 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymu Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 10 dalis (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) nebuvo pakeista.

19. Seimas 2003 m. liepos 4 d. priėmė Vietos savivaldos įstatymo 3, 4, 14, 15, 16, 17, 20, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 36, 38, 41 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 29-1 straipsniu įstatymą, kurio 12 straipsniu pakeitė Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnį (2003 m. sausio 28 d. redakcija): Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies 5 punkte (2003 m. sausio 28 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, jį pakeitus, buvo perkeltas į Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 5 dalies 6 punktą (2003 m. liepos 4 d. redakcija).

Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 5 dalies 6 punkte (2003 m. liepos 4 d. redakcija) nustatyta, kad savivaldybės administracijos direktorius įstatymų nustatyta tvarka skiria į pareigas ir iš jų atleidžia savivaldybės administracijos valstybės tarnautojus ir kitus savivaldybės administracijos darbuotojus, koordinuoja ir kontroliuoja viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų darbą, atlieka kitas Valstybės tarnybos įstatymo bei savivaldybės tarybos jam priskirtas personalo valdymo funkcijas (išskyrus įstaigų vadovų priėmimą į pareigas ir atleidimą iš jų bei nuobaudų jiems skyrimą).

20. Pareiškėjas prašyme nenurodo, kokios redakcijos Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis, jo manymu, prieštarauja Konstitucijai.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija).

21. Minėta, kad pagal Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalį (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) savivaldybės administratorius Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka skiria ir atleidžia valstybės viešojo administravimo ir paslaugų tarnautojus ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų vadovus, koordinuoja ir kontroliuoja jų darbą, atlieka kitas Valstybės tarnybos įstatymo jam priskirtas personalo valdymo funkcijas (7 punktas).

Pareiškėjas prašo ištirti Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio visos 7 dalies atitiktį Konstitucijai.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių ne dėl Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio visos 7 dalies (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija), o tik dėl to, ar Konstitucijai neprieštarauja šios dalies nuostata „Savivaldybės administratorius <...> 7) Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka <...> atleidžia valstybės viešojo administravimo ir paslaugų tarnautojus ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų vadovus <...>,,

22. Taip pat minėta, kad pareiškėjas prašo ištirti, ar Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) nurodyta apimtimi neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijos preambulėje skelbiams teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiams tyrimas suponuoja jų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui tyrimą.

23. Minėta, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalis (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) nurodyta apimtimi neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių dėl ginčijamos nuostatos atitikties ne visai Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, o tik šio straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą.

24. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad pagal Konstituciją savivaldybių taryboms atskaitingi vykdomieji organai negali būti sudaromi iš juos sudarančios savivaldybės tarybos narių, savivaldybės administracijos direktorius, jo pavaduotojas, savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas negali tuo pat metu būti ir tos savivaldybės tarybos nariais.

Tam, kad būtų įgyvendintas iš Konstitucijos kylantis reikalavimas savivaldybių taryboms atskaitingų vykdomųjų organų nesudaryti iš juos sudarančios savivaldybės tarybos narių, pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti, kas ir kaip įgyvendina šį konstitucinį reikalavimą.

25. Pagal Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies 7 punktą (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) savivaldybės administratorius Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka atleidžia valstybės viešojo administravimo ir paslaugų tarnautojus ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų vadovus. Taigi šioje įstatymo nuostatoje nurodytas subjektas, turintis įgaliojimus *inter alia* atleisti valstybės tarnautoją iš pareigų Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad atsižvelgiant ir į Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą (1999 m. liepos 8 d., 2000 m. rugpjūčio 29 d., 2000 m. lapkričio 21 d. redakcijos) bei 62 straipsnio 12 dalį (2000 m. rugpjūčio 29 d., 2000 m. lapkričio 21 d. redakcijos) savivaldybės administratorius turi pareigą atleisti valstybės tarnautoją iš pareigų, kai jis pradeda eiti tos pačios savivaldybės tarybos nario pareigas.

26. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) nuostata „Savivaldybės administratorius <...> 7) Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka <...> atleidžia valstybės viešojo administravimo ir paslaugų tarnautojus ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų vadovus <...>“, neprieštaravo Konstitucijai, taigi ir Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

V

Dėl Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punkto (2002 m. balandžio 23 d. redakcija), 29 straipsnio 4 dalies 1 punkto (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ir Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies (2002 m. liepos 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Pareiškėjas – Alytaus rajono apylinkės teismas 2003 m. balandžio 18 d. nutartimi prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo 17 straipsnio 4 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

2. Minėta, kad Seimas 2002 m. balandžio 23 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Valstybės tarnybos įstatymas buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnyje buvo nustatyta, kad šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarką nustato Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas.

3. Minėta, kad pareiškėjas – Alytaus rajono apylinkės teismas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo 17 straipsnio 4 punktas.

Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatyme (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) yra tik du straipsniai; šiame įstatyme nėra 17 straipsnio. 17 straipsnis, dėl kurio 4 punkto atitikties Konstitucijai pareiškėjui kilo abejonių, buvo išdėstytas Valstybės tarnybos įstatyme (2002 m. balandžio 23 d. redakcija).

Atsižvelgiant į tai konstatuotina, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punktas (2002 m. balandžio 23 d. redakcija).

4. Pareiškėjui – Alytaus rajono apylinkės teismui kilo abejonių, ar Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punktas (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) neprieštarauja visam Konstitucijos 23 ir visam Konstitucijos 48 straipsniams.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių dėl Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punkto (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) atitikties ne visam Konstitucijos 23 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 ir 2 dalims, ir ne visam Konstitucijos 48 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą.

5. Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...>

4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai <...>„

6. Vertinant Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) minėtoje nuostatoje įtvirtintą teisinį reguliavimą matyti, kad pagal jį valstybės tarnautojui buvo leidžiama dirbti visų lygių rinkimų, referendumo komisijose, taip pat dirbti pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, dirbti mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, dirbti darbą, susijusį su neformaliu suaugusiųjų švietimu, rengti teisės aktų projektus (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, ir už tai gauti atlyginimą, taip pat gauti autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai.

Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį <...>„, atsižvelgiant į šio įstatymo 17 straipsnio 4 punkte (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nustatytas išimtis, reiškia, kad valstybės tarnautojui draudžiama dirbti kitą darbą, išskyrus tą, kuris leidžiamas pagal šį Valstybės tarnybos įstatymo punktą, bei gauti kitą atlyginimą, išskyrus tą, kurį jis gali gauti pagal šį Valstybės tarnybos įstatymo punktą.

7. Nagrinėjamos bylos kontekste svarbu išsiaiškinti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijamoje nuostatoje nustatyti ribojimai valstybės tarnautojui dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą, taip pat leidimas dirbti tam tikrą darbą ir gauti už jį atlyginimą yra konstituciškai pagrįsti.

8. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad valstybės tarnautojai – ypatinga socialinė grupė, kurios specifika lemia valstybės tarnybos paskirtis ir visuomeninis reikšmingumas, kad konstituciniai reikalavimai valstybės tarnybai suponuoja tam tikrus reikalavimus valstybės

tarnautojams, kad valstybės tarnautojų teisinis statusas, teisių ir laisvių, kurias jie turi pagal Konstituciją ir įstatymus, įgyvendinimas negali neturėti reikšmingų ypatumų.

Taip pat konstatuota, kad įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi teisę nustatyti tam tikrus reikalavimus, kuriais būtų ribojama tokia valstybės tarnautojų su valstybės tarnyba nesusijusi veikla. Minėta, kad pagal Konstituciją riboti žmogaus teises ir laisves galima, jeigu: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, kitas Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.

Įstatymu nustatant valstybės tarnautojų kito darbo ribojimus būtina vadovautis tuo, kad pagal Konstituciją tie ribojimai turi būti tokie, kad padėtų valstybės tarnyboje išvengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, kad valstybės tarnyba, jos teikiamos galimybės nebūtų panaudojamos ne viešajam interesui garantuoti, bet asmeniniais interesais, kad nebūtų trukdoma valstybės tarnautojui atlikti tarnybos pareigas, kad nebūtų pakenkiama valstybės tarnybos arba atitinkamos valstybės ar savivaldybės institucijos autoritetui, kad jos nebūtų diskredituojamos, kad būtų užkirstas kelias valstybės tarnautojams dirbti tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jie turi valdingus įgaliojimus arba kontroliuoja, prižiūri jų veiklą, arba priima kokius nors kitus sprendimus, susijusius su ta įmone, įstaiga ar organizacija (arba dalyvauja tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.).

9. Minėta, kad pagal Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijamą nuostatą valstybės tarnautojui buvo leidžiama dirbti visų lygių rinkimų, referendumo komisijose, taip pat dirbti pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, dirbti mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, dirbti darbą, susijusį su neformaliu suaugusiųjų švietimu, rengti teisės aktų projektus (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, ir už tai gauti atlyginimą, taip pat gauti autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai.

Taigi Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijamoje nuostatoje buvo įtvirtintas toks teisinis reguliavimas, kai valstybės tarnautojui leidžiama dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą nepriklausomai nuo jokių aplinkybių. Vadinas, pagal minėtą teisinį reguliavimą valstybės tarnautojui leidžiama dirbti ir tokį darbą bei gauti kitą atlyginimą net ir tais atvejais, kai tai gali būti nesuderinama su viešojo intereso valstybės tarnyboje užtikrinimu, su draudimu valstybės tarnybą panaudoti asmeniniais interesais, su draudimu užsiimti veikla, diskredituojančia valstybės tarnybos autoritetą, su reikalavimu užtikrinti tinkamą asmeniui, einančiam pareigas valstybės tarnyboje, patikėtų pareigų atlikimą, su draudimu valstybės tarnautojui dirbti tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jie turi valdingus įgaliojimus arba kontroliuoja, prižiūri jų veiklą, arba priima kokius nors kitus sprendimus dėl tos įmonės, įstaigos ar organizacijos, taip pat kai yra kitų aplinkybių, dėl kurių valstybės tarnautojai negali dirbti kito darbo ir gauti kito atlyginimo.

Tokiu Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu buvo nepaisoma konstitucinės valstybės tarnybos sampratos, pažeidžiamas konstitucinis teisinės valstybės principas.

10. Minėta, kad pagal Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijamą nuostatą valstybės tarnautojui buvo draudžiama dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose ir gauti kitą negu šio įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus šio įstatymo 17 straipsnio 4 punkte nustatytas išimtis.

Taigi Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijamoje nuostatoje buvo įtvirtintas toks teisinis reguliavimas, kai valstybės tarnautojui draudžiama dirbti kitą darbą, išskyrus minėto straipsnio 4 punkte nustatytas išimtis, ir gauti kitą atlyginimą, išskyrus minėto straipsnio 4 punkte nustatytas išimtis, nepriklausomai nuo jokių aplinkybių. Vadinasi, pagal minėtą teisinį reguliavimą valstybės tarnautojui draudžiama dirbti ir tokį kitą darbą bei gauti kitą atlyginimą net ir tais atvejais, kai tai nesukelia viešųjų ir privačių interesų konflikto valstybės tarnyboje, nesudaro prielaidų valstybės tarnybą panaudoti asmeniniais interesais, nediskredituoja valstybės tarnybos autoriteto, nekliudo asmeniui, einančiam pareigas valstybės tarnyboje, tinkamai atlikti jam patikėtas pareigas, taip pat kai tai nėra darbas tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu valstybės tarnautojas turi valdingus įgaliojimus arba kontroliuoja, prižiūri jų veiklą, arba priima kokius nors kitus sprendimus dėl tos įmonės, įstaigos ar organizacijos, ir kai nėra kitų aplinkybių, dėl kurių valstybės tarnautojai negali dirbti kito darbo ir gauti atlyginimo.

Toks Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijamoje nuostatoje numatytas draudimas buvo neproporcingas siekiamam tikslui, jis valstybės tarnautojų teisę dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą riboja daugiau, nei reikia siekiant apsaugoti konstituciškai svarbius tikslus.

Tokiu Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu buvo nepaisoma konstitucinės valstybės tarnybos sampratos, pažeidžiamas konstitucinis teisinės valstybės principas, pažeidžiama Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostata, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą.

11. Kartu pažymėtina, kad Konstituciją atitiktų toks valstybės tarnautojų teisės dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą reguliavimas, pagal kurį kiekvienu individualiu atveju galėtų būti sprendžiama, ar leisti valstybės tarnautojui tuo pat metu dirbti ir kitą darbą, privalomai įvertinus, ar tokiu leidimu nebus sudaryta prielaidų kilti viešųjų ir privačių interesų konfliktui valstybės tarnyboje, valstybės tarnybos panaudojimui asmeniniais interesais, užsiėmimui veikla, diskredituojančia valstybės tarnybos autoritetą, trukdymui asmeniui, einančiam pareigas valstybės tarnyboje, tinkamai atlikti patikėtas pareigas, ar valstybės tarnautojas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jie turi valdingus įgaliojimus arba kontroliuoja, prižiūri jų veiklą, arba priima kokius nors kitus sprendimus dėl tos įmonės, įstaigos ar organizacijos, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių valstybės tarnautojai negali dirbti kito darbo ir gauti kito atlyginimo. Įstatymų leidėjas turėtų numatyti ir subjektus, kurie spręstų, leisti ar neleisti valstybės tarnautojui dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą, bei šių subjektų atsakomybę už priimtus neteisėtus sprendimus.

12. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai <...>“, prieštaravo Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

13. Tai konstatavęs Konstitucinis Teismas netirs, ar Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijama nuostata neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui.

14. Seimas 2002 m. lapkričio 12 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio papildymo įstatymą, kurio 1 straipsniu papildė Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnį 5 punktu.

Seimas 2003 m. spalio 7 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo 2, 7, 16, 17, 19, 39, 41, 42, 43, 44, 46 straipsnių pakeitimo bei papildymo ir įstatymo papildymo 5-1 straipsniu įstatymą, kurio 5 straipsniu pakeitė Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 3 punktą.

Šiais įstatymais Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punkte (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas nebuvo pakeistas.

15. Seimas 2004 m. liepos 13 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo 4, 8, 15, 16, 17, 22, 25, 30, 43 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą, kurio 5 straipsniu *inter alia* pakeitė Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punktą (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ir jį išdėstė taip:

„<...> dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai, ir atlyginimą už darbą atliekant savivaldybės tarybos nario pareigas ne tarnybos (darbo) metu, arba tarnybos (darbo) laiku, jeigu už tą darbo laiką neturi būti mokamas valstybės tarnautojo darbo užmokestis“.

Šiuo teisiniu reguliavimu, palyginti su teisiniu reguliavimu, nustatytu Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punkte (2002 m. balandžio 23 d. redakcija), buvo papildomai numatyta, kad valstybės tarnautojas gali gauti atlyginimą už darbą atliekant savivaldybės tarybos nario pareigas ne tarnybos (darbo) metu, arba tarnybos (darbo) laiku, jeigu už tą darbo laiką neturi būti mokamas valstybės tarnautojo darbo užmokestis.

16. Palyginus Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2004 m. liepos 13 d. redakcija) nuostatą „Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai <...>“, su Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės

nuosavybės teisių objektai <...>,, kuri, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, prieštaravo Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, matyti, kad šios nuostatos yra identiškos.

17. Remiantis tais pačiais argumentais darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2004 m. liepos 13 d. redakcija) nuostata „Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai <...>,, prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

18. Pareiškėjas – Alytaus rajono apylinkės teismas 2003 m. balandžio 18 d. nutartimi prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalis neprieštarauja Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

19. Minėta, kad Seimas 2002 m. balandžio 23 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Valstybės tarnybos įstatymas buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija, o šio įstatymo 2 straipsnyje buvo nustatyta, kad šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarką nustato Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas.

20. Seimas 2002 m. balandžio 23 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymą. Šis įstatymas įsigaliojo 2002 m. gegužės 4 d.

21. 2002 m. liepos 4 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymą. Šis įstatymas įsigaliojo 2002 m. liepos 19 d.

Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsnyje nustatyta:

„4 straipsnio 6 dalies pirmajame sakinyje išbraukti žodžius „verčiasi medicinos praktika“, dalį papildyti nauju antruoju sakiniu ir visą dalį išdėstyti taip:

„6. Per vieną mėnesį nuo Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo valstybės tarnautojai, kurie dirba kultūros darbuotojo ar bendrojo lavinimo švietimo įstaigos pedagogo darbą ir gauna už tai atlyginimą, privalo šią veiklą nutraukti. Valstybės tarnautojai, kurie verčiasi medicinos praktika, privalo šią veiklą nutraukti iki 2003 m. sausio 1 d. Valstybės tarnautojai, per šioje dalyje nustatytą terminą nenutraukę valstybės tarnautojams draudžiamos veiklos, atleidžiami iš valstybės tarnybos.“,

22. Pareiškėjas – Alytaus rajono apylinkės teismas prašyme nenurodo, kurios redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalis, jo manymu, prieštarauja Konstitucijai.

Pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas yra nustatytas Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalyje (2002 m. liepos 4 d. redakcija).

23. Pareiškėjui – Alytaus rajono apylinkės teismui kilo abejonių, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalis (2002 m. liepos 4 d. redakcija) neprieštarauja visam Konstitucijos 48 straipsniui.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui – Alytaus rajono apylinkės teismui kilo abejonių dėl Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4

straipsnio 6 dalies atitikties ne visam Konstitucijos 48 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą.

24. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalyje (2002 m. liepos 4 d. redakcija) yra nustatyta Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio 4 punkto (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įgyvendinimo tvarka.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai; <...>“, prieštaravo Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Taigi Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalyje (2002 m. liepos 4 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu yra įgyvendinama Konstitucijai prieštaraujanti Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata.

25. Atsižvelgiant į tai, kad šiame Konstitucinio Teismo nutarime Valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai; <...>“, pripažinta prieštaraujančia Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat atsižvelgiant į tai, kad Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalyje (2002 m. liepos 4 d. redakcija) yra reguliuojamas minėtos Konstitucijai prieštaraujančios nuostatos įgyvendinimas, konstatuotina, kad Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui prieštarauja ir Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalis (2002 m. liepos 4 d. redakcija).

26. Pareiškėjas – Alytaus rajono apylinkės teismas 2003 m. balandžio 18 d. nutartimi prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalies 1 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

27. Minėta, kad Seimas 2002 m. balandžio 23 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Valstybės tarnybos įstatymas buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnyje buvo nustatyta, kad naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarką nustato Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas.

Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatyme nebuvo 29 straipsnio. 29 straipsnis, dėl kurio 4 dalies 1 punkto atitiktis Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams pareiškėjui kilo abejonių, buvo išdėstytas Valstybės tarnybos įstatyme (2002 m. balandžio 23 d. redakcija). Atsižvelgiant į tai konstatuotina, jog pareiškėjui kilo abejonių, ar Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies 1 punktas (2002 m. balandžio 23 d. redakcija).

28. Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už:

1) dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje <...>„

29. Seimas 2003 m. liepos 4 d. priėmė Valstybės tarnybos įstatymo 2, 4, 9, 14, 15, 16, 29, 30 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą, kurio 7 straipsniu pakeitė Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnį.

Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje (2003 m. liepos 4 d. redakcija) nustatyta:

„Tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už šiurkštų tarnybinį nusižengimą, taip pat už kitą tarnybinį nusižengimą, jei prieš tai valstybės tarnautojui nors kartą per paskutinius 12 mėnesių buvo taikyta tarnybinė nuobauda – griežtas papeikimas.“

Pažymėtina, kad pagal Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 6 dalies 5 punktą (2003 m. liepos 4 d. redakcija) šiurkščiu pažeidimu laikomas dalyvavimas su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje. Taigi teisinis reguliavimas, kad tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje, Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje (2003 m. liepos 4 d. redakcija) išliko.

30. Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių dėl ginčijamų nuostatų atitikties ne visam Konstitucijos 23 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 ir 2 dalims, taip pat ne visam Konstitucijos 48 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą.

31. Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„Nuosavybė neliečiama.

Nuosavybės teises saugo įstatymai.“

32. Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) yra nustatyta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų esant šios dalies 1 punkte nurodytam pagrindui – už dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje, t. y. ginčijama nuostata yra reguliuojami ne nuosavybės santykiai, o kitokie – atleidimo iš valstybės tarnybos santykiai. Todėl pareiškėjo ginčijama nuostata savaime negali prieštarauti Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims.

33. Sprendžiant, ar pareiškėjo ginčijama Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, pažymėtina, kad Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) yra nustatyta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų esant šios dalies 1 punkte nurodytam pagrindui – už dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje. Ši nuobauda yra nustatyta visiems valstybės tarnautojams ir jų nediskriminuoja nei Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje *expressis verbis* nurodytais, nei kitais konstituciškai nepateisinamais pagrindais.

Todėl darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už: 1) dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje <...>„ neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui.

34. Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje *inter alia* nustatyta, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą.

35. Minėta, kad Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) buvo nustatyta, kad tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama esant

šios dalies 1 punkte nurodytam pagrindui – už dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje.

Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, nustatydamas valstybės tarnautojams draudimus dalyvauti su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje, turi teisę įstatymu nustatyti ir priemones, kad šių draudimų būtų laikomasi, *inter alia* teisinę atsakomybę už dalyvavimą nesuderinamoje su valstybės tarnyba veikloje. Viena iš įstatymu nustatytų sankcijų už dalyvavimą nesuderinamoje su valstybės tarnyba veikloje gali būti atleidimas iš pareigų.

Taip pat pabrėžtina, kad valstybės tarnautojas turi teisę laisvai pasirinkti, ar dirbti valstybės tarnyboje ir laikytis nustatytų kito darbo ar kitos veiklos ribojimų, ar atsisakyti to kito darbo ar veiklos. Jeigu jis pats neapsisprendžia ir tęsia nesuderinamą su valstybės tarnyba veiklą, jis pagal Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 1 punktą turi būti atleistas iš valstybės tarnybos.

Todėl darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už: 1) dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje <...>“, nepažeidė Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos asmens teisės laisvai pasirinkti darbą bei verslą.

36. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už: 1) dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje <...>“, neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui ir 48 straipsnio 1 daliai.

VI

Dėl Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. balandžio 3 d. nutartimi prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sudedamąją dalį – priemokas ir nesukonkretinančios tų priemonių dydžių, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 ir 48 straipsniams.

2. Pareiškėjas nenurodo, kokios redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio ginčijamų nuostatų atitiktį Konstitucijai jis prašo ištirti.

Iš prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija).

3. Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nustatyta:

„1. Valstybės tarnautojams mokamos šios priemokos:

1) už darbą poilsio bei švenčių dienomis ir nakties metu;

2) už darbą kenksmingomis, labai kenksmingomis ir pavojingomis darbo sąlygomis;

3) už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomų užduočių, atliekamų viršijant nustatytą darbo trukmę, atlikimą. Papildomos užduotys valstybės tarnautojui turi būti suformuluotos raštu.

2. Šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta priemoka negali būti mokama ilgiau kaip vienerius metus nuo jos paskyrimo, išskyrus politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojus. Jei valstybės tarnautojui ilgiau negu vienerius metus tenka dirbti šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytomis sąlygomis, laikoma, kad jos įgavo nuolatinį pobūdį. Šiuo atveju sprendžiama dėl valstybės tarnautojo pareigybės aprašymo papildymo.

3. Šio straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytos priemokos negali viršyti 60 procentų pareiginės algos.“

4. Pareiškėjui kilo abejonių dėl Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijamų nuostatų atitikties visam Konstitucijos 48 straipsniui.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio ginčijamos nuostatos (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) neprieštarauja ne visam Konstitucijos 48 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą.

5. Pareiškėjui kilo abejonių, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams.

Šiame nutarime konstatuota, kad teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijos preambulėje skelbiamiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiams tyrimas suponuoja jų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui tyrimą.

6. Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio ginčijamos nuostatos (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijai tuo aspektu, kad šiame straipsnyje nėra sukonkretinti priemonių dydžiai.

7. Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas yra susijęs su Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu.

Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nustatyta:

„1. Valstybės tarnautojo darbo užmokestį sudaro:

- 1) pareiginė alga;
- 2) priedai;
- 3) priemokos.

2. Priedų ir priemokų suma negali viršyti 70 procentų pareiginės algos.“

8. Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) yra apibrėžtos valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sudedamosios dalys. Pagal šį straipsnį priemokos yra viena iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio sudedamųjų dalių.

Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) yra nustatyti pagrindai, kuriems esant valstybės tarnautojams mokamos priemokos: jos mokamos už darbą poilsio bei švenčių dienomis ir nakties metu, už darbą kenksmingomis, labai kenksmingomis ir pavojingomis darbo sąlygomis, už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomų užduočių, atliekamų viršijant nustatytą darbo trukmę, atlikimą.

9. Minėta, kad pagal Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalį valstybės tarnautojai turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad valstybės tarnautojų teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą reiškia ir tai, kad valstybės tarnautojų darbo užmokestis, kuris yra viena pagrindinių prielaidų įgyvendinti kitus teisėtus jų interesus, turi būti nustatomas įstatymu ir mokamas įstatymų nustatyto laiku, kad valstybės ir savivaldybių biudžetuose turi būti numatomos valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui reikalingos lėšos.

10. Pažymėtina, jog valstybės tarnybos įvairovė suponuoja tai, kad valstybės tarnautojai gali dirbti įvairius darbus, atlikti įvairias užduotis. Valstybės tarnautojai gali eiti pareigas poilsio bei švenčių dienomis ir nakties metu, dirbti kenksmingomis, labai kenksmingomis ir pavojingomis ar kitokiomis darbo sąlygomis, nukrypstančiomis nuo įprastinio darbo režimo.

11. Minėta, kad Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą. Teisingo apmokėjimo už darbą principas nepaneigia įstatymų leidėjo teisės nustatyti įvairias apmokėjimo valstybės tarnautojams už darbą formas, nustatyti įvairias darbo užmokesčio sudedamąsias dalis.

Pabrėžtina, jog pagal Konstituciją negali būti tokios situacijos, kad valstybės tarnautojui, kuris dirba poilsio, švenčių dienomis, nakties metu, dirba kenksmingomis, labai kenksmingomis ar pavojingomis darbo sąlygomis, atlieka įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomas užduotis,

atliekamas viršijant nustatytą darbo trukmę, būtų nemokama arba šis darbas būtų neapmokamas teisingai.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad aiškūs kriterijai, kuriais remiantis valstybės tarnautojams nustatomas apmokėjimo už darbą dydis (darbo užmokestis), turi būti nustatomi įstatymu, taip pat kad valstybės tarnautojų profesinė veikla turi būti atlyginama iš valstybės (savivaldybių) biudžeto, kad biudžete turi būti numatytos lėšos valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui.

12. Sprendžiant, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) pareiškėjo nurodytu aspektu, t. y. dėl to, kad šiame straipsnyje nėra sukonkretinami jame nurodytų priemonių dydžiai, neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą, būtina atsižvelgti į tai, kad pagal Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsnį (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) valstybės tarnautojams taikomi ir darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai; jų nuostatos valstybės tarnautojams taikomos tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymas.

Pažymėtina, kad Valstybės tarnybos įstatymo (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) galiojimo metu galiojo Lietuvos Respublikos darbo apmokėjimo įstatymas, kurio 6 straipsnyje buvo nustatyta, kad „jeigu yra nukrypimų nuo normalių darbo sąlygų, už darbą apmokama: kenksmingomis sąlygomis – ne mažiau kaip pusantro darbuotojui nustatyto valandinio (dieninio) tarifinio atlygio (mėnesinės algos); labai kenksmingomis darbo sąlygomis – ne mažiau kaip dvigubu darbuotojui nustatyto valandiniu (dieniniu) tarifiniu atlygiu (mėnesine alga)“. Darbo apmokėjimo įstatymo 7 straipsnyje buvo nustatyta, kad „už viršvalandinį darbą ir darbą naktį (nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto) mokama ne mažiau kaip pusantro darbuotojui nustatyto valandinio tarifinio atlygio (mėnesinės algos)“, o 8 straipsnyje – kad „darbas poilsio arba švenčių dieną, jeigu jis nenumatytas pagal grafiką, kompensuojamas suteikiant per mėnesį kitą poilsio dieną arba, darbuotojui pageidaujant, apmokant ne mažiau kaip dvigubu darbuotojui nustatyto valandiniu ar dieniniu atlygiu, nesuteikiant papildomos poilsio dienos. Darbas švenčių dieną pagal grafiką apmokamas ne mažiau kaip dvigubu valandiniu arba dieniniu atlygiu“. Darbo apmokėjimo įstatymas neteko galios 2003 m. sausio 1 d., kai įsigaliojo Lietuvos Respublikos darbo kodeksas.

Darbo kodekso 193 straipsnyje nustatyta, kad už viršvalandinį darbą ir darbą naktį mokama ne mažiau kaip pusantro darbuotojui nustatyto valandinio atlygio (mėnesinės algos). Darbo kodekso 194 straipsnyje nustatyta, kad už darbą poilsio arba švenčių dieną, jeigu jis nenumatytas pagal grafiką, mokama ne mažiau kaip dvigubai arba darbuotojo pageidavimu kompensuojama suteikiant darbuotojui per mėnesį kitą poilsio dieną arba tą dieną pridėdant prie kasmetinių atostogų, kad už darbą švenčių dieną pagal grafiką mokamas ne mažesnis kaip dvigubas valandinis arba dieninis atlygis. Šio kodekso 197 straipsnyje nustatyta, kad *inter alia*, kai padidinamas darbuotojo darbo mastas, palyginti su nustatyta norma, už darbą jam mokama proporcingai daugiau.

13. Tai, kad Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nėra sukonkretinti, kaip teigia pareiškėjas, priemonių už valstybės tarnautojų darbą poilsio bei švenčių dienomis ir nakties metu, už darbą kenksmingomis, labai kenksmingomis ir pavojingomis darbo sąlygomis, už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomų užduočių, atliekamų viršijant nustatytą darbo trukmę, atlikimą, dydžiai, savaime nereiškia, kad jie nėra nustatyti kituose įstatymuose. Nėra jokių prielaidų teigti, kad minėti priemonių dydžiai turėtų būti sukonkretinti būtent Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ar apskritai šiame įstatyme.

Minėta, kad atitinkamas teisinis reguliavimas buvo ir yra nustatytas darbo įstatymuose: iki 2003 m. sausio 1 d. jis buvo nustatytas Darbo apmokėjimo įstatyme, o nuo 2003 m. sausio 1 d. yra nustatytas Darbo kodekse.

Taigi Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nustatyto teisiniu reguliavimu nėra pažeidžiama Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostata, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą.

14. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

15. Sprendžiant, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) pareiškėjo nurodytu aspektu, t. y. dėl to, kad šiame straipsnyje nėra sukonkretinti jame nurodytų priemonių dydžiai, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, pažymėtina, kad šiame įstatymo straipsnyje nėra nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį tam tikra valstybės tarnautojų grupė būtų traktuojama nevienodai su kitomis tarnautojų grupėmis. Toks teisinis reguliavimas nepažeidžia konstitucinio visų asmenų lygiateisiškumo principo.

16. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui.

17. Sprendžiant, ar Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) pareiškėjo nurodytu aspektu, t. y. dėl to, kad šiame straipsnyje nėra sukonkretinti jame nurodytų priemonių dydžiai, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta, nėra jokių prielaidų teigti, kad priemonių už valstybės tarnautojų darbą poilsio bei švenčių dienomis ir nakties metu, už darbą kenksmingomis, labai kenksmingomis ir pavojingomis darbo sąlygomis, už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomų užduočių, atliekamų viršijant nustatytą darbo trukmę, atlikimą dydžiai turėtų būti sukonkretinti būtent Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) ar apskritai šiame įstatyme.

Minėta ir tai, kad priemonių už valstybės tarnautojų darbą poilsio bei švenčių dienomis ir nakties metu, už darbą kenksmingomis, labai kenksmingomis ir pavojingomis darbo sąlygomis, už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomų užduočių, atliekamų viršijant nustatytą darbo trukmę, atlikimą dydžiai yra numatyti kituose įstatimuose.

18. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

VII

Dėl Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat dėl Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių ir Vyriausybės 2003 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 53 „Dėl Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“ patvirtintų Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui ir Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 2 dalims (2002 m. balandžio 23 d. redakcija).

1. Pareiškėjas – Panevėžio apygardos administracinis teismas 2002 m. lapkričio 21 d. nutartimi prašo ištirti, ar Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 2 dalims (2002 m. balandžio 23 d. redakcija).

Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 7 d. nutartimi prašo ištirti, ar Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio

skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintų Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

2. Vyriausybė 2002 m. gegužės 20 d. priėmė nutarimą Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“.

Šiame Vyriausybės nutarime buvo nustatyta:

„Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo (Žin., 2002, Nr. 45- 1709) 1 straipsnio 3 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Patvirtinti Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisykles (pridedama).“

3. Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės buvo išdėstytos taip:

„VALSTYBĖS TARNAUTOJO DARBO UŽMOKESČIO SKAIČIAVIMO 2002 METŲ II PUSMETĮ TAISYKLĖS

1. Pagal šias taisykles valstybės tarnautojo darbo užmokestis skaičiuojamas, jeigu nustatytas 2002 metų II pusmečio lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus.

2. Ši valstybės tarnautojo darbo užmokesčio apskaičiavimą atlieka valstybės ir savivaldybės institucijos ar įstaigos pagal indeksavimo koeficientą.

3. Indeksavimo koeficientas skaičiuojamas pagal formulę:

$K = A : L$, kur:

K – indeksavimo koeficientas;

A – valstybės ir savivaldybių institucijos ar įstaigos lėšos valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui ir valstybinio socialinio draudimo įmokoms;

L – lėšos, kurių reikia valstybės ir savivaldybių institucijos ar įstaigos valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui, apskaičiuotos pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo VI skyrių ir lėšos, kurių reikia valstybinio socialinio draudimo įmokoms.

4. Taikant šių taisyklių 3 punkte nustatytą indeksavimo koeficientą, valstybės tarnautojo darbo užmokestis skaičiuojamas pagal formulę:

$B = K \times D$, kur:

D – valstybės tarnautojo darbo užmokestis pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo VI skyrių;

K – indeksavimo koeficientas;

B – apskaičiuotas darbo užmokestis.“

4. Minėta, kad pareiškėjams – Panevėžio apygardos administraciniam teismui ir Vilniaus apygardos administraciniam teismui kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės.

Pažymėtina, kad Taisyklės yra Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ sudedamoji dalis.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad visos norminio teisės akto dalys (taip pat priedėliai) sudaro vieną visumą, tarpusavyje yra neatskiriamai susijusios ir turi vienodą teisinę

galia, kad priedėlių atskirti nuo teisės akto negalima, nes, keičiant juose nustatytą teisinį reguliavimą, keičiasi ir visas teisės akte nustatyto teisinio reguliavimo turinys (Konstitucinio Teismo 1999 m. liepos 9 d., 2003 m. spalio 29 d. nutarimai).

5. Kadangi pareiškėjų ginčijamos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės buvo patvirtintos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“, Konstitucinis Teismas šioje byloje tirs ne tik nurodytą Vyriausybės nutarimu patvirtintą ir pareiškėjų ginčijamą Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklių atitiktį Konstitucijai, bet ir paties Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“, kuriuo buvo patvirtintos minėtos taisyklės ir kuriame nėra jokio kito teisinio reguliavimo, atitiktį Konstitucijai.

6. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti, ar Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės neprieštarauja Konstitucijos visam 23 straipsniui ir visam 48 straipsniui.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių dėl minėtų taisyklių atitikties ne visam Konstitucijos 23 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 ir 2 dalims, ir ne visam Konstitucijos 48 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą.

7. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti, ar Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijos preambulėje skelbiamiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiams tyrimas suponuoja jų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui tyrimą.

8. Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ buvo patvirtintos vykstant valstybės tarnybos reformai. Vienas iš šios reformos etapų sietinas su Seimo 2002 m. balandžio 23 d. priimtu Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymu, kuriuo iki tol galiojęs Valstybės tarnybos įstatymas (1999 m. liepos 8 d. redakcija) buvo išdėstytas nauja redakcija.

Valstybės tarnybos įstatyme (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) inter alia buvo nustatyta, kad valstybės tarnautojų pareigybės yra trijų lygių, kad valstybės tarnautojų pareigybės skirstomos į 20 kategorijų, tuo tarpu ankstesnės redakcijos Valstybės tarnybos įstatyme (1999 m. liepos 8 d. redakcija) buvo įtvirtintos kitokios nuostatos: valstybės tarnautojai buvo skirstomi į dvi grupes, valstybės tarnautojų pareigybės buvo skirstomos į keturis lygius ir į 30 kategorijų. Iš Valstybės tarnybos įstatyme (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtinto teisinio reguliavimo matyti, kad, reformuojant valstybės tarnybą, be kitų tikslų, kartu buvo siekiama padidinti valstybės tarnautojų darbo užmokestį.

9. Pažymėtina, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, išleisdamas įstatymą ar kitą teisės aktą, kuriam įgyvendinti reikalingos lėšos, turi numatyti tokio įstatymo ar kito teisės akto įgyvendinimui būtinas lėšas. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas negali sukurti tokios teisinės situacijos, kai išleidžiamas įstatymas arba kitas teisės aktas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų yra neskiriama arba jų skiriama nepakankamai.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad 2002 m. balandžio 23 d. priimdamas Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio įgyvendinimui reikėjo papildomų lėšų, įstatymų leidėjas privalėjo padaryti atitinkamus valstybės biudžeto pakeitimus ir numatyti tiek lėšų, kiek buvo reikalinga tam, kad šis įstatymas būtų įgyvendintas.

10. Minėta, kad pagal Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalį valstybės tarnautojai turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą. Kadangi valstybės tarnautojų profesinė veikla turi būti atlyginama iš

valstybės (savivaldybių) biudžeto, šiuose biudžetuose turi būti numatytos lėšos valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad pagal Konstituciją negali būti tokios teisinės situacijos, kad valstybės tarnautojui, kuris atliko pavestą darbą, už šį darbą nebūtų mokama, būtų mokama ne nustatytu laiku arba mokama mažiau negu priklauso pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus.

11. Minėta, kad pagal Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės valstybės tarnautojo darbo užmokestis skaičiuojamas, jeigu nustatytas 2002 metų II pusmečio lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus; šį valstybės tarnautojo darbo užmokesčio apskaičiavimą atlieka valstybės ir savivaldybės institucijos arba įstaigos pagal indeksavimo koeficientą.

Taigi Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėse yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį tais atvejais, kai valstybės ar savivaldybės institucijai nepakanka paskirtų lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui mokėti, valstybės tarnautojams yra apskaičiuojamas – taikant indeksavimo koeficientą – mažesnis darbo užmokestis negu priklauso pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus ir jiems už jų atliktą darbą gali būti išmokėta tik dalis pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus priklausančio darbo užmokesčio.

Tokiu teisiniu reguliavimu sudaromos prielaidos pažeisti Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą.

12. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

Minėta, kad asmeniui, kuris atliko pavestą darbą, pagal Konstituciją atsiranda teisė reikalauti, kad jam būtų sumokėtas visas pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus priklausančias darbo užmokestis (atlyginimas), taip pat kad jis būtų sumokėtas nustatytu laiku. Ši asmens teisė yra ginama kaip nuosavybės teisė (Konstitucijos 23 straipsnis).

13. Minėta, kad Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėse yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį tais atvejais, kai valstybės ar savivaldybės institucijai nepakanka paskirtų lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui mokėti, valstybės tarnautojams yra apskaičiuojamas – taikant indeksavimo koeficientą – mažesnis darbo užmokestis negu priklauso pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus ir jiems už jų atliktą darbą gali būti išmokėta tik dalis pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus priklausančio darbo užmokesčio.

Tokiu Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėse nustatytu teisiniu reguliavimu sudaromos prielaidos pažeisti Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalis.

14. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims.

15. Minėta, kad Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėse yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį tais atvejais, kai valstybės ar savivaldybės institucijai nepakanka paskirtų lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui mokėti, valstybės tarnautojams yra apskaičiuojamas – taikant indeksavimo koeficientą – mažesnis darbo užmokestis negu priklauso pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus ir jiems už jų atliktą darbą gali būti išmokėta tik dalis pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus priklausančio darbo užmokesčio.

Tokiu teisiniu reguliavimu buvo sudarytos prielaidos valstybės tarnautojams atsidurti skirtingoje teisinėje padėtyje priklausomai nuo to, ar atitinkamai valstybės ar savivaldybės institucijai buvo skirta pakankamai lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui, ar tokių lėšų joms trūksta.

Toks Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėse nustatytas teisinis reguliavimas, kai valstybės tarnautojai atsiduria nevienodoje teisinėje padėtyje dėl to, kad jiems už atliktą darbą apmokama priklausomai nuo to, kiek lėšų darbo užmokesčiui skirta atitinkamai valstybės ar savivaldybės institucijai, negali būti pripažįstamas konstituciškai pagrįstu.

Tokiu teisiniu reguliavimu yra sudaromos prielaidos pažeisti Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintą konstitucinį asmenų lygiateisiškumo principą.

16. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui.

17. Konstatavus, kad Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui ir 48 straipsnio 1 daliai, konstatuotina, kad Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

18. Minėta, kad visos norminio teisės akto dalys (taip pat priedėliai) sudaro vieną visumą, tarpusavyje yra neatskiriama susijusios ir turi vienodą teisinę galią, kad priedėlių atskirti nuo teisės akto negalima, nes, keičiant juose nustatytą teisinį reguliavimą, keičiasi ir visas teisės akte nustatytas teisinio reguliavimo turinys.

Konstatavus, kad Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui prieštaravo ir visas Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“, kuriuo buvo patvirtintos minėtos taisyklės ir kuriame nėra jokio kito teisinio reguliavimo.

19. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas netirs, ar Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 2 dalims (2002 m. balandžio 23 d. redakcija).

20. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 7 d. nutartimi prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskačiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 48 straipsniams.

21. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas nenurodo, kokios redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies ginčijamos nuostatos, jo manymu, prieštarauja Konstitucijai.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) ginčijamos nuostatos.

22. Šio įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nustatyta:

„Valstybės tarnybos įstatymo VI skyriuje nustatytas darbo užmokestis mokamas iš atitinkamų metų valstybės ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintų asignavimų. Jeigu valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos apskaičiuotas pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys atitinkamiems metams Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, valstybės tarnautojų darbo užmokestis skaičiuojamas pagal Vyriausybės patvirtintas valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisykles, tačiau valstybės tarnautojo pareiginė alga neturi būti mažesnė už jo pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 d.“

23. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies nuostatos, ribojančios valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dydį, atsižvelgiant į įstaigos apskaičiuotą pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų poreikį, viršijantį atitinkamiems metams valstybės biudžete darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostata „Jeigu valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos apskaičiuotas pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys atitinkamiems metams Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, valstybės tarnautojų darbo užmokestis skaičiuojamas pagal Vyriausybės patvirtintas valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisykles, tačiau valstybės tarnautojo pareiginė alga neturi būti mažesnė už jo pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 d.“

24. Pareiškėjui – Vilniaus apygardos administraciniam teismui kilo abejonių, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostatos neprieštarauja Konstitucijos visam 23 straipsniui ir visam 48 straipsniui.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių dėl Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostatų atitikties ne visam Konstitucijos 23 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 ir 2 dalims, ir ne visam Konstitucijos 48 straipsniui, o tik šio straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą.

25. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostatos neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijos preambulėje skelbiamiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės siekiams tyrimas suponuoja jų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui tyrimą.

26. Palyginus pareiškėjo ginčijamą Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostatą su Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintomis Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio

skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėmis matyti, kad Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nustatytas iš esmės toks pats valstybės tarnautojų darbo užmokesčio apskaičiavimo principas, koks nustatytas Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintose Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėse.

Be to, Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) yra įtvirtinta dar ir nuostata, kad „valstybės tarnautojo pareiginė alga neturi būti mažesnė už jo pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 d.“

27. Pažymėtina, kad Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostata „valstybės tarnautojo pareiginė alga neturi būti mažesnė už jo pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 d.“ nepašalina galimybės tais atvejais, kai valstybės ar savivaldybės institucijai yra paskiriama nepakankamai lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui, valstybės tarnautojams apskaičiuoti mažesnę darbo užmokesčių negu priklauso pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus ir už jų atliktą darbą išmokėti tik dalį pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus priklausančio darbo užmokesčio – jiems gali būti išmokėti ne visi pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus už atliktą darbą priklausančys priedai, priemokos, bet tik jų dalis, taip pat ne visa pagal įstatymus arba jais remiantis išleistus kitus teisės aktus priklausanči pareiginė alga, jeigu ji po 2002 m. birželio 30 d. padidėjo, bet tik jos dalis arba jiems gali būti visai nemokami priedai ir priemokos.

28. Šiame nutarime konstatuota, kad Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui ir 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Tai konstatavus, remiantis tokiais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostata „Jeigu valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos apskaičiuotas pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys atitinkamiems metams Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, valstybės tarnautojų darbo užmokestis skaičiuojamas pagal Vyriausybės patvirtintas valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisykles, tačiau valstybės tarnautojo pareiginė alga neturi būti mažesnė už jo pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 d.“ prieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

29. Vyriausybė 2003 m. sausio 17 d. priėmė nutarimą Nr. 53 „Dėl Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“.

Nutarime nustatyta:

„Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo (Žin., 2002, Nr. 45-1709; Nr. 123-5534) 1 straipsnio 3 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisykles (pridedama).

2. Nustatyti, kad valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų, kuriose valstybės tarnautojams darbo užmokestis skaičiuojamas pagal šiuo nutarimu patvirtintas Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisykles, visiems valstybės tarnautojams taikomas vienodas indeksavimo koeficientas.

3. Pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimą Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ (Žin., 2002, Nr. [51-1954](#)).“

30. Nutarimo 1 punktu patvirtintos Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės išdėstytos taip:

„VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ DARBO UŽMOKESČIO SKAIČIAVIMO TAISYKLĖS

1. Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės (toliau vadinama – Taisyklės) reglamentuoja valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimą taikant indeksavimo koeficientą, jeigu valstybės arba savivaldybės institucijos ar įstaigos (toliau vadinama – įstaiga) apskaičiuotas pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys atitinkamiems metams Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus.

2. Indeksavimo koeficientas apskaičiuojamas pagal formulę:

$K = (A - C - S) : L$, kur

K – indeksavimo koeficientas;

A – įstaigai patvirtintos lėšos darbo užmokesčiui;

C – įstaigos lėšos pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų darbo užmokesčiui;

S – įstaigos papildomos lėšos skirtumui tarp pareiginės algos, gautos iki 2002 m. birželio 30 d., ir pareiginės algos, nustatytos pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. [66-2130](#); 2002, Nr. [45-1708](#)) 24 straipsnį, kompensuoti valstybės tarnautojams, kurių pareiginė alga pritaikius indeksavimo koeficientą tapo mažesnė už pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 dienos. Biudžetiniais metais dydis S, skaičiuojant pirmą kartą, prilyginamas nuliui, o perskaičiuojant indeksavimo koeficientą dydis S nustatomas atsižvelgiant į faktiškai išmokėtas lėšas;

L – pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo VI skyrių apskaičiuotos lėšos, kurių reikia įstaigos valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui.

3. Valstybės tarnautojo darbo užmokestis skaičiuojamas pagal formulę:

$U = P \times K + (Pr1 + Pr2) \times K$, kur

U – valstybės tarnautojo darbo užmokestis pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo VI skyrių, pritaikius indeksavimo koeficientą;

P – valstybės tarnautojo pareiginė alga, nustatyta pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnį;

Pr1 – valstybės tarnautojui pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnį nustatytų priedų suma;

Pr2 – valstybės tarnautojui pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnį nustatytų priemonių suma;

K – indeksavimo koeficientas, apskaičiuotas pagal šių Taisyklių 2 punktą.

4. Jeigu pritaikius indeksavimo koeficientą valstybės tarnautojo pareiginė alga, nustatyta pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnį, yra mažesnė už pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 d., jo darbo užmokestis skaičiuojamas pagal formulę:

$U = P1 + (Pr1 + Pr2) \times K$, kur

U – valstybės tarnautojo darbo užmokestis pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo VI skyrių, pritaikius indeksavimo koeficientą;

P1 – valstybės tarnautojo 2001 m. rugsėjo mėnesio pareiginė alga (tarnybinis atlyginimas), nustatyta (-as) pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimą Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų

laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“ (Žin., 1992, Nr. [3-62](#)), arba jeigu valstybės tarnautojas priimtas į pareigas nuo 2001 m. spalio 1 d. iki 2002 m. birželio 30 d., pareiginė alga (tarnybinis atlyginimas), nustatyta (-as) pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimą Nr. 499 priimant valstybės tarnautoją į pareigas;

Pr1 – valstybės tarnautojui pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnį nustatytų priedų suma;

Pr2 – valstybės tarnautojui pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnį nustatytų priemokų suma;

K – indeksavimo koeficientas, apskaičiuotas pagal šių Taisyklių 2 punktą.

5. Jeigu valstybės tarnautojui pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. [66-2130](#); 2000, Nr. [75-2270](#), Nr. [102-3213](#), Nr. [111-3586](#); 2001, Nr. [37-1231](#), Nr. 63-2278, Nr. 85-2972, Nr. 92-3210; 2002, Nr. 33-1249) 69 straipsnį, galiojusį iki Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2002, Nr. [45-1708](#)) įsigaliojimo, buvo nustatytas darbo užmokesčio mažėjimas, šių Taisyklių 4 punkte nurodytas dydis P1 dauginamas iš pataisos indekso M, kuris apskaičiuojamas pagal formulę:

$M = U1 : U2$, kur

M – pataisos indeksas;

U1 – valstybės tarnautojo darbo užmokestis (pareiginė alga (tarnybinis atlyginimas) kartu su priedais ir priemokomis) 2002 metų birželio mėnesį;

U2 – valstybės tarnautojo darbo užmokestis (pareiginė alga (tarnybinis atlyginimas) kartu su priedais ir priemokomis) 2001 metų rugsėjo mėnesį, arba jeigu valstybės tarnautojas priimtas į pareigas nuo 2001 m. spalio 1 d. iki 2002 m. birželio 30 d., valstybės tarnautojo darbo užmokestis, nustatytas priimant jį į pareigas.

6. Atsižvelgiant į lėšų darbo užmokesčiui poreikio pasikeitimą, įstaigoje indeksavimo koeficientas gali būti tikslinamas, bet ne dažniau kaip kartą per ketvirtį.“

31. Palyginus Vyriausybės 2003 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 53 „Dėl Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“ patvirtintose Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklėse nustatytą teisinį reguliavimą su teisiniu reguliavimu, kuris buvo nustatytas Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintose Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklėse, matyti, kad jose yra nustatytas iš esmės toks pats valstybės tarnautojų darbo užmokesčio apskaičiavimo principas, kuris taikomas, jeigu nustatytas valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui lėšų poreikis viršys Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus.

32. Šiame nutarime konstatuota, kad Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui ir 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Tai konstatavus, remiantis tokiais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui ir 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui prieštarauja ir Vyriausybės 2003 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 53 „Dėl Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“ patvirtintos Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės.

33. Konstatavus, kad Vyriausybės 2003 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 53 „Dėl Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“ patvirtintos Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės prieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui ir 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui ir 48 straipsnio 1 daliai prieštarauja ir

Vyriausybės 2003 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. 53 „Dėl Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“ 1 ir 2 punktai.

VIII

Dėl Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija), Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ (2002 m. birželio 27 d. redakcija) ir Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimo Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ atitikties Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsnio 1 daliai.

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 5 d. nutartimi prašo ištirti, ar Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui.

2. Pareiškėjas prašyme nenurodo, kokios redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio atitiktis Konstitucijai jam kelia abejonių.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnis, kuriame nustatyta:

„Seimas nutarimu tvirtina Vyriausybės teikiamą Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą. Jame turi būti nurodyti valstybės tarnautojų pareigybių lygiai ir kategorijos.“

Šitaip yra išdėstyta Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija).

3. Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) yra įtvirtintos šios nuostatos:

- turi būti patvirtintas Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašas, kuriame turi būti nurodyti valstybės tarnautojų pareigybių lygiai ir kategorijos;

- Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybių sąrašą tvirtina Seimas;

- Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybes;

- Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir Seimo kanceliarijos valstybės tarnautojų pareigybes;

- Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir Seimui atskaitingų institucijų valstybės tarnautojų pareigybes;

- Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir Respublikos Prezidento institucijos valstybės tarnautojų pareigybes;
- Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų valstybės tarnautojų pareigybes;
- Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir teismų valstybės tarnautojų pareigybes;
- Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir prokuratūros valstybės tarnautojų pareigybes;
- Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybes;
- valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas, apimantis Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybes, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintas pareigybes, tvirtinamas poįstatyminiu aktu – Seimo nutarimu;
- valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas, apimantis Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybes, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintas pareigybes, tvirtinamas Vyriausybės teikimu.

Atsižvelgiant *inter alia* į Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 2 dalį (2002 m. balandžio 23 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad Vyriausybė tvirtina Ministro Pirmininko politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Vyriausybės kanceliarijos, ministerijų, vyriausybės įstaigų ir įstaigų prie ministerijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą ir kad jame turi būti nurodyti valstybės tarnautojų pareigybių lygiai ir kategorijos, konstatuotina, kad Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nurodytas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašas neapima vykdomosios valdžios valstybės tarnautojų, išskyrus Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų valstybės tarnautojus, pareigybių.

4. Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių tik dėl to, ar Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui neprieštarauja ne visa Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija), o tik ta joje įtvirtinta nuostata, kad Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybes, nes, pareiškėjo nuomone, bet kurio savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybių sąrašo patvirtinimas yra pačių savivaldybių tarybų kompetencija, kylanti iš Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, kad savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai, Konstitucijos 121 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatyta, kad savivaldybės sudaro ir tvirtina savo biudžetą, ir Konstitucijos 127 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatyta, kad Lietuvos biudžetinę sistemą sudaro savarankiškas Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, taip pat savarankiški vietos savivaldos biudžetai.

Konstitucinis Teismas pagal pareiškėjo prašymą tirs tik šios Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostatos atitikimą Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui.

5. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad pagal Konstituciją vietos savivalda – tai įstatymo numatytų valstybės teritorijos administracinių vienetų bendruomenių savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją; kad Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad savivaldybės veikia laisvai ir savarankiškai, negalima atsieti nuo toje pačioje dalyje įtvirtintos nuostatos, kad savivaldybių veikimo laisvė ir savarankiškumas yra saistomi Konstitucijoje bei įstatymuose apibrėžtos jų kompetencijos; kad

valstybės tarnyba, kaip sistema, apima valstybės ir savivaldybių institucijose dirbančių asmenų profesinę veiklą priimančią sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir/arba teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvaujant tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) ir šitaip garantuojant viešąjį interesą visoje valstybėje; kad valstybės tarnybos konstitucinė samprata suponuoja būtinumą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų visų savivaldos institucijų sistemines sąsajas ir tarpusavio sąveiką; kad valstybės tarnybos konstitucinė samprata apima tarnybos santykius ne tik valstybės institucijose, bet ir savivaldybių institucijose; kad vieninga valstybės tarnybos sistema yra būtina valstybės valdymo ir vietos savivaldos, kaip dviejų viešosios valdžios sistemų, efektyvios tarpusavio sąveikos, visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos viešojo intereso ir teritorinių bendruomenių – savivaldybių viešojo intereso nesupriešinimo, jų suderinimo prielaida; kad valstybės tarnybos sistemos, apimančios tarnybą ir valstybės, ir savivaldybių institucijose, vieningumas – svarbi valstybės tarnybos sistemos funkcionavimo nepertraukiamumo, tęstinumo sąlyga; kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį valstybės tarnyba tam tikrose valstybės (savivaldybių) institucijose (kuri nors valstybės tarnybos sistemos grandis) būtų eliminuota iš bendros valstybės tarnybos sistemos; kad savivaldybių biudžetų savarankiškumas gali būti aiškinamas tik atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintą Lietuvos biudžetinės sistemos vieningumą.

6. Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtinta nuostata, kad Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybes, atitinka konstitucinę valstybės tarnybos sampratą ir savivaldybių savarankiškumo ir veiklos laisvės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją konstitucinį principą, taigi ir Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta, kad savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai, Konstitucijos 121 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad savivaldybės sudaro ir tvirtina savo biudžetą, Konstitucijos 127 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad Lietuvos biudžetinė sistema sudaro savarankiškas Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, taip pat savarankiški vietos savivaldybių biudžetai.

7. Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, jog Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtinta nuostata, kad Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybes, neprieštarauja Konstitucijos 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai, 127 straipsnio 1 daliai.

8. Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) tiriamoje nuostatoje nėra teisinio reguliavimo, pagal kurį valstybės tarnautojai būtų diskriminuojami arba jiems būtų teikiamos privilegijos, nei Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje *expressis verbis* nurodytais, nei kitais konstituciškai nepateisinamais pagrindais.

9. Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, jog Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtinta nuostata, kad Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybes, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui.

10. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 5 d. nutartimi prašo ištirti, ar Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsnio 1 daliai.

11. Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių tik dėl to, ar Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos

Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui neprieštarauja tik tuo aspektu, kad Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybes, nes, pareiškėjo nuomone, bet kurio savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybių sąrašo tvirtinimas yra pačių savivaldybių tarybų kompetencija.

12. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad nuostata, jog Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybes, yra įtvirtinta ir Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija). Konstatuota ir tai, kad minėta nuostata atitinka konstitucinę valstybės tarnybos sampratą ir savivaldybių savarankiškumo ir veiklos laisvės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją konstitucinius principus, kad šioje nuostatoje nėra teisinio reguliavimo, pagal kurį valstybės tarnautojai būtų diskriminuojami arba jiems būtų teikiamos privilegijos, nei Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje *expressis verbis* nurodytais, nei kitais konstituciškai nepateisinamais pagrindais, ir kad ji neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui.

Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas netirs, ar Seimo 2002 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. IX-992 „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui.

13. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 5 d. nutartimi prašo ištirti, ar Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsnio 1 daliai.

14. Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių tik dėl to, ar Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ Konstitucijos 29 straipsniui, 120 straipsnio 2 daliai, 121 straipsnio 1 daliai ir 127 straipsniui neprieštarauja tik tuo aspektu, kad juo Seimas pakeitė tam tikras savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybių (pavyzdžiui, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo) ir maksimalias kategorijas – jos buvo sumažintos.

15. Pažymėtina, kad pareiškėjas nepateikė teisinių argumentų, kodėl, jo manymu, Seimas negalėjo pakeisti atitinkamų savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybių kategorijų ir jas sumažinti.

16. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punktą teismo nutartyje, kuria teismas kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas ištirti, ar teisės aktas neprieštarauja Konstitucijai, turi būti nurodyti teismo nuomonės dėl įstatymo ar kito teisės akto prieštaravimo Konstitucijai teisiniai argumentai.

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnį prašymas pareiškėjui grąžintinas, jeigu prašymas arba jo priedai neatitinka *inter alia* šio įstatymo 67 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti buvę trūkumai.

17. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus konstatuotina, kad bylos dalis dėl Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimo Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ atitikties Konstitucijai nutrauktina ir prašymas šia apimtimi grąžintinas pareiškėjui.

IX

Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui ir 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 7 d. nutartimi prašo ištirti, ar Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalies nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojanti pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams.

2. Seimas 1994 m. gruodžio 13 d. priėmė Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą.

Šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta:

„Pareigūnų ir karių valstybinė pensija už tarnybą apskaičiuojama ir mokama pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojanti pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias išeidamas iš tarnybos turėjo pareigūnas ar karys. Į šį užmokestį įskaitomas pareiginis atlyginimas, taip pat priedai už laipsnį, stažą ir kategoriją, kai šie priedai mokami įstatymų nustatyta tvarka.“

3. Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas ne kartą buvo keičiamas; ne kartą buvo keičiamas ir minėto įstatymo pavadinimas.

Antai Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimas buvo pakeistas Seimui 2000 m. gegužės 2 d. priėmus Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu minėtas pavadinimas buvo papildytas ir išdėstytas taip: „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas“.

Šio įstatymo pavadinimas dar kartą buvo pakeistas Seimui 2000 m. liepos 13 d. priėmus Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu šio įstatymo pavadinimas buvo

papildytas ir išdėstytas taip: „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas“.

Kartu pažymėtina, kad teisinis reguliavimas, nustatytas Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija), iki pareiškėjui kreipiantis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti šios dalies atitiktį Konstitucijai nebuvo keičiamas.

4. Konstitucinis Teismas 2002 m. balandžio 23 d. priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) 7 straipsnio 1 ir 2 dalių, 16 straipsnio 6 dalies ir 9 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų (1998 m. lapkričio 20 d. redakcija) 31.3 punkto atitikties Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) 7 straipsnio 1 daliai“, kuriuo *inter alia* pripažino, kad Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) 7 straipsnio 1 ir 2 dalys neprieštarauja Konstitucijai.

5. Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d. nutarimu Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) 7 straipsnio 1 ir 2 dalys buvo pripažintos neprieštaraujančiomis Konstitucijai, į tai, kad Seimo 2000 m. liepos 13 d. priimto Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimo, 1, 3, 6, 12, 16 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. gegužės 2 d. redakcija) pavadinimas buvo pakeistas – jis buvo pavadintas Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu, taip pat į tai, kad šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas iki pareiškėjui kreipiantis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti šios dalies atitiktį Konstitucijai nebuvo keičiamas, konstatuotina, kad Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 ir 2 dalių (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) atitikties Konstitucijai klausimas buvo išspręstas Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d. nutarimu.

6. Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitikimą Konstitucijai, jeigu prašyme nurodyto teisės akto atitikimas Konstitucijai jau buvo tirtas Konstituciniame Teisme ir tebegalioja tuo klausimu priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas.

Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu atsisakymo nagrinėti bylą prašymo pagrindai buvo nustatyti pradėjus nagrinėti bylą Konstitucinio Teismo posėdyje, priimamas sprendimas nutraukti bylą.

7. Konstitucinis Teismas bylos dalį dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų

bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijai nutraukia.

X

Dėl Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 ir 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat dėl šių nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos atitikties ir Konstitucijos 94 straipsnio 7 punktui bei Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 daliai (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) ir 12 straipsnio 2 daliai (2000 m. liepos 13 d. redakcija).

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas 2003 m. gegužės 7 d. nutartimi prašo ištirti, ar Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimą ir mokėjimą pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos, ir nenumatančios draudimo mažinti asmeniui darbo užmokestį už tą mėnesį, kurį apskaičiuojama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams ir ar Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos nuostatos, leidžiančios tik Krašto apsaugos ministerijai, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo, savo turiniu neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 29 straipsniui, 94 straipsnio 7 punktui, Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 2 daliai.

2. Pareiškėjo prašymo pateikimo Konstituciniam Teismui metu jo nurodytos Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalis ir 12 straipsnio 2 dalis buvo išdėstytos 1994 m. gruodžio 13 d. redakcija.

3. Vyriausybė 2004 m. lapkričio 22 d. priėmė nutarimą Nr. 1465 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ pakeitimo“, kuriuo Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto antrąją, trečiąją, ketvirtąją ir penktąją pastraipas pripažino netekusiomis galios.

4. Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkte (1995 m. sausio 20 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų dydžiai ir šių pensijų apskaičiavimo tvarka nurodyti įstatymo 7, 9, 10 ir 16 straipsniuose.

Pensijų dydžiai yra apskaičiuojami pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų ir karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos.

Į šį užmokestį įskaitomas pareiginis atlyginimas (pagrindinė mėnesinė alga), taip pat priedas už laipsnį, stažą ir kategoriją, kai šie priedai mokami įstatymų nustatyta tvarka.

Už kiekvienus tarnybos metus, įskaitytus į tarnybos laiką pensijai skirti, mokama po 1 procentą darbo užmokesčio.

Krašto apsaugos ministerijai leidžiama, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas pagal įstatymo 7 straipsnio pirmąją dalį, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo.“

5. Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) pirmojoje pastraipoje nurodytas įstatymas – tai Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas.

Minėtoje pastraipoje yra nustatyta, kokiuose Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo straipsniuose yra nurodyti pareigūnų ir karių valstybinių pensijų dydžiai ir šių pensijų apskaičiavimo tvarka.

Pažymėtina, jog vien tai, kad minėtų nuostatų 9 punkto pirmojoje pastraipoje (1995 m. sausio 20 d. redakcija) daroma nuoroda į Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo straipsnius, neduoda pagrindo teigti, kad ši pastraipa prieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams.

6. Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) antrojoje ir trečiojoje pastraipose buvo nustatyta:

„Pensijų dydžiai yra apskaičiuojami pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų ir karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias jie turėjo išeidami iš tarnybos.

Į šį užmokestį įskaitomas pareiginis atlyginimas (pagrindinė mėnesinė alga), taip pat priedas už laipsnį, stažą ir kategoriją, kai šie priedai mokami įstatymų nustatyta tvarka.“

Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta:

„Pareigūnų ir karių valstybinė pensija už tarnybą apskaičiuojama ir mokama pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias išeidamas iš tarnybos turėjo pareigūnas ar karys. Į šį užmokestį įskaitomas pareiginis atlyginimas, taip pat priedai už laipsnį, stažą ir kategoriją, kai šie priedai mokami įstatymų nustatyta tvarka“.

Palyginus Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) antrojoje ir trečiojoje pastraipose nustatytą teisinį reguliavimą su teisiniu reguliavimu, nustatytu Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalyje, matyti, kad jie buvo iš esmės tapatūs.

7. Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių

pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) ketvirtojoje pastraipoje (1995 m. sausio 20 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Už kiekvienus tarnybos metus, įskaitytus į tarnybos laiką pensijai skirti, mokama po 1 procentą darbo užmokesčio.“

Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 2 dalyje buvo nustatyta:

„Už kiekvienus tarnybos metus, įskaitytus į tarnybos laiką pensijai skirti, mokama po 1% šio straipsnio pirmojoje dalyje nurodyto darbo užmokesčio.“

Palyginus Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) ketvirtojoje pastraipoje nustatytą teisinį reguliavimą su teisiniu reguliavimu, nustatytu Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 2 dalyje, matyti, kad jie buvo iš esmės tapatūs.

8. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 ir 2 dalių (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) atitikties Konstitucijai klausimas buvo išspręstas Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 23 d. nutarimu – šios dalys neprieštarauja Konstitucijai.

9. Tai konstatavus, konstatuotina ir tai, kad Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) antroji, trečioji ir ketvirtoji pastraipos neprieštaravo Konstitucijai, taigi ir Konstitucijos 23, 29 ir 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

10. Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) penktojoje pastraipoje (1995 m. sausio 20 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Krašto apsaugos ministerijai leidžiama, skiriant pareigūnų ir karių valstybines pensijas pagal įstatymo 7 straipsnio pirmąją dalį, jų darbo užmokestį apskaičiuoti vadovaujantis Lietuvos

Respublikos Vyriausybės nutarimais, kuriuose nustatytas karių darbo užmokestis iki įstatymo, reglamentuojančio karių darbo užmokestį, įsigaliojimo.“

11. Pareiškėjui kilo abejonių, ar Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) penktoji pastraipa – sudedamoji šio punkto dalis neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29, 52 straipsniams, 94 straipsnio 7 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 daliai (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) ir 12 straipsnio 2 daliai (2000 m. liepos 13 d. redakcija).

12. Iš ginčijamos penktosios pastraipos turinio matyti, kad joje nurodoma, kokiais teisės aktais Krašto apsaugos ministerijai leidžiama vadovautis apskaičiuojant pareigūnų ir karių darbo užmokestį jiems skiriant valstybines pensijas.

Vadinasi, pareiškėjo ginčijamoje penktojoje pastraipoje (1995 m. sausio 20 d. redakcija) reguliuojami ne darbo užmokesčio santykiai, o pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo santykiai ir yra daroma nuoroda į atitinkamus teisės aktus.

Be to, pažymėtina, kad nėra jokių prielaidų teigti, jog minimas draudimas mažinti pareigūnų ir karių darbo užmokestį turėjo būti nustatytas būtent pareiškėjo ginčijamoje Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už iš tarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktojoje pastraipoje.

13. Jeigu įstatymuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų įstatymų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir/arba normos. Tais atvejais, kai pareiškėjas ginčija tai, kad pareiškėjo nurodytame įstatyme ar kitame ginčijamame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, bet tas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko (Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 25 d. nutarimas, 2003 m. gegužės 6 d., 2003 m. gegužės 13 d., 2004 m. balandžio 16 d. sprendimai).

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus konstatuotina, kad byloje dėl šio prašymo nėra tyrimo dalyko. Toks prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

14. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 2 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymo nagrinėjimas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad jeigu atsisakymo nagrinėti prašymą pagrindai buvo nustatyti pradėjus nagrinėti bylą Konstitucinio Teismo posėdyje, priimamas sprendimas nutraukti bylą.

15. Konstitucinis Teismas bylos dalį dėl Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos atitikties Konstitucijai ir Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 daliai (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) ir 12 straipsnio 2 daliai (2000 m. liepos 13 d. redakcija) nutraukia.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56, 67, 69, 70 straipsniais,

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

n u t a r i a:

1. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) įtvirtinta nuostata, kad Seimo patvirtintas valstybės tarnautojų pareigybių sąrašas apima ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų pareigybes, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės nuosavybės teisių objektai <...>“, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio (2004 m. liepos 13 d. redakcija) nuostata „Valstybės tarnautojui neleidžiama: <...> 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuosiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės įmonėse, viešosiose įstaigose, taip pat gauti kitą negu šio Įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektualinės

nuosavybės teisių objektai <...>„ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

4. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnis (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

5. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 4 dalies (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) nuostata „Tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už: 1) dalyvavimą su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje <...>„ neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

6. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nuostata „Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas, išrinktas savivaldybės tarybos nariu ir pagal šią dalį tapęs tos pačios savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautoju ar viešojo administravimo įstaigos vadovu <...> turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmuo, per šį terminą Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio nustatyta tvarka nepateikęs pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą“ neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

7. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. lapkričio 21 d. redakcija) nuostata „Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, šioje dalyje nurodytu būdu tapę savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautojais ar viešojo administravimo įstaigos vadovais ir išrinkti tos pačios savivaldybės tarybos nariais, turi apsispręsti dėl tolesnės tarnybos. Apsisprendę tęsti valstybės tarnybą asmenys turi pareiškimu kreiptis į Vyriausiąją rinkimų komisiją dėl atsistatydinimo iš savivaldybės tarybos narių. Asmenys, Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86 straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka nepateikę pareiškimo, praranda valstybės tarnautojo statusą pagal Valstybės tarnybos įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 4 punktą“ neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

8. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostata „Jeigu valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos apskaičiuotas pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys atitinkamiems metams Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, valstybės tarnautojų darbo užmokestis skaičiuojamas pagal Vyriausybės patvirtintas valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisykles, tačiau valstybės tarnautojo pareiginė alga neturi būti mažesnė už jo pareiginę algą, gautą iki 2002 m. birželio 30 d.“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

9. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalis (2002 m. liepos 4 d. redakcija) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

10. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 7 dalies (2001 m. rugsėjo 25 d. redakcija) nuostata „Savivaldybės administratorius <...> 7) Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka <...> atleidžia valstybės viešojo administravimo ir paslaugų tarnautojus ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų vadovus <...>„ neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių

pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) pirmoji pastraipa neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto (1995 m. sausio 20 d. redakcija) antroji, trečioji ir ketvirtoji pastraipos neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 686 „Dėl darbo užmokesčio skaičiavimo valstybės tarnautojams 2002 metų II pusmetį“ ir šiuo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo 2002 metų II pusmetį taisyklės prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. 53 „Dėl Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“ 1 ir 2 punktai bei šiuo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintos Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

15. Nutraukti bylos dalį dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

16. Nutraukti bylos dalį dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimo Nr. IX-1244 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir prašymą šia apimtimi grąžinti pareiškėjui – Vilniaus apygardos administraciniam teismui.

17. Nutraukti bylos dalį dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ (2000 m. liepos 18 d. redakcija) patvirtintų Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 9 punkto penktosios pastraipos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2000 m. liepos 13 d. redakcija) 7 straipsnio 1 daliai (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija) ir 12 straipsnio 2 daliai (2000 m. liepos 13 d. redakcija).

Šis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Armanas Abramavičius
Egidijus Jarašiūnas
Egidijus Kūris
Kęstutis Lapinskas
Zenonas Namavičius
Jonas Prapiestis
Vytautas Sinkevičius
Stasys Stačiokas